T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK: AFAD

Lale Cansu TUTAR

2501181885

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Meltem ÜNAL ERZEN

İSTANBUL-2023

ÖZ

KAMU DİPLOMASİSİ ARACI OLARAK: AFAD

LALE CANSU TUTAR

Bir dış politika unsuru olan kamu diplomasisi faaliyetlerinin araçlarından biri de insani diplomasi faaliyetleridir. Kamu diplomasisi, Türkiye'de oluşumunu geç tamamlamış olsa da hızla ivme kazanmaktadır. Türkiye'nin en çok yararlandığı kamu diplomasi aracı ise insani diplomasi faaliyetidir. Bu çalışmada, Türkiye'nin yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin yürütücü kurumlarından biri olan AFAD'ın, çalışmaları ve bu çalışmaların Türkiye'nin dış politikasına olan etkileri incelenecektir.

Türkiye Cumhuriyeti, dil, millet ve din ayrımı gözetmeksizin kapılarını ihtiyacı olan herkese açan bir ülke olagelmiştir. Savaş, yoksulluk, doğal afet ve diğer tüm zor durumlardan kaçan sayısız insanın sığındığı bir ülke olan Türkiye, tüm bu krizleri yaşayan ülkelerin de yanında olmuştur. Zor durumdaki ülkelerin vatandaşlarına ayrım gözetmeksizin yardımcı olmaya çalışmıştır.

Bu tez kapsamında, Türkiye'nin yürüttüğü insani diplomasi faaliyetlerinin, yumuşak gücü, ulusal markası ve uluslararası görünürlüğüne olan etkileri incelenecektir. Türkiye'nin büyük bütçeler ayırdığı insani yardım faaliyetlerinin etkileri, AFAD'ın en çok yardım ettiği Suriye'den gelen göçmenler ile yapılan derinlemesine görüşmeler ile incelenmiştir.

AFAD'ın, afet ve acil durumlara müdahale amacıyla kurulmasına karşın, daha ziyade dış politikaya hizmet eden bir kurum haline dönüşmüştür. Bu nedenle bu çalışmada, son yıllarda sıkça dile getirilen "AFAD'ın yürüttüğü başarılı insani yardım çalışmaları, AFAD'ı asıl misyonundan uzaklaştırmakta mıdır?" sorusuna yanıt aranmıştır.

Bu araştırmada, nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak içerik veri analizi ve derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Sonuç olarak Türkiye'nin, insani diplomasi faaliyetleri ile istenilen dış etkiyi yaratamadığı ve yumuşak güç kapasitesini tam olarak kullanmadığı tespit edilmiştir. AFAD ve insani yardım

konularında farkındalık oluşturulması amaçlanmakta ve çözüm önerileri sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dış Politika, Yumuşak Güç, Kamu Diplomasisi, Türkiye, İnsani Yardım, Türkiye'de Kamu Diplomasisi Faaliyetleri, AFAD, Suriye.

ABSTRACT

AS A TOOL OF PUBLIC DIPLOMACY: AFAD

LALE CANSU TUTAR

One of the tools of public diplomacy activities, which is a foreign policy element, is humanitarian diplomacy activities. Although public diplomacy completed its formation late in Türkiye, it is gaining momentum rapidly. The public diplomacy tool that Türkiye benefits the most from is humanitarian diplomacy activity. In this study, the activities of AFAD, one of the leading institutions of public diplomacy activities conducted by Turkey, and the effects of these activities on Türkiye's foreign policy will be examined.

The Republic of Türkiye has become a country that opens its doors to everyone in need, regardless of language, nationality and religion. Türkiye, a country where countless people fleeing war, poverty, natural disasters and all other difficult situations have taken refuge, has also been on the side of countries experiencing all these crises. Türkiye has tried to help the citizens of countries in difficulty indiscriminately.

Within the scope of this thesis, the effects of Türkiye's humanitarian diplomacy activities on its soft power, national brand and international visibility will be examined. The effects of the humanitarian aid activities for which Türkiye has allocated large budgets id measured measured through in-depth interviews with the migrants from Syria, whom AFAD has helped the most.

Although AFAD was established for the purpose of responding to disasters and emergencies, it has turned into an institution that serves mostly to foreign policy. For this reason, in this study, and the question that has been frequently voiced in recent years: "Do the successful humanitarian aid activities carried out by AFAD distract AFAD from its main mission?" The answer to the question has been sought.

In this research, content data analysis and in-depth interviews were conducted using qualitative and quantitative research methods. As a result, it has been determined that Türkiye cannot create the desired external impact with its

humanitarian diplomacy activities and does not fully use its soft power capacity. It is aimed to raise awareness about AFAD and humanitarian aid and solution suggestions are presented.

Keywords: Soft Power, Foreign Policy, Public Diplomacy, Humanitarian Aid, Türkiye, Public Diplomacy Activities in Türkiye, AFAD, Syria.

ÖNSÖZ

Ülkemizin çıkarlarına az da olsa hizmet edebilmek amacıyla yazılmış olan bu tezden bir nebze olsun faydalanabilirse ne mutlu. Birçok sınırlılıkla karşılaşılan bu uzun tez döneminde karşılaştığım her zorluk, benim için yeni yollar yarattı.

Araştırma dönemim süresince tüm destek ve güçleri ile yanımda olan, sahip olduğum her şeyi borçlu olduğum canım aileme; her daim yüzümü güldüren kardeşim Burak Tutar'a, annem Nuray Tutar'a ve hep onun çeyreği kadar vatana katkım olsun dediğim, her zaman ufkumu ve bilincimi açan babam Murat Tutar'a teşekkür ederim.

Benimle birlikte sabahlayan, bu süreci kolaylıkla geçirmem için elinden geleni yapan en iyi arkadaşım, kıymetli eşim Mahmutcan Civelek'e, sonsuz sabırları için teşekkür ediyorum. Sen olmasan son zamanları atlatamazdım.

Her daim yolumu aydınlatan çok kıymetli hocalarım, tez danışmanım Doç. Dr. Meltem Ünal Erzen, Direktörüm Doç. Dr. Gülenay Pınarbaşı; hem hocam hem abim/ablam olan hocalarım; Doç. Dr. Mesut Aytekin, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Türkoğlu, Dr. Esma Sancar ve Dr. Elif Kahraman'a şükran borçluyum.

Geç bulduğum kız kardeşim Aleyna Civelek ve annem Ayşe Civelek'in manevi destekleri, kuzenim Mina Pelit'in hevesli yardımları bu dönemde beni inanılmaz rahatlattı. İnişli çıkışlı serüvenimde bana katlanan, her an, her konuda destek olan arkadaşlarım; Oğuzhan Ağca, Hilal Ağır, Sevde Selcan Karakaş, Kadir Kılınç, Damla Karagül, Kurtuluş İnan ve Eyüp Tekin… Her takıldığımda yol gösteren canım ablam Armağan Görücü… "Yapabileceğimiz bir şey olursa" demekten sıkılmayan sevgili Sevda Özdemir ve Buse Karaca… Sizlerden destek aldım. İyi ki varsınız.

Güzel kızım Bihter, ilk günden beri çalışmama gösterdiğin ilgiye minnettarım. Keşke kardeşlerin Mavi ve Meze de seni örnek alsaydı. Tüyünüz kadar ömrünüz olsun.

Ve canım babaannem… Keşke sen de görebilseydin bittiğini, sana yetiştirebilseydim… Dilerim görüyorsundur.

Lale Cansu TUTAR

Çanakkale, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ DÜNYA DÜZENİ İLE KAMU DİPLOMASİSİ

1.1. Yeni Dünya Düzeni Dahilinde Uluslararası Sistem 11
1.1.1. Küreselleşme 14
1.1.2. Uluslararası Aktörlerin Yeni Dünya Düzenindeki Yeri 18
1.1.3. Devlet 19
1.1.4. Uluslararası Teşkilatlar 19
1.1.5. Çok Uluslu Şirketler 20
1.1.6. Sivil Toplum Kuruluşları 21
1.1.7. Birey 21
1.1.8. Diplomasideki Yeni Yapı ve Kamuoyunun İknası 22
1.2. Uluslararası Siyasette Meşruiyet Yaratılmasında Stratejik İletişim 22
1.2.1. Stratejik İletişim Kavramı 23
1.2.2. Uluslararası Siyasette Stratejik İletişim Uygulamaları 25
1.2.2.1. İmaj Yönetimi 26
1.2.2.2. Algı Yönetimi 28
1.2.2.3. İtibar Yönetimi 29
1.2.2.4. Sosyal Medya Aracılığıyla Stratejik İletişim Yönetimi 30
1.3. Uluslararası Politikada Yumuşak Güç 34
1.3.1. Bir Meşruiyet Aracı Olarak Yumuşak Güç 38
1.3.2. Yumuşak Güç Kaynakları 39

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ KAPSAMINDA

İNSANİ DİPLOMASİ KAVRAMI

2.1. Kamu Diplomasisi Kavramı 42
2.1.1. Geleneksel Kamu Diplomasisi 44
2.1.2. Yeni Kamu Diplomasisi 46
2.1.3. Kamu Diplomasisi Aktörleri 48
2.1.4. Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları 50
2.1.4.1. Kültürel Diplomasi 51
2.1.4.2. Yurttaş diplomasisi 51
2.1.4.3. İnanç Diplomasisi 53
2.1.4.4. İnsani Diplomasi 53
2.2. İnsani Diplomasi Kavramı 54
2.3. İnsani Diplomasi Aktörleri 57
2.4. İnsani Diplomasi Uygulamaları 58
2.5. Uluslararası İnsani Yardım 58
2.5.1. Türkiye Cumhuriyeti'nde Yürütülen İnsani Yardım Faaliyetleri 58
2.6. Uluslararası İnsani Destek 63
2.7. İnsani Koruma 64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İNSANİ DİPLOMASİ UYGULAMALARI:

AFAD ÖRNEĞİ

3.1. Sorunsal 67
3.2. Hipotezler 67
3.3. Araştırma Yöntemi 68
3.4. Araştırma Bulguları 68
3.4.1. Türk Dış Politikası Faaliyetlerine Yönelik Bulgular 68
3.4.2. Türkiye'deki İnsani Yardım Uygulamalarına Yönelik Bulgular 70
3.4.2.1. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) 70
3.4.2.2. Türk Kızılayı 73
3.4.2.3. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı 74
3.4.2.4. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 76

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFAD'IN YÜRÜTTÜĞÜ İNSANİ YARDIM FAALİYETLERİ

4.1. AFAD'ın 2020 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar 79
4.2. AFAD'ın 2021 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar 82
4.3. AFAD'ın 2022 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar 85
4.4. AFAD'ın En Çok Yardım Yaptığı Ülkeler 89
4.4.1. Bangladeş'e Yapılan Yardımlar 89
4.4.2. Suriye'ye Yapılan Yardımlar 91
4.4.2.1. Briket Evler 93
4.4.2.2. Türkiye'nin Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yaptığı Yardımlar 94
4.4.2.3. Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM) Çalışmaları 99
4.4.3. Filistin'e Yapılan Yardımlar 99
4.5. KOVİD-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye'nin Yürüttüğü İnsani Diplomasi Faaliyetleri 100
4.6. Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler 101
4.6.1. Türkiye'deki Göçmenlere Yönelik Geçici Barınma Faaliyetleri 103
4.6.2. Göç İdaresi Çalışmaları ve Göç Yönetimi Süreci 104
4.6.3. Türkiye'deki Göçmenlerin Geri Dönüş Süreci 108
4.7. Suriye'den Türkiye'ye Gelen Göçmenler ile Görüşmeler 109
4.7.1. Suriyeli Göçmenlerin Eğitim İçin Türkiye'yi Seçme Nedenleri 110
4.7.2. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Gelmeden Önce Türkiye ile İlgili Düşünceleri 112
4.7.3. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Hakkındaki Bilgileri 114
4.7.4. Suriyeli Göçmenlerin, AFAD'ın Suriye'deki Faaliyetlerine İlişkin Bilgileri 115
4.7.5. Suriyeli Göçmenlerin AFAD'ın Suriye'ye Yaptıkları Yardımlardan Yararlanma Durumları 117
4.7.6. Suriyeli Göçmenler AFAD'ın Yaptığı Yardımlara Nasıl Ulaştılar? 118
4.7.7. AFAD'ın Yardımlarının, Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Algısı Üzerine Etkisi 120
4.7.8. Suriyeli Göçmenlerin, AFAD'ın Yürüttüğü Çalışmaları Takip Durumu 121
4.7.9. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Gönüllüsü Olmaya Bakış Açısı 122

4.7.10. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Faaliyetleri Hakkındaki Beklenti ve Önerileri 124
4.8. The Soft Power 30 126
4.9. Nation Brands Indeks 129
TARTIŞMA VE SONUÇ....131
KAYNAKÇA....149

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Stratejik İletişim.....24
Tablo 1.2: Güç tipolojisi.....36
Tablo 4.1: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2019-2020).....81
Tablo 4.2: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2021-2022).....82
Tablo 4.3: AFAD'ın Yardım Ettiği Ülkeler (2021 Raporu).....85
Tablo 4.4: AFAD'ın Afganistan'a Yaptığı Yardımlar.....86
Tablo 4.5: İnsani Yardım Ulaştırılan Ülkeler-1 (2022 Raporu).....87
Tablo 4.6: İnsani Yardım Ulaştırılan Ülkeler-2 (2022 Raporu).....88
Tablo 4.7: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2022-2023).....89
Tablo 4.8: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-1.....90
Tablo 4.9: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-2.....90
Tablo 4.10: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-3.....91
Tablo 4.11: Suriye'ye Yapılan Briket Evler.....93
Tablo 4.12: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Yardımlar.....95
Tablo 4.13: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Sağlık Yardımları.....95
Tablo 4.14: Fırat Kalkanı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar.....96
Tablo 4.15: Zeytin Dalı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar.....96
Tablo 4.16: Barış Pınarı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar.....97
Tablo 4.17: İdlib Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar.....97
Tablo 4.18: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Yardımlar.....98
Tablo 4.19: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Sağlık Yardımları.....98
Tablo 4.20: AFEM'de Görevli Personel Bilgileri.....99
Tablo 4.21: Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler.....102
Tablo 4.22: AFAD Lojistik Depolarında Malzemeler.....104
Tablo 4.23: Göç Faaliyetleri.....106
Tablo 4.24: Ülkerine Dönüş Yapan Göçmen Verileri.....108
Tablo 4.25: Ülke Marka Değerleri.....130

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFKEN:	AFAD-Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi
BM:	Birleşmiş Milletler
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DİB:	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİZ:	Dünya İnsani Zirvesi
EAGÜ:	En Az Gelişmiş Ülkeler
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH:	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
KİA:	Kitle iletişim araçları
OCHA:	BM İnsani İşler Eşgüdüm Ofisi
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TİKA:	Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı
TMO:	Toprak Mahsulleri Ofisi
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNRWA:	BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı
WFP:	Dünya Gıda Programı
YTTB:	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

ABD ve SSCB arasında bölünen iki kutuplu küresel sistem, soğuk savaşın bitişi ile yerini çok aktörlü, çok kutuplu bir oluşuma bırakmıştır. Uluslararası sistemde yaşanan bu köklü değişim ile küreselleşme hızlı bir ivme kazanmış ve günümüz küresel siteminin temelleri atılmıştır. Söz konusu düzenin etkisi ile uluslararası politik, ekonomik, kültürel ve teknolojik yapılar değişmeye başlamıştır. Bu dönüşüm, devletleri de değişim yapmak zorunda bırakmıştır.

Uluslararası ilişkilerde yeni bir yapı ve rol üstlenen devletler, dış politika diplomasilerini de değiştirmek durumunda kalmıştır. Diplomasi, devletin tekelinden çıkarak çok aktörlü bir yapıya dönüşmüştür. Sürece dâhil olan bu yeni aktörler, karar alma süreçlerine dâhil olarak politikayı yönlendirme amacı ile "yumuşak güç" araçlarını geliştirmişlerdir. Gelişen teknoloji ile iletişim araçlarından yayılan enformasyonlara ulaşım kolaylaşmıştır. Böylece yumuşak gücün etki ve ikna gücü de gün geçtikçe daha çok artmıştır.

Bu çalışmada, küreselleşmenin getirdiği yeni evrensel düzen, bu yeni düzen içindeki devletin; STK, bireyler ve uluslararası firmalar ile olan ilişkileri incelenecektir. Devlet ve devlet dışı aktörler arasındaki ilişkinin, küresel sistemdeki ilişkilere çok merkezli bir yapı kazandırması sonucunda, devletin karar alma süreçlerinde etkili olan diplomasi de değişime uğramıştır. Çalışmada, diplomasinin değişen yapısı ve rolü ile bu değişikliklere bağlı olarak devletlerin sert güçleri (askeri ve ekonomik yaptırım güçleri) yerine eğitim, kültür, sosyal ve teknolojik değerlerin uygun şekilde pazarlanması ile yaratılan yumuşak güç kavramına değinilecektir. Kamuoyu yaratmada kamu diplomasisinin önemi incelenecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, dünya sisteminde yukarıda bahsettiğim değişiklikler ve mevcut sistemin uluslararası aktörler üzerindeki etkisi incelenecektir. Aynı bağlamda, yumuşak güce ve etkilerine de değinilecektir.

İkinci bölümde ise kamu diplomasisi kavramı; kavramsal çerçevesi, unsurları, tarihsel gelişimi, etkileri ve uygulama çeşitleri ile detaylıca ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde ise kamu diplomasisinin yeni bir kolu olan insani diplomasi kavramı, yaklaşım ve uygulamaları ile ele alınacaktır. Türkiye'nin dış politikasında

etkili olan TİKA, Kızılay, Türkiye Diyanet Başkanlığı ile Vakfı ve AFAD'ın tarihsel gelişimi, vizyon ve misyonları üzerinde durulacaktır. Türkiye'nin AFAD aracılığıyla yürüttüğü insani diplomasi faaliyetleri; nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile içerik analizi ve derinlemesine görüşme yöntemleri ile incelenecektir. Söz konusu kurumların yürüttüğü faaliyetlerin ulusal ve uluslararası basında yarattığı etki araştırılarak kamunun üzerindeki etkisi incelenecektir.

Dördüncü bölümde ise Türk dış politikası ve AFAD'ın yürüttüğü politikalar, genel bir çerçeve içinde, derinlemesine görüşmeler, içerik analizleri ile elde edilen veriler ışığında değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ DÜNYA DÜZENİ İLE KAMU DİPLOMASİSİ

Diplomasi kavramı, ülkeler arasındaki ilişkilerin, ilgili yetkililerce sürdürülme süreci olarak tanımlanabilir (İskit, 2012:2-3). Diplomasi, hükümetler arasında, birbirlerini etkileme süreci olarak devam eden bir süreçken kamu diplomasisi hem kamuyu hem de hükümetleri etkileme sürecidir. Bir başka tanımda ise diplomasi, ülkelerin karşılaştıkları problemleri barışçıl yollarla çözme yöntemidir (Demir, 2012: 7).

Bir başka tanımda ise hükümetlerin birbirleri ile olan resmi ilişkilerinin sürdürülmesindeki zekâ ve incelik uygulaması (Satow, 2011:1) olarak kabul edilen diplomasinin dört fonksiyonu vardır. Bunlar:

- Diplomasi, hedeflerine ulaşmaya çalışırken ülkenin güçlerine göre yön vermelidir

- Diplomasi, harici ülkelerin hedeflerine ulaşabilmek için başvurabileceği unsurların farkında olmalıdır.

- Diplomasi, ülkelerin farklı amaçlarının birbirleriyle ne oranda bağdaşabileceğini tespit etmelidir

- Diplomasi, hedeflerine ulaşabilmek için uygun yollara başvurmak durumundadır (Aydemir, 2018:13).

Doğaları gereği amaç ve araçları farklı olsa da birey, devlet ve küresel sistem söz konusu olduğunda, iletişim ile uluslararası ilişkiler disiplinleri, disiplinler arası olarak nitelendirebileceğimiz bir şekilde etkileşime girmektedir. Küreselleşen dünya ile uluslararası krizlerin çok daha karmaşık hale gelmesi de bu iki disiplini beraber çalışmaya itmiştir (Erdoğan, 2011:102-108). Uluslararası ilişkiler disiplininin tarihi 1648 Vestfalya Anlaşması'na kadar dayanır. İlk egemen devlet yapıları da 30 yıldır süren savaşı bitiren bu anlaşma ile görülmüş ve ulus-devlet yapısının temelleri atılmıştır (Caporaso, 2020).

Kurulan modern devlet yapıları ile her devlet, kendi toprakları üzerinde egemen olmuştur. Böylece devlet; siyasal, toplumsal ve ekonomik bir varlık haline evirilmiştir. Bu gelişmeler, modern uluslararası sistemin temeli olan Vestfalya döneminin başlamasına vesile olmuştur. Bu dönemde, bir devletin sınırı içinde yaşayan insan toplulukları "tebaa" olarak anılmaktadır. Tebaa kelimesi, "uyruk, tâbi olanlar, birisinin veya devletin buyruğu altındakiler" olarak açıklanmaktadır (Osmanlıca-Türkçe Sözlük, 2020, 3 Ağustos). Günümüz modern devletlerinin ilk örnekleri ise 19. Yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Devletin yegâne başat aktör olduğu "devletler sistemi" düzeni ise Soğuk Savaş'ın sonuna kadar devam etmiştir (Heywood, 2014:150).

18 Nisan 1961 yılında imzalanan diplomatik bağlantılar hakkında Viyana Sözleşmesi ile diplomatik misyon görevleri oluşturulmuştur. Bu görevler:

- Gönderen devletin temsilciliği,

- Kendi ülkenin ve vatandaşlarının çıkarlarını uluslararası hukuk çerçevesinde korumak,

- Bütün yasal imkanlarla devletteki ve devletin kurumlarındaki gelişmeleri tespit etmek ve gelişmeleri hükumete bildirmek,

- Müzakerelerde bulunmak,

- Devletler arasında dostluk ilişkileri kurmak.

1961 Viyana sözleşmesine göre o görevlerini yerine getiren şefler üç sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar:

- Büyükelçiler nonslar ve muadil rütbedeki diğer misyon şefleri,

- Murahhaslar, elçiler ve enternonslar,

- Maslahatgüzarlar.

1961 Viyana Sözleşmesi'yle görevli diplomasi temsilcilerinin; kişi, haberleşme ve bina dokunulmazlıkları korunmaktadır. Diplomatik temsilciler hiçbir durumda tutuklanamayacağı, gözaltına alınamayacağı ve her zaman diplomatik

temsilcilere saygı gösterilmesi gerektiği maddelerle güvence altına alınmıştır (Aydemir, 2018:16).

Arkeolojik kazılardan edinilen veriler ışığında dünya üzerindeki ilk diplomatik temaslara Mezopotamya'da rastlandığını söyleyebiliriz.

Tarihteki ilk yazılı barış anlaşması ise Kadeş Savaşı'ndan sonra Mısırlılar ve Hititliler arasında M.Ö. 12. yüzyılda yapılan anlaşmadır.

Eski Yunan uygarlıklarında "proxenos" isimli bir konsolosluk kurulmuş ve bu konsolosluk aracılığıyla bağlı olduğu ülkenin vatandaşlarının çıkarları korunmaktadır. Diplomatik dokunulmazlık ilkesi de ilk kez eski Yunan uygarlıklarında görülmüştür.

Diplomasiye farklı bir boyut kazandırarak onun günümüzdeki haline doğru seyretmeye başlayan, gelişmelerin raporlanmasını sağlayan ülke ise Bizans'tır.

Diplomasinin ilk örnekleri hükümdarlar arasında gerçekleştiriliyordu. Kamuoyu tarafından hoş karşılanmayacak olan dış politikaları da bu hükümdarlar gizli olarak yürütmektedirler.

Tarihte uygulanmış olan ilk diplomasi örneği olan Ad Hoc Diplomasi, geçici ve tek yanlı bir uygulamadır. Bu uygulama kapsamında diplomatik temsilciler farklı ülkelere gönderilir ve gönderilme amaçları sona erdiğinde ülkelerine dönüş yaparlardı. Osmanlı İmparatorluğu da bu diplomasi yöntemini kullanmıştır. Ad Hoc diplomasi günümüzde de toplantılar ile sürdürülmektedir.

Tarih boyunca uygulanan bir başka diplomasi uygulaması da "Doruk Diplomasisi"dir. Doruk diplomasisinde iki ülke hükümdarları bir köprünün tam ortasında tahta perde arkasından görüşmelerini yürütmektedir. Fakat bu görüşmeler sonunda varılan fikir birlikleri yazılı birer anlaşmaya bağlı olmayıp sözlü oldukları için sıklıkla anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır (Ünal Erzen, 2012:11-12).

Bir başka diplomasi uygulaması da çok yanlı diplomasidir. Çok yanlı diplomasi de ikiden fazla ülke arasındaki ilişkilerin toplantılar ve konferanslar da sözlü olarak değerlendirilmesidir. Parlamenter sistemi andırdığı için bu uygulama

parlamenter diplomasi olarak da anılmakta olan bu uygulamanın da ilk örnekleri eski Yunan'da karşımıza çıkmaktadır (İskit,2012:259).

Osmanlı Devleti batıda uygulanmakta olan diplomasi kavramını ilk kez 1699 yılında toplanan Karlofça Kongresi ile kabul etmiştir.

Soğuk Savaş dönemine kadar kullanılan geleneksel diplomasinin temel özellikleri:

- Büyük güçler, küçük güçleri kendi çıkarlarına uygun olarak yönlendirilmektedir

- Avrupa, en önemli kıta olarak kabul edilmekte, genişlemeci ve ticari politikalar yürütülmektedir

- Büyük güçler, küçük güce sahip olan ülkeleri ve barışı korumayı kendilerini bir misyon olarak görürlerdi ve bu nedenle bu ülkelerin iç işlerine de karışılmaktadır

- Hükümetler arası görüşmelerin sürekli ve gizli yürütülmesi gerektiği düşünülür bu nedenle de görüşmeleri bu şekilde yürütülmektedir (Tuncer, 2009:54-76).

Yeni diplomasi ile devletler tek aktör olmaktan çıkmış, genişleyen diplomasi ile siyasetçiler, lobiler, medya, kamuoyu, hükumet dışı kuruluşlar vb. de söz sahibi olmaya başlamıştır (Dağı, 2007:287-295).

Günümüzde ülkelerin siyasi liderlerinin arasındaki görüşme sayıları artmış ve düzenli hale gelmiştir. Ayrıca ülkeler arası diplomasi siyasi liderlerle sınırlı kalmamış uluslararası örgütlerin de dahil olduğu çok aktörlü ve çok taraflı bir yapıya bürünmüştür (Dağı, 2007:313-314).

Ele aldığımız bir başka disiplin olan iletişim biliminin stratejik bir dalı da halkla ilişkiler disiplinidir. Bu disiplinin ortaya çıkışı da 19. Yüzyılın 2. yarısına tekabül etmektedir. Bu dönemde yaşanan teknolojik, ekonomik ve siyasi gelişmeler, özel iletişim şirketleri aracılığı ile toplumun "tebaa"dan "halk"a dönüşme sürecini başlatmıştır (Çınarlı,2009:2-6).

Bir başka diplomasi örneği de önleyici diplomasidir. Önleyici diplomasinin amacı olası bir çatışmayı henüz ortaya çıkmadan çözmektir. Önleyici diplomasi faaliyetleri; görüşme, iyi niyet, uzlaşma tekniklerinin yanı sıra hakemlik ve arabuluculuk tekniklerini de içermektedir. Önleyici diplomasi günümüzde sadece

devletler arasında değil devlet dışı tüm aktörler arasında da uygulanmaktadır (Tuncer, 2009:175-198).

Son diplomasi türü de zorlayıcı diplomasidir. Zorlayıcı diplomasi ve tek taraflı olarak değişim için uğraşan, kuvvet kullanma tehdidi ile iknayı hedefleyen bir diplomasi türüdür. Zorlayıcı diplomasi temkinli olmayı da barındıran bir stratejidir. Başarıya ulaşan bir zorlayıcı diplomasi örneği için orantılı taleplerde bulunulmalı ve savaş ihtimali tetiklenmemeye çalışılmalıdır. Zorlayıcı diplomasinin stratejileri ise; ültimatom, zımni ültimatom, baskıyı aşamalı arttırma, dene ve gör olarak sıralanabilir. Zorlayıcı diplomasi yalnızca tehdidi değil, teşvik edici önerileri pazarlığı ve ödün unsurlarını da içermektedir (Dağı, 2007:350).

Diplomasi sürecine kamuoyunun verdiği destek diplomatik ilişkileri yürüten tüm aktörlerin işlerini kolaylaştırmış ve ülkeler savundukları tüm fikirleri uluslararası arenada çok daha güçlü bir şekilde savunabilmişlerdir (Atacanlı, 1997:689).

Kamuoyunun diplomasiye olan ilgisinin artışı, hükumetlerin dış politika stratejilerini tek başlarına belirlemesinin önüne geçmiş ve ulusal çıkarlar ülkenin tüm unsurları ile beraber şekillenmiştir. Bu süreçte iki husus önem kazanmıştır. Bunlardan ilki halkın desteği, diğeri ise onların zihinlerinin kazanılması olmuştur (Mutlu, 2003:363). Kamuoyunun da katılımıyla uluslararası ilişkiler, toplumlar arası bir faaliyet alanı olma işlevini üstlenmiştir (Tuncer, 2009:139-145).

Sivil topluma hizmet eden kuruluşlar çeşitli çalışmalar yürüterek bu çalışmalardan elde edilen sonuçları hükumetlere aktarma yolu ile yepyeni bir baskı mekanizması oluşturmuşlardır. Böylece diplomasi alanı çeşitlenmiş ve genişlemiştir.

Kamu diplomasisi kavramının gelişmesi ile diplomasi ve kitle iletişim araçları da hiç içe geçmiştir. Kamu diplomasisi uygulamaları ülkedeki birçok farklı aktörün faaliyetleri ile ortaya çıkmaktadır. Bu aktörler; sanatçılar, sanatsal aktiviteler, sivil toplum, politikacılar, akademisyenler, yazarlar, medya çalışanları, iş adamları, dini ve siyasi liderler ile gruplar olarak sıralanmaktadır (Aydemir, 2018:31-32).

Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar hâkim olan kutuplaşma ve iletişimde baskın olan devlet aktörü nedeni ile propaganda aracı haline gelen ve tek yönlü olarak sürdürülen iletişim faaliyetleri görülmektedir. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile

bahsi geçen iki kutuplu dünya düzeni yerini, çok kutuplu bir sisteme bırakmıştır. Bu yeni sistem, küreselleşme sürecini hızlandırmış ve günümüzün yeni küresel düzenini oluşturmuştur (Nye, 1992:83-86). Küreselleşmenin sonuçlarından biri olarak ortaya çıkan küresel düzen; siyasi, ekonomi, kültür ve teknoloji unsurları arasındaki ilişki yapılarını tümden değiştirmiştir. Bunun yanı sıra hem siyasi hem de ekonomik küreselleşme ile sisteme dâhil olan devlet dışı aktörler de devletin yapısını ve rolünü değiştirmişlerdir (Heywood,2014:156-157).

Kamu diplomasisi, geleneksel diplomatik iletişimden çok daha geniş bir etki alanına sahiptir. Sosyal ve geleneksel medya da bu etki alanının artmasında önemli unsurlardandır. Çünkü medya, kamu ve hükümet arasındaki mesajların birbirlerine iletilmesine olanak sağlar. Her iki taraf da mesajlarını sosyal medya ve kitle iletişim araçları ile rahatlıkla aktarabilmektedir. Bu süreçte medyanın üstlendiği bir başka rol de hükümetler arasında yapılan görüşmelerin gizli kalmasını önleyerek onları şeffaf olmaya zorlamasıdır.

KİA'lar, mesajların ulusal ve uluslararası arenada iletilebilmesi için başat bir rol üstlenmiştir. Medya, mesajın üretiminden dağıtımına ve tüketimine kadar diplomasinin her aşamasında kendine yer bulmaktadır. Çünkü medya insanların bilgi alma dürtüsünü karşılamaktadır.

Teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmeler ile dünyanın her yerine ve her zaman ulaşılabilme imkanına erişilmiştir. Bu durum medyayı açık alan pazarı haline getirmiştir. Günümüzde medya küreselleşme kavramını somutlaştırma niteliği taşımaktadır.

Medya, onu doğru şekilde kullanan ülkenin farkındalık kazanmasını sağlarken ülkenin imaj ve itibarını da yükseltmektedir.

Hükümetler medya aracılığıyla hem sınır içinde hem de sınır ötesinde duyulmasını istedikleri mesajlarını kolay ve hızlı bir biçimde iletebilmektedirler. Ortaya çıkan bu bilgi devrimi diplomasiye hükümetin tekelinden alarak hükümet dışı diğer aktörlere de söz sahibi olma fırsatı sunmuştur.

Diplomasi; resmi, dikkatli ve bilimsel olarak yürütülen bir kavramken kamu ise pasif bir şekilde süreci izleyen bir kitledir. Diplomasi iki yönlü ve asimetrik bir iletişimle oluşur ve diplomaside değişim yoktur (Snow, 2009:8).

Geleneksel kamu diplomasisi tüm dünyadaki bireyleri hedef almakta ve onları etkisi altına almaya çalışmaktadır. Geleneksel kamu diplomasisinde yürütülen asimetrik tek yönlü iletişim ile kamuya vurgu yapılmaktadır. Yeni diplomaside ise ilişki kurmak, markalaşmak, yumuşak güç, itibar, gelişen küresel teknolojiler (özellikle internet), sivil toplum kuruluşları, ağ iletişim teorisi, pazarlama, iletişim teknolojileri ile insandan insana yönelik iletişim yürütme özellikleri ön plana çıkmaktadır (Cull, 2009).

Yumuşak güç kavramı kapsamında yapılan ekonomik yardım, eğitim yatırımları, sağlık çalışmaları, öğrenci değişimleri gibi faaliyetler ülkenin markalaşmasını sağlarken aynı zamanda itibarını, imajını ve algısını da etkilemektedir.

Medyayı etkin biçimde kullanan yumuşak güç kavramı, bir kültürü ya da istenilen ideolojiyi hedef kitle üzerinde çekici kılar. Ülkelerin yumuşak gücü ile medyanın meşrulaştırıcı gücü hedef toplumların çoğunluğuna ulaşarak onların istenilen yöne çekilmesini sağlar.

Devletlerin uluslararası arenadaki konumu, ülkelerinin ulusal çıkarlarını belirleyerek onların dış politikaları hakkında bir fikre varmamıza olanak sağlamaktadır.

Geleneksel kamu diplomasisi yalnızca devlet tarafından yürütülmekteyken yeni kamu diplomasisi çalışmaları ise devlet ve devlet dışı aktörlerce yürütülmektedir.

Geleneksel kamu diplomasisi, devletler arası ilişkiler üzerine inşa edilmiştir. Fakat yeni kamu diplomasisinde ise hedef, diğer ülkelerdeki kamuoyudur. Bu nedenle bu iki uygulama arasındaki farklılığın temel noktası budur. Yeni kamu diplomasisinde söz sahibi olan sivil toplum örgütleri, kamu, resmi ve resmi olmayan kurumlar ve örgütler belirleyici birer unsur haline gelmiştir.

Uluslararası ilişkilerde, gücün merkez noktasına göre güç, sert ya da yumuşak güç olarak kullanılabilmektedir. Bu noktada sert ve yumuşak güç kavramlarını ve aralarındaki farkı anlamlandırabilmek önem arz etmektedir.

Sert güç insanları zorlarken, yumuşak güç ise insanlarla iş birliği yapar. Yumuşak güç; diğer ülkeleri ve toplumları cezbetmeyi, kendine çekmeyi, toplumların kendi istediği gibi hareket etmesini sağlamayı ve siyasi gündemi kendi hedefleri doğrultusunda belirlemeyi kapsar (Nye, 2023:14-15).

Kamu diplomasisi kavramı, yumuşak güç kavramının en önemli araçlarından birisidir. Hükümetlerin diğer ülkelerin vatandaşlarını bilgilendirmesi etkilemesi ve yönlendirmesi milli menfaatlere destek olarak kabul edilebilmektedir (Rugh, 2004:1).

Nye, (2023) yumuşak gücün üç kaynaktan oluştuğunu savunmaktadır. Bunlar:

- hükümet politikaları ve dış politika,

-kültür,

-siyasi değerlerdir (100).

Ülkeler, 1. Dünya Savaşı'ndan sonra propagandalarını yayabilmek için çeşitli kültürel oluşumlara başvurmuştur. Bu çalışmalar kapsamında açılan Fransız, Amerikan, İtalyan ve Alman Kültür Merkezleri örnek gösterilebilir. Uluslararası yayın yapan kitle iletişim araçları da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Soğuk Savaş döneminden sonra değişen dünya düzeni ile sosyal kalkınma, çevrecilik, sağlık ve insan hakları gibi kavramların ortaya çıkması, hükümet dışı kuruluşların da diplomaside söz sahibi olması, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler; diplomasi sürecinde var olan tekelleşmeyi ortadan kaldırmış ve uluslararası ilişkiler alanında, kamu diplomasisi kavramının en önemli unsur haline gelmesine olanak sağlamıştır (Tuncer, 2009:215).

Bir toplumun temel yapıtaşlarından olan kültür, uzun yıllar içerisinde birikimli olarak oluşan bir kavramdır. Toplumların kültürleri nedeniyle benimsemiş oldukları çeşitli prensipler vardır. Bir topluluğun ihtiyaçlarını giderebilmek için

benimsediği hayat biçimi, tüm maddi ve manevi unsurlarıyla, o topluluğun kültürünü temsil etmektedir (Güngör, 2006:68).

Yumuşak güç araçları iletişim ve hükümet dışı aktörler olarak ikiye ayrılır.

Devletin uluslararası ilişkilerdeki konumunun değişmesi ile uluslararası politikada etkili olan diplomatik araçların da önemi artmıştır. Çok aktörlü bir yapı formuna dönüşen diplomasi ile yeni aktörleri, devletin çıkarları yönünde ikna etmek zorunlu hale gelmiştir. Bu ikna süreci ile devletler, lehlerine kamuoyu oluşturmak için sert güç araçları yerine yumuşak güç araçlarına yönelmeye başlamıştır. Devletler, uluslararası meşruiyet kazanmak ve kamuoyu oluşturmak için, yumuşak güç araçlarından biri olan kamu diplomasisine yönelmiştir (Sancar, 2012:22).

Halkla ilişkiler çalışmaları ile kamu diplomasisi alanında kullanılan teknikler benzer olduğu için bu iki kavram arasında bir kargaşa oluşabilmektedir. Bu nedenle kamu diplomasisi için şu tanımı yapmak yerinde olacaktır; "farklı ülke vatandaşları üzerinde klasik diplomasi çalışmalarının yanı sıra ülke çıkarları doğrultusunda olumlu algı yaratılması için yürütülen uzun dönemli marka, imaj ve algı yönetimi ile halkla ilişkiler, diplomasi ve uluslararası ilişkiler alanlarından da yararlanan çalışmalardan oluşan süreçtir" (Ünal Erzen, 2014:60).

Bu çalışmada yeni küresel düzen çerçevesinde devletin; STK'lar, çok uluslu şirketler, bireyler gibi aktörler ile ilişkisi değerlendirilecektir. Devlet ve devlet dışı aktörlerin ilişkisi küresel sisteme çok merkezli bir nitelik kazandırmıştır. Bu ilişki ve yeni niteliklerin sonucunda diplomasinin, devletlerin karar alma süreçlerindeki rolü ele alınacaktır. Değişen güç yapısına bağlı olarak devletin yaptırım gücünü temsil eden sert gücü yani askeri ve ekonomik yaptırım gücünü, geride bırakarak yumuşak güç olarak adlandırılan teknolojik, eğitimi kültür ve sosyal değerleri kapsayan güce ve kamuoyu oluşturmanın önemine değinilecektir. Bu bağlamda, uluslararası meşruiyet kazanmada kamu diplomasisinin etkileri de incelenecektir.

1.1. Yeni Dünya Düzeni Dahilinde Uluslararası Sistem

Yunanca aslı "düzenleme" anlamındaki sistem kelimesi, Türk Dil Kurumu'nca "düzen" olarak tanımlanmaktadır. Sistem kelimesi genel olarak belirli

bir düzen ile uyum anlamlarında da kullanılmaktadır (TDK). Kelimenin bu anlamları günümüzdeki kullanımı ile ilgili bize ışık tutmaktadır. Düzen ve sistem kelimelerinin birbirini ifade etmesi, onların birbirleri yerine kullanılmasına da neden olmaktadır.

Uluslararası sistem kavramı, kelime kökeninden de fikir yürütülebileceği üzere devletlerarası bir düzeni kastetmektedir. Uluslararası sistem kavramı, egemen devletler arasında belirli anlaşmalar sağlanarak kaosu önlemek amacı ile ortaya çıkmıştır (Gönlübol,1985:48). Uluslararası sistemi, "birbirinden bağımsız siyasi birimlerin kompozisyonu" olarak tanımlayan Holsti (1974), uluslararası ilişkiler tarihindeki birbirinden farklı siyasi yapıları, uluslararası sistemin tamamı içinde ele almaktadır (29). Sistem kavramına, "aynı özeliklere sahip siyasi unsurlar arasında birbirini etkileyen düzenli değişkenler dizisi" de denilebilmektedir (Arı, 2008:491).

Uluslararası ilişkilerde farklı uluslararası sistem sınıflandırılmaları görülmektedir. Bu sınıflandırmalar kategorize edilirken bölgesellik ve fonksiyonellik gibi özellikler de göz önünde bulundurulmaktadır. Söz konusu modellerin, uluslararası ilişkiler tarihindeki farklı dönemlerini tanımlamak amacıyla kullanıldığı da görülmektedir. Bu nedenle, devletlerarası ilişkiler şart ve değişkenlere göre farklılıklar gösterebilmekte ve uluslararası düzen de değişikliklere maruz kalmaktadır. Kaplan (1957), bu dönüşümleri, sistemin temel kurallarının işlevlerini yitirmesine bağlamaktadır.

1648 Vestfalya Anlaşması ile başlayan modern devletlerin, diplomasinin ve uluslararası sistemin günümüze kadar yaşadığı dönüşümü incelendiğinde, bu düzenin 1914'e kadar devam ettiğini ve 1815 Viyana Kongresi ile de pekiştirildiğini söylenebilmektedir (Sönmezoğlu vd., 2005:12-15).

Viyana Kongresi, diplomasiyi yönetici hanedanların tekelinden çıkarmış ve ulusun tamamının çıkarlarına yönelik faaliyetler gösterecek bir kurum haline getirmiştir. Birinci Dünya Savaşı ile diplomasinin yönetici sınıfın tekelinde bırakılamayacak kadar önemli bir unsur olduğu ortaya çıkmış, aksi taktirde yıkıcı sonuçlara varılabileceği fark edilmiştir. Fakat bu konudaki girişimler yetersiz kalmış ve dünya, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerine tanıklık etmiştir.

Devletlerarası ilişkiler tarihinde "güçler dengesi sistemi" olarak bilinen ve en uzun süre kullanılan bu düzen ile ilgili Rousseau da "Bu yapı devam ettikçe, Avrupa dengesini koruyacaktır. Hükümdarlardan hiçbiri, rakipleri tarafından tahtından edilme korkusu yaşamayacak ve bu sistem kapsamında, uluslararası sistemin esası olarak kalmaya devam edecektir" demiştir (Knutsen, 2006:85).

Yaşanan iki dünya savaşı ve bu savaşlar arasında da bir geçiş devresi yaşayan dünyada, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra klasik güç dengesinden oluşan sistem, yerini çift kutuplu bir düzene bırakmıştır. 1914 yılından sonra dünya, iki temel bloğa bölünmüştür. Bu yeni dönemde bloklar arasında devletlerarası iletişim yoktur; "temsiliyet" kavramı ile sağlanan sınırlı bir etkileşim ve iletişim vardır. Ortaya çıkmaya başlayan devlet dışı aktörler ise sistemi etkileyecek büyüklükte olmadıkları için devlet hâlâ başat aktördür (Gönlübol, 1993:56-60).

Soğuk Savaş sonrasında kurulan küresel dünya sistemi, pek çok açıdan diğer sistemlerden ayrılmaktadır. Bu farklılıkların en önemlisi, günümüz düzeni ile ilgili bir tanım veya perspektifin olmayışıdır. Bu yeni sistem, "Yeni Dünya Düzeni" olarak anılmaktadır (Kantarcı, 2012). Yeni dünya düzeninin, biten Soğuk Savaş ile beraber, küreselleşmenin de etkisi ile birbirleri arasında sürekli olarak etkileşim ve iletişim bulunan, karşılıklı bağımlılıkları yüksek, çok aktörlü bir yapı olduğu söylenebilir. (Sönmezoğlu,2012:698-703) Sisteme katılan devlet dışı aktörler de uluslararası karar alma süreçlerine devletler ile birlikte katılmaya başlamıştır.

Devlet dışı bu yeni aktörlerin de sisteme dâhil olması ile birlikte, küresel sistemin en temel unsurları, iletişim ve etkileşim haline gelmiştir. Söz konusu etkileşim, hızlı iletişim ve ulaşım teknolojileri sayesinde gerçekleşmektedir. Etkileşim arttıkça karşılıklı bağımlılık ve iş birlikleri de artmakta, bir yandan da devletlerin rolleri değişmektedir (Şekerci,2020:6).

Artan ekonomik bağımlılıklar, güç kavramının değişmesine de vesile olmuştur. Siyasi ve askeri gücün yanında mali güç de adından söz ettirmeye başlamıştır. Ayrıca, devlet haricindeki aktörlerin, uluslararası politikada sözü geçmeye başlamıştır. Bu değişimler, küreselleşmenin de etkisi ile, diplomatik

araçların önemini arttırmış ve birçok ulusal konuyu, ulus-aşırı bir konuma taşımıştır (Arı, 2008:74-80).

"Yeni" olarak nitelendirilen bu kamu diplomasisi kavramının, diplomasinin odak noktasını değiştirmediğini hem diplomasinin hem de kamu diplomasisinin odak noktasının hala devlet olduğunu savunan ve yeni kavramına eleştirel bir bakış açısı getiren görüşler de mevcuttur (Cooper,2013:9).

Kısaca, kamu ve sivil toplum kuruluşlarının diplomasiye entegre olmasıyla beraber, diplomasi anlayışı değişmiş ve diplomasi kamu ile beraber yürütülmeye başlanmıştır.

Saydığımız tüm bu özellikler nedeniyle kamu diplomasisi ile yumuşak gücün birbirlerine yakın kavramlar olduklarını fakat genel kanının aksine birbirlerinden çok farklı kavramlar oldukları söylenebilir (Kahraman, 2020:357-387).

Kamu diplomasisi, ulusal çıkarları doğrultusunda kamuoyunu oluştururken sindirme, tehdit, baskıdan arınmış ikna edici ve etkileyici bir sanat haline gelmiştir (Ba, 2011:44). Diyalog temelli bir süreç takip eden yeni diplomasi bu nedenle mesajlarını daha özenle seçmek durumundadır. Bu sayede kamu diplomasisinin ulaşacağı başarı oranı da artacaktır.

Yeni kamu diplomasisi kavramına getirilen eleştirel görüşler ise bu yenilik ve farklılıkları, yenilikten ziyade değişim ve çağa ayak uydurma olarak görmektedirler (Kahraman, 2020:357-387).

Kamu diplomasisindeki yaklaşımları; dinleme, savunuculuk, kültürel diplomasi, değişim diplomasisi, uluslararası haber yayıncılığı ve psikolojik savaş başlıkları altında toplayan görüşler de mevcuttur (Cull, 2009:14).

1.1.1. Küreselleşme

Toplumlararası ilişkilerin yayılması, genişlemesi ve derinleşmesi olarak tanımlayabileceğimiz küreselleşme, zıtlıkları içinde barındıran karmaşık bir yapıdır (Bülbül, 2009:18). Bu nedenle küreselleşme kavramı "süreçsel" ve "yapısal" olarak iki farklı yaklaşımla ele alınmakta ve ortak bir tanımda buluşulamamaktadır. Yapısal yaklaşıma göre küreselleşme; iletişim ve ulaşım altyapılarının yardımı ile dünyanın

herhangi bir bölgesinin, farklı herhangi bir bölgesindeki gelişmelerden ekonomi, teknoloji, ticari ve sosyal anlamda etkilenmesi olarak ifade edilebilir. Süreçsel açıdan ise küreselleşme; "millet ve devletlerin siyasetlerinin; sınırlarını, sosyal, kültürel ve hukuksal yapısını etkilemesi neticesinde meydana gelen evrensel benzeşimi" olarak tanımlanabilir (Gözen, 2004:70-72). Küreselleşme, tüm dünyayı yerelleştirmektedir. Bu yerelleşme ile sorunlar da yerelleşmeye başlamıştır.

Küreselleşme kavramı söz konusu olduğunda uluslararası sivil aktörler ve siyaset üstü kurumlar ön plana çıkmaktadır. Bu unsurların varlığı, gücün yapısını dönüştürmüş ve güç dengelerini değiştirmiştir. Bu noktada güç, daha ziyade yumuşak güç unsurları üzerinde şekillendirilmeye başlanmıştır (Ünal Erzen, 2014:118).

Genellikle ekonomik serbestlik, şeffaf siyaset, küresel çapa yayılan kültür ögeleri ile yeni bir düzen getiren küreselleşme, insanlar arasında belirli bir standart ve eşitlik yaratan bir koşul oluşturmaktadır (Kay, 2004:10).

Küreselleşme ile uzaklar yakın kılınmış, yerellik yerini küreselliğe bırakarak dünya genelindeki toplumsal ilişkiler yoğunlaşmıştır (Giddens, 2004: 69).

Dış politika, insanların zihinlerini kazanmak için mücadelelerden oluşmaktadır (Gönlübol,1993:115).

Diplomasinin her alanını kapsayan hali ile dörtlü bir işlevi olduğunu savunan Morgenthau (1970), bu işlevleri aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- Hedef ve amaçlara ulaşırken kullanılacak potansiyel güce göre hareket etme,
- Diğer ülkelerin hedeflerine ulaşmada kullanacağı gücün farkında olma,
- Birbirinden farkı hedef ve amaçların birbiri ile ne kadar bağdaşabileceğini bilme ve
- Kendi hedef ve misyonlarıyla uyumlu araç ve yolları kullanma (684).

Küreselleşme, devletlerin ve devlet dışı aktörlerin birbirlerine olan bağımlılıklarını artırmaktadır (Held vd., 1999:1-28). Nye ve Keohane (2000) ise küreselleşmeyi "Birden fazla kıtanın, karşılıklı bir şekilde birbirine bağımlılığı olan bir dünya devleti" olarak tanımlamış bulunmaktadır (2). Devletleri birbirlerine bağımlı yapan aktörleri; varlık, bilgi, fikir, toplum ve güç ilişkileri olarak

sıralayabiliriz. Dünyanın farklı konumlarındaki farklı devletler, bu alanlarda, küreselleşmenin sonucu olarak oluşan ağlar ile kısa sürede birbirlerinden etkilenir.

Küreselleşme, tepeden tabana dayatılmamış; zaman içerisinde ekonomi, teknoloji ve ideoloji alanlarındaki gelişmelerin topluma ve siyasete yansıması ile önem kazanan kamuoyu değer ve birliklerinin kazandığı önem ile paralel olarak genişlemiştir. Bu süreç içerisinde de, siyaset üstü kurumlar ile siyasi aktörlerin ön plana çıkmasını sağlamaktadır (Ünal Erzen, 2014: 118).

Çok boyutlu ve karmaşık olarak ilerleyen bir süreç olan küreselleşmenin; ekonomik, askeri, siyasi, kültürel, çevre ve iletişim gibi boyutları vardır. Küreselleşme için ortak bir tanımlama yapılamamaktadır. Bir de küreselleşme ile ilgili zıt yaklaşımlar vardır. Bunlar; küreselleşmeyi reddeden "küreselleşme karşıtları", küreselleşmenin tüm sorunların birer çözümü olduğuna inanan "hiper küreselleşmeciler" ve küresel dönüşümü açıklamaya çalışan "dönüşümcüler" olarak sınıflandırılabilir (Held vd., 1999:3-7).

Kimi bilim insanları, küreselleşme sürecini ölçülebilen zaman dilimleri ile sınırlandırmaktansa bu sürecin binlerce yıldır süregeldiğini savunmaktadır (Ünal Erzen, 2014:117).

Küreselleşmeden ilk etkilenen kavramlar; zaman ve mekân kavramları olmuştur. Gelişen teknoloji, ulaşım ve iletişim imkânları ile bilgi, mal ve hizmet dolaşımı hızlanmıştır. Bu hareketlilik ile dünya, küresel bir köy haline gelmiştir. Böylece zaman ve mekândan bağımsız olarak, küresel piyasalar üzerinde para, mal ve hizmet aktarımı çok uluslu olarak sağlanabilmektedir (Nye, Keohane, 2000:4).

Küreselleşme, ekonomik gücün bir getirisi olarak görülse de medya, kültür, siyaset gibi birçok alanda etkili olan, çok boyutlu bir süreçtir. Bu çok dallı sürecin yalnızca bir boyuta indirgenerek ele alınması, sürecin gelişimini anlamada yetersiz kalınmasına yol açacaktır (Ünal Erzen, 2014:117).

Küreselleşmenin dünyayı şekillendiren en etkili gücü, ekonomidir. Ulaşım ve iletişim maliyetlerinin düşmesi ile devletlerin, ticaret ve yatırım sınırları kaldırılmıştır. Ayrıca pazar, küreselleşmiş ve bütünleşmiştir (Frankel, 2000:45-46).

Giddens (2005) bu durumu "Gün boyu başta internet olmak üzere KİA'ları sayesinde, dünyanın herhangi bir noktasından tüm diğer noktalarına anlık olarak sermaye aktarabilmesi, sermayenin evrensel bir karar alma sürecine evirildiğini ispatlamaktadır" olarak tanımlamıştır (95). Bu dönüşüm süreci, siyasetin küreselleşmesi ile ilgili tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Küreselleşmeye neden olan etkenler, bu süreci hem hızlandırmakta hem de bu sürecin etki alanını genişletmektedir. Küreselleşme sürecinin geniş etki alanından kamu diplomasisi faaliyetleri de etkilenmektedir. Kamu diplomasisi ve küreselleşme kavramları özellikle kültürel ve siyasi alanlarda birbirleri ile etkileşim halindedir (Ünal Erzen, 2014:118).

Günümüz siyasal düzeninin baş aktörleri, kapitalist sistemin bir getirisi olarak yüksek bütçeye sahip küresel ekonomik aktörler olmuştur. Bu aktörler, devlet politikalarını etkileyebilmektedir. Bu gibi etkileri de göz önünde bulundurursak devlet; evrensel ekonomi piyasalarından, ekonomik ve siyasi kuruluşlardan, çok uluslu şirketler ve bireylerden ayrı bir yapı değildir. Tüm bu etkenler birbirlerinin etki alanını sınırlandırabilmekte ya da genişletebilmektedir (Giddens, 2000:98). Bu nedenle, devletlerin egemenliklerini kaybedebileceği tezi ortaya atılmış ve geniş kabul görmüştür (Dougherty, 1976:597-624). Küresel politikalarda etkinliği artan devlet dışı aktörlerin yarattığı etkiler, sadece devletleri değil, tüm küresel ağları etkilemektedir. Kamu diplomasisi, etkileşimde olduğu disiplinlerin yol açtığı değişimlere uygun olarak etki alanını genişletmekte ve bu alanı kamuoyunu yönlendirmek için etkin olarak kullanmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin diplomasi üzerinde yarattığı çeşitli değişimler olmuştur. Bu değişimler genel olarak aktörler, faaliyet alanları ve seviyeleri ile diplomasi yöntem ve teknikleri alanlarında olmuştur.

Yumuşak gücü aktarırken kaynak ile alıcı arasında köprü işlevi görürken; hedef kitlenin davranış, düşünce ve iletişim biçimlerini de etkilemektedir. Teknolojik gelişmeler ile bireyler hiçbir aracı olmadan bilgiye ilk elden ulaşabilmektedirler.

Ülkeler, küresel dünyada belirleyici birer aktör olabilmek için sahip olduğu kültürü, dili, sanatı, felsefeyi, bilimsel çalışmaları ve ekonomik unsurları uluslararası

arenada doğru biçimde aktarmak, istenilen algıyı yaratmak ile uluslararası arenada kabul görmek durumundadır (Ünal Erzen, 2012:35).

Uluslararası değerlere göre hareket eden bir ülke, diğer ülkelerin vatandaşlarından da destek görecek ve yumuşak gücünü pekiştirecektir (Kahraman, 2020:357-387).

1.1.2. Uluslararası Aktörlerin Yeni Dünya Düzenindeki Yeri

Uluslararası aktörler, uluslararası ilişkiler disiplinin içerisinde, "özgür eylemler gerçekleştirme becerisine sahip örgütlü birer varlık" olarak tanımlanmaktadır (Dougherty, 1976:597-624). Sönmezoğlu'nun (2012) nitelendirdiği uluslararası aktörlerin niteleyici özelliklerinden biri aktörün, otonom ve diğer aktörlerle güç ilişkisi kurabilmesidir (35). Osiba ise bu özellikleri, otonomluk dışında çıkarları doğrultusunda kaynakları mobilize etme ve diğer tüm aktörleri etkileme kapasitesi olarak sıralamıştır (Kan,2009:242-244).

Soğuk Savaş sonrası oluşan çok aktörlü sistemin, uluslararası politikaya olan etkileri, nitelikleri ve kapasiteleri açısından farklı kategorilere ayrılmıştır. Örneğin Coplin, (1980) bu aktörleri 4 başlık altında sıralamıştır. Bunlar:

-Hükumeti temsil eden milli aktörler,

-Hükumetin temsil edilmediği milli aktörler,

-Hükumetin temsil edildiği milletlerarası aktörler ve

-Hükumetin temsil edilmediği milletlerarası aktörlerdir.

Bu aktörlerden yalnızca "hükumeti temsil eden milli aktörler" sınıfı, uluslararası sistemde başat aktör olarak kabul edilmektedir. Diğer aktörlerse birbirleriyle ve diğer devletlerle rekabet içerisindedir (25). Ayrıca "diğer" aktörleri, birbirinden ayıran belirgin bir özellik olmadığı için bu aktörler aynı platformlarda yan yana veya iç içe yer alabilmektedirler (Sönmezoğlu, 2012:36-37).

1.1.3. Devlet

Küresel sistemin en önemli aktörü olan devlet, sistemleri belirleyen ve toplumları temsil eden bir yapı olarak süregelmiştir. Devlet kavramı, "Bir insan grubunun, belirli bir toprak parçasında, burada yaşayan toplulukça kabul edilen bir otorite tarafından yönetilmesi" olarak tanımlanmaktadır (Russet ve Starr, 1982:57). Söz konusu sistemde devletin en önemli unsur olma sebebi, Russet ve Starr tarafından; egemenlik, kaynaklarını kullanma ve kontrol etme nitelikleri ile belirlenmiştir (Russet ve Starr, 1982: 26). Fakat sistemdeki aktörlerin artması nedeniyle devletin egemenliği sarsılmıştır. Bu konu ile ilgili Strange (1996), "Devletlerin otoritelerini kaybettiğini kabullenmek istemediklerini" düşüncesini ileri sürmüştür (3-4).

Dünya düzenine dâhil olan her devlet, ulusal çıkarlarını korumak için birçok alanda diğer devletleri rakip olarak görmektedir. Bu nedenle her devlet sürekli olarak yeni pazarlar arayışındadır (Gözen, 2004:127-128). Aynı nedenle de devletler ve devlet dışı aktörler, birbirlerine bağımlıdır (Nye ve Keohane, 2001:9-15). Küresel siyasette karşılıklı bağımlılığın artmasıyla devletler, ortak bir paydada buluşarak iş birliklerini arttırmaya çalışmışlardır. Uluslararası örgütler de bu şekilde oluşmaktadır (Sancar, 2012:35). Bahsedilen durum, devletler arasında süren küresel rekabetin varlığını, diplomatik araçlarla sürdürdüğünün göstermektedir.

1.1.4. Uluslararası Teşkilatlar

20. yüzyılın başından itibaren uluslararası ilişkiler sistemine dâhil olan uluslararası teşkilatlar, günümüzde toplumun birçok ihtiyacına yanıt vermekte olan uluslararası birer aktör haline gelmiştir. Özellikle Soğuk Savaş döneminden sonra artan bu teşkilatlar, ülkelerin evrensel sisteme adlarını duyurma çabası olarak kabul edilmektedir. Devletler, uluslararası örgütlerin çizdiği sınırlar içerisinde iş birliği halindedir. Bu sayede büyük bir topluluğa evrimleşen dünyada, evrensel siyaseti yönlendirmek ve iş birliklerini devamlı kılmak adına kurulan devletlerarası kuruluşların sayıları gün geçtikçe artmaktadır.

Uluslararası örgütler her ne kadar ilgili devletlerin hazırladıkları kurucu bir metinle var olsalar da onlardan bağımsız hareket edebilen özerk aktörlerdir. Bu nedenle söz konusu örgütler, zaman zaman devletlerin dış politikalarıyla ters düşebilmektedir. Söz konusu örgütler, zaman zaman devlet üstü rollere de bürünebilmektedirler. Türkiye'nin öncülüğünde, Suriye krizinde Rusya'ya karşı NATO'nun inisiyatif kullanması bu rollere bir örnek olarak sayılabilir. Her örgüt aynı güce sahip değildir. Örgüt içi güç ilişkileri ve yapılanmaları bu etkiyi belirleyen önemli ölçütler olarak sıralanabilir.

1.1.5. Çok Uluslu Şirketler

Çok uluslu şirketler küresel ekonominin etkisi ile oluşan evrensel pazarlar neticesinde doğmuştur. İletişim ve ulaşım imkânlarındaki artış, devletlerin piyasalarda var olma çalışmalarını kolaylaştırmış ve bu faaliyetlerin uluslararası olarak yürütülmesine katkıda bulunmuştur (Koçtürk ve Eker, 2012:37). Piyasaların serbestleşmesi ve bunun sağladığı ekonominin, ülke ekonomisine katkıları, ulus aşırı faaliyet gösteren firmaların önemini gün geçtikçe artırmaktadır (Kaymakçı, 2013:226).

Çok uluslu şirketlerin birbirleriyle ve diğer ülkelerle olan görüşmeleri neticesinde edindikleri bilgiler sonucunda bir ülkenin neresinde, nasıl bir yatırım yapılması gerektiği, hangi alanda üretim yapılması gerektiği gibi konular belirlenmektedir. Şirketlerin yaptıkları bu araştırmaların devlet ekonomilerinin büyümesine katkısı oldukça yüksek olduğundan devletler bu şirketlere oldukça cazip imkânlar sunmaktadır. Bu durum çok uluslu şirketlerin, devletler üzerindeki gücünü göstermektedir. Dünyada birçok ülkenin GSYH'sinden yüksek sermayeye sahip olan bu şirketler, zaman zaman devletlerin egemenlik alanlarına bile müdahale edebilmektedir (Fortune, 2021). Söz konusu şirketler, ülke içi siyasete hâkim olabilecek partileri fonlayarak demokratik süreçleri dahi etkileyebilmektedirler (Giddens, 2000 :77-78). Ulus aşırı devletlerin girişimleriyle onlar güçlenirken devletlerin egemenlik alanları ise kısıtlanmaktadır.

1.1.6. Sivil Toplum Kuruluşları

Varlıklarını 2. Dünya Savaşı itibarıyla duyuran ve devleti temsil etmeyen, devletlerin denetim sağlayamadığı birçok alanda, sivil toplum kuruluşları etkili olmuştur. Bahsi geçen sivil toplum kuruluşları, hiçbir kâr amacı gütmeden, ortak çıkarlar çevresinde toplanan gruplar tarafından oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar; fertlerin meselelerini, ilgili devlet ve devlet harici tüm unsurlara karşı savunarak bir baskı oluşturmayı hedeflemektedir (Nye, 2004:90-94).

Gün geçtikçe etkisini arttıran sivil toplum kuruluşlarına örnek olarak; Uluslararası Af Örgütü ve Greenpeace gibi teşkilatların, devletler ve milletlerarası teşkilatlar üzerindeki etkisi verilebilir. Söz konusu kuruluşlar, zaman zaman oluşturdukları kamuoyu baskısıyla devletlerin politikalarını değiştirmelerine dahi sebep olmuşlardır (Sancar, 2012:21). Örneğin; 2013 yılında gerçekleşen ve başta Hollanda ile Rusya'yı etkileyen "Artic Sunrise" olayında, Greenpeace tarafından yürütülen protestolar dâhilinde, ikili görüşmeler ve barış ödüllü kişiler tarafından Rusya Devlet Başkanına yazılan mektupların etkisiyle, Rusya'nın uluslararası deniz hukuku mahkemesince suçlu bulunarak sivilleri serbest bırakmasının sağlanması, bu örgütlerin etki kapasitelerini kanıtlamaktadır. Bu örnekten de anlaşılabileceği üzere, uluslararası siyasette sivil toplum kuruluşları oldukça önemli bir faktördür.

1.1.7. Birey

Gelişen teknoloji ile bireyler de tıpkı kuruluşlar gibi tek başlarına ulusal ve uluslararası politikada etkili olabilmektedir. Bireyler arasında en etkili olanlarsa kuşkusuz devleti ve diğer devlet dışı kuruluşları yöneten liderlerdir. Örneğin; Sovyetler Birliği Cumhurbaşkanı Mihail Gorbaçov, "Glasnost ve Perestroyka" politikaları ile Soğuk Savaş döneminin bitişinde etkili olmuştur. Bu politika ile Gorboçov'un devlet politikasından ayrı düştüğü de bilinmektedir. Fakat klasik bakış açısına göre ise bireylerin kurum çatıları altında karar alması, onların bağımsızlığına gölge düşürmektedir. Bu nedenle bireylerin uluslararası sisteme etkileri bakımından bir fikir birliği olsa da fertlerin, uluslararası unsur olarak görülmesi tartışılan bir durumdur (Sancar, 2012:15-17).

1.1.8. Diplomasideki Yeni Yapı ve Kamuoyunun İknası

Uluslararası düzene bağlı olarak sürekli değişiklik gösteren, aynı zamanda "görüşme sanatı" olarak da nitelendirilen diplomasi, devletlerarasındaki düzeni sağlayan en önemli araçlardan biridir (Tuncer,1991:1-5). 1. Dünya Savaşı sonrasında, sulhu koruma çabaları neticesinde uluslararası kamuoyunun önemi artmıştır. Bu kapsamda; ABD eski başkanı W. Wilson'un açık diplomasi ilkesi ile şeffaflaşan diplomasi, kamuoyuna açılmıştır (Office of Historian, 2021). Çünkü açık diplomaside görüşme ve anlaşmalar, halk onayı ile sağlanmaktadır. Fakat ulusal çıkarların söz konusu olduğu durumlarda ise gizlilik yine esastır.

Açık diplomasi sistemi, Soğuk Savaş'ın bitimi ile yerini küresel diplomasiye bırakmıştır. Devlet dışı aktörler ve küreselleşmeye bağlı olarak oluşan uluslararası kamuoyu ile beraber diplomasi, çok etkenli bir sisteme dönüşmüştür. Oluşan bu sistemle, uluslararası diplomasiye yön vermek isteyen aktörler, uluslararası kamuoyunu ikna etmek durumundadır. Bu ikna süreci ise, kendi politikaları doğrultusunda iknada bulunmak isteyen aktörlerin, hedef kitleye mesaj göndermesi, hedef kitlenin bu mesajı kabul ederek içselleştirilmesi ile sağlanmaktadır. Fakat teknolojinin ve ulaşımın gelişmesi ile enformasyona çok daha kolay ulaşabilen kamuoyunu etkilemek, giderek daha da zorlaşmaktadır. Kamuoyunu etkilemekse karmaşık stratejik iletişim yöntemlerinin uygulanması ile mümkün hale gelmiştir (Çınarlı, 2009:25).

1.2. Uluslararası Siyasette Meşruiyet Yaratılmasında Stratejik İletişim

Uluslararası siyaset kavramı, bu alanda etkili aktörlerin birbirleriyle kurduğu resmi ve resmi olmayan kanallar aracılığıyla hayata geçirdikleri iletişim faaliyetlerinin tamamı olarak ifade edilebilir. Bu bilgiler ışığında, uluslararası politikanın, dış siyaset kavramından daha sistemsel ve bütünleyici olduğunu söylemek mümkündür (Sönmezoğlu, 2012:190).

İçinde bulunduğumuz enformasyon çağında, devlet dışı kurumlarca üretilen, satın alınan ve paylaşılan iletişim kanalları aracılığıyla; etkilemek istenilen hedef

(toplum veya devlet) üzerinde iletişim faaliyetleri yürütülmektedir. 20. Yüzyıl itibarıyla başlayan ve gün geçtikçe popülaritesi artan bu faaliyetler, uluslararası kamuoyu nezdindeki devlet politikaları ile ilgili temel meşruiyet kaynakları haline gelmiştir.

Devlet ve devlet dışı unsurlar, uluslararası arenadaki bu çabalarını, gün geçtikçe daha kapsayıcı, gizli ve karmaşık yapıda olan iletişim stratejileriyle uygulamaktadır. Bu nedenle stratejik iletişim kavramı, kamuoyundaki hareket sağlayıcı ana unsur haline gelmiştir.

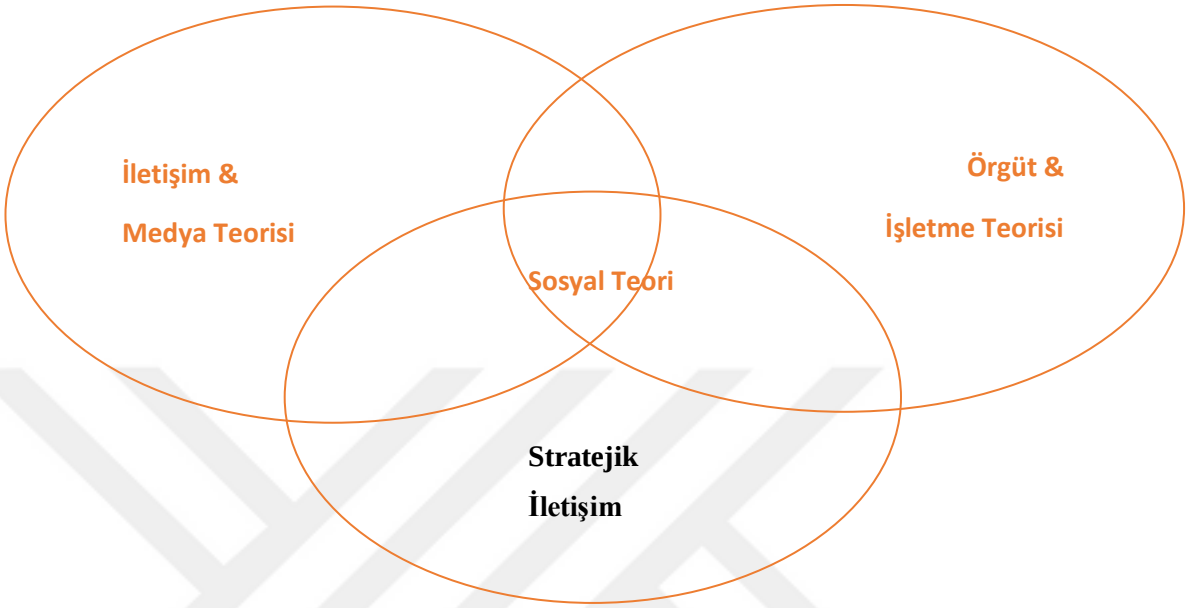
1.2.1. Stratejik İletişim Kavramı

Stratejik iletişim kavramı, 21. Yüzyılda, özellikle de 11 Eylül saldırılarının ardından ön plana çıkmıştır. Küreselleşme, teknolojideki ilerlemeler gibi unsurlar nedeniyle temel yaşam unsurlarını oluşturan sağlık, eğitim, iklim gibi alanlarda ortaya çıkan sorunlar karşısında daha bilinçli, sorgulayıcı ve dirençli bir halk oluşmuştur. Askerî kökene dayanan bir kavram olan stratejik iletişim, mesajı ileten kaynağın şahsi çıkarlarına yönelik oluşturulan iletişim faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Sönmezoğlu, 2012:35).

Frandsen ve Johensen (2016) tarafından örgütsel iletişim perspektifiyle tanımlanan stratejik iletişim, bu görüşte ise; "kurumların görevlerini yerine getirebilmesi için gerçekleştirilen iletişim çalışmaları" olarak ele alınmıştır (106-121).

Sosyal bilimle bağlantılı birçok disiplin gibi, stratejik iletişim kavramı da farklı disiplinler ile etkileşim halindedir. Bu bağlantıların Falkhemier ve Heide (2014) tarafından çalışılmış bir modelini aşağıdaki tabloda da belirtildiği gibi stratejik iletişim; iletişim ve medya teorisi, sosyal teorisi ve örgüt ve işletme teorilerinin kesişimi ile ortaya çıkmıştır.

Tablo 1.1: Stratejik İletişim

Kaynak: (Falkheimer ve Heide, 2014:134).

Bu bilgiler ışığında ele alınan stratejik iletişim kavramı için, devlet veya devlet dışı aktörler arasında devam eden ilişkilerde karşılaşılabilecek sorunların çözümünde önemli bir rolü olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Günümüzde etkili olan "post modern" toplumların beklentilerini karşılamak için stratejik iletişime, "anlamlandırma, güven inşası, algı yaratımı, sembolik ilişkilerin yönetimi ve meşruiyetin yaratılması için" başvurulmaktadır (Nothhaft ve Werder, 2020:73).

Stratejik iletişim kavramı, ihtiyaca yönelik olarak hem sosyal teori hem de örgütsel teori açısından farklı biçimlerde ele alınabilmektedir. Bu durum; söz konusu kavrama önem addederken, stratejik iletişimin asıl önemli unsurunun toplumsal değişime kattığı ivme olduğunu unutmamak gerekir.

Bauman(2017)'ın belirttiği gibi "akışkanlaşmış bir toplumda" stabilizasyonun kaybolduğu ve klasik gönderen-alıcı kültürünün yerine herkesin katılımcı, üretici,

gönderici olabileceği bir kültür doğmuştur (23). Stratejik iletişim, tüm bu değişkenlerin bir çıktısı olarak ele alınabilir.

Hallahan vd.(2007)'nin görüşlerine göre, giderek sayıları artan hedef kitle ve iletişim kanalları karşısında stratejik iletişim, daha holistik bir yaklaşıma ihtiyaç duymaktadır (4). Globalleşen dünyada bilginin aktarım hızı, yeni medya unsuru ve katılımcı kültürün yeni uygulamalarını da göz önünde bulundurursak, söz konusu holistik ve kapsayıcı bir bakış açısına duyulan ihtiyacın gerekliliği ortaya çıkacaktır.

1.2.2. Uluslararası Siyasette Stratejik İletişim Uygulamaları

Şimdiye kadar ele aldığımız stratejik iletişim kavramı; kurumsal iletişim, halkla ilişkiler, sorun yönetimi, kriz iletişimi, risk yönetimi, örgütsel iletişim ve kamu diplomasisi gibi birçok unsuru bünyesinde barındırmaktadır (Werder vd., 2020: 74-78).

Kamu diplomasisinin en çok kurduğu iş birlikleri; medya, ekonomik birlikler, akademik kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Kamu diplomasisi alanında istenilen hedefe ulaşmak isteyen ülkeler; halkla ilişkiler, algı, imaj, itibar ve marka yönetimi tekniklerinde de iyi olmalıdır.

Medyanın kamuoyunu etkileme gücünün farkına varan ve bunu bir güç haline dönüştüren ülkeler iç ve dış politikadaki hedeflerine ulaşmak için hedef kitleyi bu yolla etki altına almaya çalışmaktadırlar. Hükümetler, KİA'ları bilgilendirme ve eğlendirme işlevinin yanı sıra, ülkenin kültürünü ve dünyaya bakış açısını tanıtması amacı ile kullanmaya başlamışlardır.

KİA'lar ve özellikle de gazetelerin, kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmalarının bazı amaçları vardır. Bunlar:

-diğer ülkelerin vatandaşlarına üzerinde algı yaratmak,

-ulusal politikaları anlatmak,

-kanaatleri etkilemek,

-diğer ülkelerin dış politikalarını yönlendirmek,

-kendileri gibi düşünen bireyler yaratarak devletler üzerinde baskı kurmak (Aydemir, 2018:69).

Enformasyon çağı ile birlikte dış politikada hükumet dışı aktörlerin, özellikle de STK'ların rolü artmıştır (Nye, 2004:90-94). Televizyon ise ülke kültürünü yaygınlaştırmakta ve meşrulaştırmaktadır (Yalsızuçanlar, 1997:111).

Küreselleşme ile ulusal ekonomileri birbirinden ayıran sınırlar ortadan kalkmış, dünya genelinde bütünleşme hızlanmış ve ortaya çıkan yeni zihniyet ile hükümet dışı aktörleri, diplomasi aracı olarak ortaya çıkarmıştır (Dursun, 2004:136).

Hükümet dışı aktörlerin kamu diplomasisindeki rolleri, hükümet ortakları olarak hükümetin yürüttüğü politikaları desteklemek, uygulamak ile bağımsız bir işlev ile hükümet dışındaki ikincil güç olarak hareket etmek olarak sıralanabilir (Aydemir, 2018:107).

Hükümet dışı kurumlar, ülkelerinin yumuşak gücünü artırırken demokratik kurumların kurulmasına, çatışmaların önlenmesine, kalkınma yardımlarının yapılmasına, insan haklarının uygulanmasına, hukuk üstünlüğünü savunmaya, mültecilere acil yardımda bulunmaya çalışır (Tuncer,2009:215).

Televizyon yayınları ile toplumların kültürlerini birbirlerine aktararak, toplumlar arasında kültür alışverişi sağlamayı ve toplumlar arasında etkileşim yaratarak vatandaşları birbirine yakınlaştırmayı, sosyal ekonomik ve siyasi iş birlikleri yapılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Özkan, 2012).

21. yüzyılda bilgi teknolojilerinin artışıyla özel ve kamu sektörlerin uluslararası alanda etkinliğinin artması onları da birer yumuşak güç unsuru haline getirmiştir. İki yönlüden çok yönlü iletişime evirilen diplomasi faaliyetinin amaçları da genişlemiştir (Sancar, 2012:45).

1.2.2.1. İmaj Yönetimi

İmaj kavramı, Oxford'un sözlüğünde "birini/bir şeyi temsil eden resim, fotoğraf veya heykel" olarak tanımlanmaktadır. Aynı kaynakta iletişim temelli yapılan tanımda ise imaj kavramı "bir kişinin, bir kuruluşun, bir ürünün vb. halka

verdiği izlenim" (Oxford English Dictionary) olarak ifade edilmiştir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (TDK) ise imaj kelimesi "imge" olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlardan da anlaşılabileceği gibi imaj, bir "şey"in nasıl algılandığı ile ilgilidir. Bu nedenle imaj yaratılırken dikkat edilmesi gereken temel husus, oluşturulan "resmin" hedef kitle üzerinde nasıl bir algı yaratacağıdır. İmaj çalışması bu algı doğrultusunda oluşturulmalıdır. Bir algılama süreci olan imaj, her şeye dair bir imge yaratabilir. Eğer imaj doğru şekilde algılanmazsa, istenilenden çok uzakta, sübjektif bir değerlendirmeye maruz kalabilmektedir (Okay, 2000:255-258).

Kamu diplomasisi sürecinde ülke vatandaşları ve önde gelen kişileri üzerinde yaratılacak olumlu imaj ile diğer ülkelerin gözünde ülkenin imaj puanının artacağı varsayılmaktadır. Bu sürecin sürekliliği için diğer ülkeler ile kurulan iletişim ağında çeşitli kurum ve kuruluşlardan da destek alınmaktadır (Ünal Erzen, 2014:54).

Kurum ve kuruluşlar, "kurum imajlarını" korumak ve istenilen algıyı oluşturmak için yatırımlar gerçekleştirmektedir. Bu noktada kurum imajının belirleyici unsurunun; ortaya konulan kimlik, yansıtılan kültür ve sunulan değerlerin toplamı olduğunu belirtmek gerekir.

Günümüzde yalnızca kurum ve kuruluşlar değil, devletler de imaj yönetimine başvurmaktadır. Bir devletin ya da o devleti oluşturan toplumun nasıl algılandığı, o devlet ya da toplumun uluslararası arenadaki değerini ve diğer devlet ve toplumların onlara karşı olan tutum ve davranışlarını belirlemektedir. İşte bu sebeplerden ötürü günümüzde stratejik iletişimin bir kolu olan imaj yönetimi, "gösteri toplumu"nun vazgeçilmezidir (Debord, 2023:32).

Ulusların imajını, o toplumun kimlik, kültür, değer gibi unsurları ile politik yapısı, ekonomisi, ilerlemişlik düzeyi, teknolojik alt yapısı, uluslararası arenada gündeme gelişleri gibi unsurlar belirlemektedir. Ulus imajları hem gerçeklikleri hem de gerçekdışı sübjektif yaklaşımlarda değişimlere neden olabilir. Devletler imajlarını istedikleri algı üzerinden kurabilirken bu imajın, diğer devletlerin kanalları aracılığıyla nasıl gösterildiği ve algılandığı ise müdahale edilemeyen bir alan olduğu için aşılması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğası gereği tek tipleşen imaj, bir toplumun diğer bir toplumu ya da devleti; kendi algı, düşünce yapısı, dünya görüşü, kültürü gibi etkenler ışığında algılamasını kaçınılmaz kılmaktadır. Devletler ve toplumlar kendileri ile ilgili ürettikleri imajlarda stratejileri gereği, ulus imajlarını istedikleri doğrultuda şekillendirmektedir fakat istedikleri gibi algılanmasını sağlama konusunda yeterli başarıyı gösterememektedir. İstenilen "resmin" oluşması için bu algının, istenilen doğrultuda yönetilmesi gerekmektedir.

1.2.2.2. Algı Yönetimi

İmaj ile yaratılan düşünce ve fikirler algıyı oluşturmaktadır. Algıyı oluşturan bu unsurlar ise içsel bir kabulleniş ile değil de dış görünüşlere bağlantılı olarak oluşmaktadır. Stratejik iletişim kavramı gibi algılama yönetimi de askeri kökenli bir kelimedir. Kaynağın çıkarlarına uygun olarak inşa edilen algı, ikna edilecek hedef kitleye uygun olarak hazırlanır ve ilgili bilgileri bu doğrultuda bozarak, değiştirerek ya da söz konusu bilginin iletilmesini engelleyerek sağlanmaktadır (Joint Chiefs of Staff, 2020). Bu yaklaşım algı yönetiminde "etik dışı" dengesiz güç ilişkilerine yol açmaktadır.

Uluslararası beklentilere göre biçim değiştiren algılama yönetiminin hedefi ise her zaman aynıdır; hedef kitleleri istenilen doğrultuda ikna etmektir. Derrida(1995), bu durumu bir ulusun "pharmakonu" olarak açıklamaktadır (34). Fakat günümüzde algılama yönetimi, askeri kaynaklardaki tanımlarından ya da eski uygulamalarından çok daha farklıdır. Günümüzde algılama yönetimi, daha uzlaşmacı ve gizli ilişkiler sonucunda bambaşka bir rota çizmektedir.

Toplumların ya da devletlerin istedikleri algıya uygun bir imaj çizerek kendilerini, çıkarlarına uygun olarak lanse etmeye çalışması, cezbedici unsurlarını ön plana çıkararak kötü yanlarını örtbas etmek istemesi, itibar yönetimi için vazgeçilmez bir durumdur. İtibar yönetimi için bir başka önemli unsur da şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkelerine uyulmasıdır.

Algının koşullara bağlı olarak değişmesi, devlet veya toplumları sürekli olarak algı üretmeye iter. Devlet dışı aktörler bu sürece tepkisiz kalırsa "enformasyon akışının yönetilememesi" durumu ile karşı karşıya kalınmaktadır

(Çınarlı, 2009:30). Bu durum da itibara karşı ciddi bir risk oluşturur. Bu durumda, internet aracılığıyla enformasyona ulaşım kolaylaştıkça, ulusal egemenliğin sınırları belirsizleştikçe, alanlarında uzmanlaşmış devlet ve devlet dışı unsurların, bilgileri manipüle etme ihtimali artacaktır (Roger vd., 1996:22). Söz konusu durum, itibar yönetiminin yürütülmesini mecbur kılmaktadır.

1.2.2.3. İtibar Yönetimi

Latince "tekrar" anlamına gelen "re" ve yargılamak, inanmak gibi anlamlara gelen "putare" kelimelerinin birleşimi ile "reputare" olarak anılan itibar; doğasına uygun olarak tekrar eden eylem ve düşüncelerden oluşmaktadır (Online Etymology Dictionary). Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde ise itibar kavramı; "güvenilirlik, saygınlık" kelimeleri tanımlanmıştır (TDK).

İletişim biliminde ise itibar kavramı, kurumsal itibar olarak daha sık kullanılmaktadır. Kurumsal itibar, kurum veya kuruluşun, çevresine yansıttığı imajın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Fombrun; kurumsal itibarı, "bir şirketin geçmişteki eylemleri neticesinde gelecek perspektifine yönelik oluşan algıların kolektif temsili" olarak tanımlamaktadır (Cassano, 2019:133). İnşa edilen bu algıyı ise oluşan ilişkinin sürdürülmesi belirleyecektir (Gotsi vd., 2001:29).

Kâr amacıyla kurulmakta olan şirketler için ise kurumsal itibar kavramı, hayatta kalmayı ve tutunmayı sağlayacağı için vazgeçilmez bir unsur olarak görülmektedir. Tıpkı şirketler gibi devletler için de vazgeçilmez bir unsur olan itibar; o devletin kültür, eğitim, teknolojik alt yapısı, politik durumu ve geçmişi ile oluşmaktadır. Bir devletin itibarı, o devlet için "yumuşak güç" kapasitesini belirlemektediüğr (Nye, 2008:94-109).

Bir ulusun itibar yönetimi, çok karmaşık bir süreçtir. Devletler, itibarlarını yönetmek için bir sermaye sunmak durumundadır. Söz konusu sermayenin doğru yönetimi, oluşturulan imajın, doğru kanallar aracılığıyla bütünleşik olarak hedef kitleye aktarılması ile mümkündür. Böylece devlet, etki edebileceği her topluluğa, mesajını ileterek onları ikna etme fırsatı yakalayacaktır.

Medyanın desteği ile hedef kitleye iletilecek mesajlar düzenli aralıklarla iletilebilmektedir. Hedef kitlede istenilen algının oluşmasını sağlayabilecek bu süreçte daha da özen gösterilmesi gereken süreç ise oluşturulan bu algının yönetilme sürecidir (Ünal Erzen, 2014:54).

1.2.2.4. Sosyal Medya Aracılığıyla Stratejik İletişim Yönetimi

Teknoloji ve internetin, bireylerin günlük ve iş hayatlarında sarsılmaz bir yer edindiği günümüzde, bu değişiklik ile beraber birçok disiplin de bu duruma ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Uluslararası arenadaki gelişmeler, internet ve teknolojinin de gücü ile kısa sürede tüm toplumları etkilemektedir.

İnternet ve teknoloji; diplomasi, eğitim, ticaret, reklam gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmelerle internet evlerimize, ceplerimize kadar ulaşmışsa da bundan çok daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Fakat bu çalışmada kamu diplomasisi konusu ele alındığı için teknolojinin ve internetin de yalızca bu amaca yönelik olarak kullanıldığı noktalara değinilmiştir.

İnternetin ve buna bağlı olarak internet platformlarının artması, medya alanında köklü değişimlere yol açmıştır. Ancak bu değişimler beraberinde birtakım meseleleri de getirmiştir. Bu meselelerden biri olan kavram karmaşası bünyesinde dijital medya, sosyal medya ve yeni medya kavramları iç içe geçmiş, hepsi birbirinin yerine kullanılmaya başlanmıştır. Hâlbuki bu kavramlar anlamsal ve araçsal açıdan farklılıklar barındırmaktadır.

Dijital medya kavramı, yazılı medya ile görsel medya gibi her türlü done ve malumatın sıfırlar ve birlerden ibaret olan kodlarla dijital olarak kaydedilmesi, üretimi ve tekrar paylaşımını kapsar. Bu nedenle internet üzerinde iletilen tüm yazılı ve görsel içerikler “dijital medya” olarak tanımlanmaktadır (Guelph University, 2006).

Sosyal medya ise dijital ortamda etkileşim kurulabilecek platformları kapsamaktadır. Yani dijital medya, sosyal medyadan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir.

"Yeni medya" kavramı ise Binark'ın çalışmalarında; "sayısal kodlama temelli, iletişim süreci araçları arasında aynı anda ve çok yoğun şekilde, çok tabakalı bir etkileşimin meydana geldiği multimedya biçimselinde iletişim araçları" olarak tanımlanmıştır (Binark, 2007).

Teknolojik gelişmeler, pazarlama, ticaret gibi birçok disiplinin izlediği yolları değiştirmesine neden olmuştur. Bu etkiye sahip teknolojik gelişmelerin birçok yeniliğe yol açacağı öngörülebilmektedir.

Devlet ve devlet dışı aktörler, yukarıda tanımlanan kavramların yarattığı araçları kullanarak, stratejik iletişim faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu kavramlardan sosyal medya, günümüzde çok daha etkin olarak kullanılmaktadır. Bu yoğun kullanım da bu platforma uygun olacak farklı stratejiler belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Sosyal medyanın erişilebilir olmasının yanı sıra etkileşim odaklı ve akışkan "hipermedyatik" olması da bu farklılığı gerekli kılmaktadır. Devlet ve devlet dışı unsurlar, efektif olarak sosyal medyaya uygun iletişim stratejileri geliştirmek durumunda kalmıştır.

Sosyal medyanın hızına ayak uydurarak hipermetinler oluşturan devlet ve devlet dışı aktörler, birbirleri ile bu platformlarda üyelikler oluşturarak bu platformlarda etkileşime geçmelidir. Bu etkileşimi, stratejik planlar oluştururken de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Devlet ya da devlet dışı unsurların iletişim dili, mesaj kurguları gibi hususlarda, dikkat edilmeyecek en ufak bir nokta dahi, negatif algıya yol açacaktır.

Sosyal ağlardan hangisinin kullanılacağı, gönderilmek istenen mesaja göre değişiklik göstermelidir. Bu nedenle bir paylaşımda bulunmadan önce sosyal medyada "dinleme, izleme, takip etme ve analiz" çalışmaları yapılmalıdır. Bu incelemeler neticesinde hedef kitlenin gündemi, kültürleri, beklenti ve duyguları gibi alanlarda bilgi sahibi olunacaktır. Bu bilgiler ışığında hedef kitlenin ikna edilmesi çok daha kolay olacaktır.

İnternet ve özellikle de sosyal medya aracılığı ile genç kuşaklara ulaşmak çok daha kolay ve etkili olmaktadır. Dünya genelinde bir veriye ulaşmak için internete

başvuran bireylerin çoğunluğunu gençler ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu nedenle bu mecraların kullanımı ile uzun vadede hedeflere ulaşmak çok daha kolay olacaktır.

Devlet veya devlet dışı aktörler, sosyal medya hesaplarını canlı yayın, önemli günlerde yapılan paylaşımlar/çalışmalar ve iletişim kampanyaları gibi hususlara dikkat ederek aktif tutarsa etkileşimleri artacaktır. Ayrıca bilgilendirici, hedef kitlenin ilgisini çekecek interaktif içerikler de etkileşimi artırmaya yardımcı olacaktır. Devletler ya da devlet dışı aktörler, zaman zaman çıkarları doğrultusunda, hedef kitlece tanınan fenomenlerle iş birliği de yapabilmektedir. Artırılmış gerçeklik ya da sanal gerçeklik teknolojileri de bu noktada hedef kitleyi ikna için yardımcı olmaktadır (USC Center of Public Diplomacy, 2009).

Popüler kültürün yaygınlaşmasının başlıca sebebi olarak gösterilebilecek internet ve sosyal paylaşım siteleri hem aracı hem de kaynak işlevini üstlenmektedir (Ünal Erzen, 2014:144).

Devlet dışı aktörlerin ve özellikle devletlerin, hedef kitlelerini ikna etme çabası ile yumuşak güç kapasiteleri arasında doğru orantı vardır. Yani; devletlerin stratejik iletişim uygulamalarının başarıya ulaşması için yumuşak güçlerinin belirleyiciliğine ihtiyaçları vardır.

Kamu diplomasisi kavramı, aktörleri bakımından şöyle sıralanmıştır:

-devlet ve devlet harici aktörler,

-hükumet,

-hükumet teşkilatları,

- elçilikler,

-kültür ve dışişleri bakanlıkları,

-kültür teşkilatları,

-STK'lar,

- diasporalar (Szondi, 2008:17).

Kamu diplomasisi aktörleri arasında demokratik sistem ile ortaya çıkan sivil toplum kuruluşları, hükümetlerin kamu diplomasisi etkisini artırmak için bilgiyi

kullanması ve kendilerini harekete geçirmesi için baskı yapabilen aktörlere ihtiyaç duyduğunu savunmaktadır. STK'lar, devletlerin faaliyet alanlarının ötesinde yer alarak yumuşak güç unsuru olma potansiyellerini her geçen gün artırmaktadırlar (Nye, Welch, 2018: 403-405).

Bir devletle örgütlü ve sistemli bir bağı olmayan STK'lar, ülkenin lehine tanıtım faaliyetleri yürütmektedirler. STK'lar; kendi ülkesini, kültürünü, yaşayış biçimlerini ve doğrularını olduğu gibi aktararak devletin yapamayacağı bir etkinlikte yürüterek ülke kamu diplomasisi faaliyetlerine katkıda bulunmaktadırlar.

Kamu diplomasisi stratejilerinden biri olan lobicilik, doğru ve amacına uygun bir planla yürütüldüğü takdirde kamuoyunda taraftar oluşumunu istediği gibi elde edebilme kapasitesine sahiptir (Sancar,2012:183).

Kamu Diplomasisi, farklı ülkelerin kamuoyuna ulaşmak için çeşitli araçlara başvurmaktadır. Bu araçlar; teknoloji, internet, STK'lar, akademik kurumlar, sosyal paylaşım siteleri ve basın-yayın araçlarıdır.

Uluslararası alanda sivil toplum kuruluşlarının bağlı oldukları ülkenin hedefleri doğrultusunda yabancı kamuoyunu etkileme gücü oldukça yüksektir.

Klasik lobicilikte bir baskı unsuru olarak görülen STK'lar, kamu diplomasisi bağlamında ülkeler arasında yumuşak birer köprü görevi görmektedir. Bu nedenle STK'lar, uluslararası arenada sivil diyaloğu geliştirebilecek unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır (Ünal Erzen, 2014:58).

Her geçen gün gelişen internetin etki alanının ve kullanımının artması ile ticaret, basın, eğitim gibi birçok disiplin, sürekliliğini sağlayabilmek ve hedef kitlelerine ulaşabilmek için dijital dünyaya uyum sağlamak durumunda kalmıştır. Birden çok fonksiyonu içinde barındıran internet öncelikle; haberleşme, ticaret, sosyalleşme, eğlenme ve bilgi edinme amaçları ile kullanılmaktadır (Ünal Erzen, 2014:145).

1.3. Uluslararası Politikada Yumuşak Güç

Yumuşak güç kavramının yaratıcısı Nye(1990) tarafından "diğerini kontrol ederek ona istediği şeyleri yaptırabilme yetisi" (154) olarak tanımlanan güç kavramı, varoluştan bu yana çekiciliğini korumaktadır. Güç, uluslararası politikanın da belirleyici unsurlarından biridir. Devletler, uluslararası varlıklarını korumak ve güçlendirmek için iş birlikleri yapmakta, güç dengeleri oluşturmaktadır (Nye, 2004:1). Nye, gücü hava durumuna benzeterek; hava durumu gibi güçten de herkesin etkilendiğini, herkesin onun hakkında konuştuğunu fakat herkesin onu anlayamadığını savunmuştur (Nye, 1990:140).

Uluslararası ilişkiler disiplini gücü iki boyutta ele almaktadır. Bunlar; ilişkisel güç ve sahipliktir. İlişkisel güç, davranışsalcıların görüşüne göre, diğerlerinin davranışlarını etkilemesi ve değiştirmesini kapsamaktadır (Sönmezoğlu, 2012:263).

Devletlerin gücünü oluşturan unsurlar; nüfus, toprak, doğal kaynak rezervi, ekonomi, askeri kuvvetler ve politik istikrardır. Buradan da anlaşılacağı gibi, istenilen yönlendirmeyi yapabilmek için birtakım kaynaklara sahip olmak gerekmektedir. Fakat iktidar, bu kaynakların yanı sıra potansiyel kaynakları; yani blöf, aldatma, pazarlık gibi unsurları da kullanmaktadır. Böylece istenilen davranış ve düşünce değişiminin sağlayacak bir etki yaratmaktadır (Nye, 1990:178-181).

Devletlerin istedikleri etkiyi yaratma yolunda kullandıkları yöntemler birbirinden farklıdır. Nye bu farklı yöntemleri; tehditler, teşvikler ve ödemeler ile başkalarının da kendininkiyle aynı şeyi istemesini sağlayan cazibe olarak sıralamıştır (Nye, 2008:94-109). Devletler; tehdit etme, rüşvet verme, cezbetme gibi yollarla istediklerini yaptırabilir (Nye, 2004:2). Bu yöntemler ise "sert güç" kavramını oluşturmaktadır. Bir devletin istediklerini empoze etmesinin bir başka yolu da cazibedir. Devlet; kültürü, sosyal ve siyasi değerleri, dünya görüşü ile kendisinden esinlenilmesini sağlayabilir (Nye, 2011:31).

Yumuşak güç ile sert gücü birbirinden ayıran temel nokta; sert gücün zorlama ve baskı ile istenilen çıktıya ulaşırken yumuşak gücün hedef kitleyi etkileyerek istenilen çıktıya ulaşmasıdır (Nye, 2008:20-45). Kısacası yumuşak güç; hedeflenen

tesirin, diğer tarafa baskıyla değil; ona cazip görünerek elde edilmesi olarak ifade edilebilir (Sönmezoğlu, 2019: 265-266).

Yumuşak güç ülkelerin desteğini sağlayabilmek için onlarla bağ kurar, ortak bir kültür ve değer yaratmaya çalışır. Yumuşak güç iknanın ötesinde, akıl çelme ve cezbetme kapasitesine sahip olduğu için aslında cezbedici bir güçtür.

İstenilen sonuca ulaşmak için sahip olunan etkileme yeteneği, güçtür. Bu gücü sergilemenin üç temel yolu mevcuttur. Bunlar; tehdit ve zorlama, rüşvet ve satın alma ile cazibedir (Nye, 2008: 94). Güç, uluslararası politikada diğer ülkelerin davranışlarını yönlendirme becerisidir (Wilson, 2008: 114).

Gücün sergilediği değişkenlik, kamu diplomasisi kavramı ile birlikte düşünüldüğünde, kamu diplomasisinin meşruiyet kazanması ve hükumetlerin güçlerini sürdürebilmesi için kamuoyu oluşturmak için kendini yenilemek durumunda olduğunu söylenebilir (Sancar, 2012:82).

Yumuşak güç ise küresel düzenin sebep olduğu yeni dünya düzeninde gücün nasıl değiştiğini göstermektedir.

Barışı sürdürmenin, savaş kazanmaktan daha zor olduğunu savunan Nye, barışı sürdürmenin yolunun yumuşak güç kullanımına bağlı olduğunu ifade etmektedir (Nye, 1990:11).

Algı yönetimi ve kamuoyunu belgeler ile yönlendirmekten çok daha fazlası olan yumuşak güç, akıl çelme ve cezbetme üzerine kuruludur. Bu yetenekler, söz konusu toplumun kültür ve uluslararası devlet politikaları ile ilişkilidir (Nye, 2003:9).

Hükumetler yürüttükleri sert güç uygulamalarına yumuşak güç uygulamaları ile meşruiyet kazandırmalıdır. Bir ülke sert güç unsurları ile kaybettiği güvenin ne kadarını yumuşak güç ile sağlayabilirse o kadar güçlüdür (Sancar, 2012:85). Bu nedenle sert güç, yumuşak gücün varlığı ile istenilen biçimde çalışabilir. Fakat yumuşak güç, sert gücün işlevselliğini artırsa da zaman zaman sert güç ile yumuşak güç birbirleri ile de çatışabilmektedir. Bir yandan da sert güç, bağımsız bir şekilde var olabilirken yumuşak güç ise sert gücün varlığına bağımlıdır. Yumuşak gücün sert güce olan bu bağlılığının yumuşak gücü tahrip edici kıldığını söylemek gerekir.

Süper güçleri etkileyici kılan da hem sert hem de yumuşak güce etkin bir şekilde sahip olmalarıdır.

Yumuşak ile sert gücün akılcı bir biçimde birlikte kullanılması "Akıllı Güç" birbirinden beslenen bu iki güç çeşidi aynı anda etkin bir şekilde kullanıldığını göstermektedir (Wilson, 2008: 115).

Geleneksel diplomaside daha çok başvurulan sert güç, askeri ve ekonomik yaptırımlardan beslenmektedir. Yumuşak güç ise çeşitli disiplinlere başvurarak istenilen sonucu çok daha hassas bir şekilde elde etmektedir. Nye(2004) de devletlerin istedikleri çıktılara ulaşmak için üç çeşit güç kullandıklarını ve her aracın güç için farklı yöntem ve araç kullandıklarını savunmaktadır.

Tablo 1.2: Güç tipolojisi

	DAVRANIŞ	ÖNCELİKLİ BİRİMLER	HÜKÜMET POLİTİKALARI
ASKERİ GÜÇ	- Baskı - Vazgeçirme - Önlem	- Tehditler - Güç - Baskı	- Zorlayıcı Diplomasi - Savaş - İttifaklar
EKONOMİK GÜÇ	- Tahrik - Baskı - İkna	- Harcama - Yaptırım	- Yardım - Rüşvet - Yaptırımlar
YUMUŞAK GÜÇ	- Gündem Belirlemek - Çekicilik - Cazibe	- Değerler - Kültür - Politika - Kuruluş	- Kamu Diplomasisi - Çift Yönlü Diplomasi - Çok disiplinli demokrasi

Kaynak: (Nye, 2004:73).

Tabloda görüldüğü gibi Nye'ın güç tipolojisine göre; 21. yy koşullarında güç, üç boyutlu bir satranç oyunu gibi bir modelden dünyaya yayılmıştır. Bu üç boyutun en üst kademesinde baskın askeri gücü ile ABD, onun altında büyük devletlerden oluşan çok kutuplu bir ekonomi mücadelesi, en alt kademede ise büyük devlet dışı aktörlerin ulus aşırı ilişkileri bulunmaktadır (Nye, 2011:15). Devlet dışı aktörler üzerinde kontrol sağlayamayan devletler, yumuşak güç unsurlarını kullanarak söz konusu aktörleri istedikleri görüşe katılmaya ikna etmeye çalışmaktadır.

Günümüz uluslararası ilişkiler dinamiklerine bakıldığında ortamın her gün biraz daha kaotik bir durum aldığını fark edilmektedir. Bu durumun başlıca nedenleri;

- Denetleyici ve belirleyici güçlerin etkisinin az olması ve yetersiz gelmesi,
- Her geçen gün artan çevre sorunları nedeni ile su, petrol ve doğalgaz gibi stratejik kaynakların siyasi ve güvenlik temelli birer soruna dönüşmesi,
- Diğer devletler üzerinde etkili olmak isteyen devletlerin kaderinin doğal enerji kaynaklarına sahip olmaktan geçmesi,
- Etnik, dini ve kültürel konular, demokrasi, insan hakları terör gibi kavramların her geçen gün daha yoğun istismarı,
- Küreselleşme ile ülkeler ve bölgeler arasındaki dengesizliğin artışı olarak sıralanabilir (Ünal Erzen, 2014:156).

Yumuşak gücü kullanımlarına bağlı olarak uluslararası arenada güçlenen devletler, yumuşak güç aracılığıyla sert güçlerine de meşruiyet kazandırmaktadır. Zaman zaman sert güç kullanımının oluşturduğu kötü imaj, yumuşak güç sayesinde unutturulabilmektedir. Bu nedenle sert güç kullanımı, yumuşak güce de zarar verebilmektedir (Sancar, 2012:25-27).

Günümüzde güç, uluslararası politikaya göre yön değiştirmektedir. Bu nedenle devletlerin başarısı, onların sert ile yumuşak güç arasında kurdukları denge ile doğru orantılıdır (Nye, 2004:7). Nye'nin bu dengenin sağlanması için tanımladığı "akıllı güç" kavramına göre devletler, akıllı güç kavramını güçlerini artırmak için değil, değişen dinamizme uygun olarak sert ve yumuşak güç arasındaki dengeyi sağlamak için kullanmaktadır. Akıllı güç stratejisi oluşturulurken belirlenen hedeflere, kaynaklara, hedef kitleye ve başarı olasılığına dikkat edilmesi gerekmektedir (Nye, 2001:209)

Bazı araştırmacılarca "yumuşak güç" olarak da adlandırılan kamu diplomasisi, 1. Dünya Savaşı'ndan itibaren karşımıza çıksa da öneminin fark edilmesi Soğuk Savaş döneminde olmuştur. Kamu diplomasisi, askeri ve ekonomik güç kullanımı ile elde edilemeyen hedeflere ulaşmada ülkelerin oldukça işine yaramıştır. Kamu diplomasisi, ülkelerin çıkar ve ihtiyaçlarına hizmet etme

konusunda her geçen gün daha çok başvurulan bir kaynak olmuştur (Ünal Erzen, 2014:53).

Devletin iletişimde olduğu uluslararası çevre de o devletin hangi gücü uygulayacağında önemli bir etkendir. Devletler zaman zaman sert zaman zaman da yumuşak gücü kullanarak aynı sonuçları elde etseler de hedef kitlenin gözünde yumuşak güç uygulamaları, sert güç uygulamalarına nazaran daha pozitif ve daha meşrudur (Nye, 2001:20).

Ülkelerin, kendilerini anlatabilecekleri ve diğer ülkelerin onlarla bağ kurabilmelerini sağlayacak kültürel, dini, sosyolojik veya tarihsel bir bağ kurabilecekleri verilerinin varlığı, diğer ülkelerdeki vatandaşları etkileyecek ve söz konusu ülke ile empati kurmasını sağlayacaktır.

Nye, yumuşak gücün tek başına yetersiz olduğunu, sert güçle beraber etkili olduğunu, bu nedenle etkin bir strateji ile ikisinin birlikte kullanılması gerektiğini ve bunun "akıllı güç" olduğunu belirtmiştir. Akıllı stratejinin beş soruya cevap vermesi gerektiğini belirten Nye (2011), bu soruları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

-Hangi hedefe çıktılar kullanılmalıdır?
-Hangi bağlamda kaynaklar vardır?
-Etki girişiminin, hedeflerinin konum ve tercihleri nelerdir?
-Hangi davranış biçimi ve güç kullanımı başarıya daha yakındır?
-Başarı şansı nedir? (148-149).

1.3.1. Bir Meşruiyet Aracı Olarak Yumuşak Güç

Küreselleşmenin etkisi ile günümüzde demokratikleşme faaliyetleri artmış, iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler de uluslararası kamuoyu nezdinde meşruluk kavramını ön plana çıkarmıştır. Kısacası günümüz liderleri de geçmişte olduğu gibi, kamuoyu desteği ile siyasi meşruiyetlerini yürütmektedir. Meşruiyet kaynağı içinde bulunulan koşullara göre değişkenlik gösterse de liderler hâlâ halk tarafından kabul görmek durumundadır (Biber, 2003).

Uluslararası ilişkiler literatürüne, J. S. Nye'in, 1990'da yazdığı "Bound to Lead: The Changing Nature of American Power" kitabıyla beraber yumuşak güç

kavramı da eklenmiştir. Bu kitapta ilk kez kullanılmış olan yumuşak güç kavramı, yaratıcısı Nye, tarafından "istediğini emirle/zor kullanma benzeri bir yöntemle elde etmek yerine, tarafına çekerek elde etme yeteneği" olarak tanımlamaktadır (İletişim Başkanlığı:15).

Hükumetler üzerinde bir baskı aracı olan kamuoyu, yöneticileri kendi istedikleri doğrultuda hareket etmeye itmektedir. Fakat kamuoyunu devletlerin oluşturması da bireylerin algılarının, devletin istediği doğrultuda oluşmasını sağlamaktadır. Devlet, yumuşak güç yönetimi ile istediği kamuoyunu oluşturabilme etkisine sahiptir.

Devletlerin, kamuoyu ile arasındaki bağ nedeni ile karar alma süreçleri boyunca milletlerarası toplumun desteklerine ihtiyaçları vardır. Bu, milletlerarası topluluğun ikna edilmesini gerekli kılmaktadır (Sancar, 2012:36-39). Bu söz konusu destek için devletler, "zorlama kapasitesi" olarak adlandırılan sert güç yöntemlerini daha az kullanmakta; bunun yerine, yumuşak gücün cezbeden unsurlarını kullanarak istedikleri çıktıları meşru olarak elde etmeye çalışmaktadırlar (Wilson, 2008:114).

Günümüzde iki tür güç mücadelesi verilmektedir. Bu güç çeşitlerinden ilki; bir devletten diğerlerine güç geçişi sağlanması iken, bir diğeri de devletlerin küreselleşme ve bilgi çağının da etkisi ile devlet dışı aktörlere "güç yayılması" sağlamasıdır (Nye, 2011:113-114). Devletler, birbirleri ile rekabet ederken bir yandan da uluslararası kamuoyunu oluşturan aktörler üzerinde yumuşak güçlerini kullanarak istedikleri etkiyi yaratmaya çalışmaktadır.

Kamu diplomasisi, hedefine ulaşmak için yürüttüğü çalışmaların verimliliği için iletişim ve teknoloji aracılığı ile sosyal ve siyasal alanda yaşanan değişimlere ayak uydurmalı, bunu göstermeli ve uluslararası mevcudiyetini sıklıkla hatırlatmalıdır.

1.3.2. Yumuşak Güç Kaynakları

Devletlerin yumuşak güç ile istedikleri doğrultuda yönlendirme yapması genellikle üç kaynak kullanımı ile sağlanır. Bunlar; ilgili devletin kültürü, takip ettiği iç ve dış politikadır (Nye, 2004 :85). Devletlerin başvurduğu diğer kaynakları ise

Sancar; devletlerin teknoloji, eğitim, sosyo-kültürel değerleri olarak sıralamıştır (Sancar, 2012:24).

Kalın (2011) ise bu maddelere ek olarak; sanat dalları, medya, mimarlık, yükseköğretim, sivil toplum kuruluşları, inovasyon kapasitesi, bilim ve turizmi de ekleyerek yumuşak gücün tüm bu araçların birleşiminden ortaya çıktığını ve toplumlara o ülkenin kültür zenginliği ve sosyal birikimi ile ilgili fikir verdiğini savunmuştur (5-6).

Bir ülkenin sahip olduğu yumuşak gücün üç farklı kaynaktan beslendiğini savunan Nye, bu kaynakları; ülkenin siyasi değeri, kültürü, iç ve dış politikası olarak sıralamıştır. Bir devletin kültürünü; bir toplum için anlam taşıyan değer ve uygulamaların bütünü olarak tanımlayan Nye, kültürün birçok biçimi olduğunu savunmaktadır. Nye bu biçimleri; saygınlarına hitap eden edebi, sanat ve eğitim alanları gibi "üst kültür" unsurları ve eğlence kavramına dayanan "popüler kültür" olarak iki başlıkta incelemektedir (Nye, 2011:89). Zira, bir ülkenin kültürü evrensel bir değer olarak görüldüğünde, o ülkenin isteklerine ulaşma ihtimali artmaktadır.

Yumuşak güç, kullanımında önemli olan nokta; zorlama olmadan, ülkenin kendi isteğini hedefin de isteği haline getirebilmesidir (İletişim Başkanlığı:21).

Temel yumuşak güç unsurlarından biri olan kültür sayesinde bilgi ve değerler taşınır ve kültür aracılığıyla sosyal davranışlar şekillendirilebilmektedir. (Nye, 2011:84-85). Yerel, ulusal ve uluslararası etki alanı ile kültür, hedef kitlenin ilgisini üstünde toplamakta ve onların algılarını olumlu olarak etkilemede oldukça önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Örneğin Güney Kore; müzik, yiyecek gibi alanlarda dünyayı etkilemeye başlayarak diğer toplumlar üzerinde olumlu bir algı yaratmakta ve onların kalplerini kazanmaktadır.

Yumuşak gücün bir başka unsuru olan iç ve dış politikanın, siyasi kültür ile olan ilişkisi çerçevesinde, demokratik siyasi kültürü benimsemiş bir toplumun dış politikasını da uluslararası hukuka uygun olarak yönlendirmesi beklenmektedir (Sümer, 2008:121-125).

Bu unsurların yanı sıra, normal şartlarda sert güç unsurları olarak kabul edilen askeri ve ekonomik gücün zaman zaman birer yumuşak güç unsuru haline geldiğini

belirtmekte yarar vardır. Bu kapsamda Nye, askeri gücün iyi yönetilmesi durumunda bir etki merkezi haline gelebileceğini vurgulamaktadır. Örneğin; iki ülke arasında gerçekleştirilen tatbikatlar sayesinde, bu iki ülke arasında bağ kurabilmektedir (Nye, 2011:86).

Tüm bu unsurların üzerinde durduktan sonra, yumuşak güç unsurlarının nesnel ve sınırlı kaynaklar olmadığını ve ülkelerin belirlediği plan doğrultusunda başvurduğu her yöntemin yumuşak güç kaynağı olarak kullanılabileceğini belirtmekte de yarar vardır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu kaynakların, uluslararası politikada bir çıktı haline gelmiş olmasıdır.

Uluslararası politikada, yumuşak güç de bir rekabet unsurudur. Bu nedenle devletlerin kullanabilecekleri kaynakları tespit ederek bu kaynakları geliştirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Facebook, Portland ve Compress şirketlerince devletlerin yumuşak güç kaynaklarını temsil etmek için "The Soft Power 30" kurulmuştur. Nye'in "en açık yumuşak güç" diye nitelendirdiği "The Soft Power 30" oluşumu, devletleri 20 ülkede gerçekleştirdikleri uluslararası bir oylamadan, objektif olarak geçirerek sıralamaktadır. Soft Power 30'da devletler, her biri farklı birer yumuşak güç kaynakları olan farklı kategorilere göre puanlanmaktadır. Bu veriler ışığında bir devletin, uluslararası arenada diğer toplularca nasıl algılandığı tespit edilmektedir (The Soft Power 30, 2021).

Uluslararası politikada, ölçülen güç ile davranışsal çıktıları sağlayan güç, birbirinden farklı birer güçtür (Nye, 1990 :15). Bu nedenle devletlerin, ölçülen yumuşak güç unsurlarını, doğru stratejiler ile harmanlayarak hedef kitleler üzerinde uygulaması ve istenilen davranışsal çıktıya ulaşması gerekmektedir. Yumuşak gücün etkisini istenilen çıktıya dönüştürmek içinse devletlerin kamu diplomasisine ihtiyacı vardır (Nye, 2008: 95-97).

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ KAPSAMINDA

İNSANİ DİPLOMASİ KAVRAMI

Bu bölümde, kamu diplomasisi çalışmalarının ve kamu diplomasisinin alt unsurlarının tarihsel gelişimi ve tanımları yapılacaktır.

2.1. Kamu Diplomasisi Kavramı

İlk defa 1965'te, E. Gullion'un tanımladığı kamu diplomasisi kavramı, "kamuoyu tutumlarının, dış politikanın oluşum ve uygulama safhalarının üzerindeki etkisi" olarak tanımlanmış ve geleneksel diplomasinin dışındaki bir uluslararası ilişkiler boyutu olarak kabul edilmiştir. Tanımda ayrıca kamu diplomasisinin, diğer ülkelerde kamuoyu hükumetlerinin yaratılması, bir toplumun çıkarlarının kendi çıkarları ile birleştirilmesi, dış ilişkilerin rapor edilerek politikaya doğru etkisinin sağlanması, diplomat ve muhabirler arasında ilişkiler başta, kültürlerarası iletişimin sağlanması misyonları da sıralanmıştır (Murrow, 2021).

Uluslararası bir aktör olan devletler, kamu diplomasisi ile yabancı toplumlarla bağlar kurarak bu toplumları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadır (Cull, 2009:12).

Kamu diplomasisi kavramının çıkışı, Soğuk Savaş döneminde denk gelse de aslında uygulamaları Fransız Devrimi'nde başlamıştır. Bu bağlamda Fransa'da uygulanan "L'Alliance Français" (yabancı ülkelerde Fransız okulları kurulması ile ilgilidir), İngiltere'de kurulan "British Broadcasting Corporation (BBC)" (yayın kuruluşu), ABD'de faaliyet göstermeye başlayan "Institute of International Education (uluslararası öğrenci değişim programı) ve Almanya'da kurulan "Goethe Enstitüsü" (dil ve kültür kursu) gibi kurumlar aracılığı ile eğitim, dil ve kültür gibi alanlarda kamu diplomasisi sağlanması çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalar günümüzde de daha kapsamlı olarak devam etmektedir.

Kamu diplomasisi aracılığı ile uluslararası ilişkilerde anlaşmazlıklar, barışçıl yollarla ve kalıcı olarak çözülebilmektedir. 1. Dünya Savaşı sonundaki açık diplomasi ilkesi ile Wilson İlkeleri, kamu diplomasisinin temelini oluşturmaktadır. Devletler, ikna sürecinde gün geçtikçe önem kazanan kamu diplomasisi aracılığı ile farklı kutuplardaki yabancı kamuoyunu da iletişim faaliyetleri ile kendi tarafına çekmeye başlamıştır. Günümüzde bu iletişim, karşılıklı olarak devam eden bir strateji halini almıştır (Bostancı, 2012:18-41).

Ekonomi ve teknoloji alanındaki gelişmeler kadar iletişim, kültür ve bilginin de önemli olduğu günümüz sisteminde, diplomatik ilişkilerin merkezinde kamu diplomasisi yer almaktadır. Kamu ve diplomasi kavramlarının farklı olduğunu belirten Snow'a göre kamu, hükumet dışı aktörlerce temsil edilen gayri resmî bir alanken diplomasi ise, bir devletin diğer devletlerle kurduğu resmi temaslardır. Snow (2009), toplumu temsil eden unsurlar arasındaki iki yönlü iletişimin davranış değişikliklerine yol açtığını da savunmaktadır. Fakat devletler, tek yönlü bir irade oldukları için davranış değişikliğine sebep olmamaktadır (8).

Kamu diplomasisinin ilişkili olduğu disiplinleri Gilboa (2008) şöyle sıralamıştır:

- Halkla İlişkiler / Markalama
- Uluslararası İlişkiler / Diplomatik Strateji
- Tarih
- Siyasal Bilimler
- Kültürel Çalışmalar
- Psikoloji
- Sosyoloji
- Bilişim
- Teknoloji
- Reform
- Medya Etkisi
- Halkın Kanaatleri
- Pazarlama Yöntemi (77).

Kamu diplomasisi, kimi zaman "ulus markalama" kavramı ile karıştırılabilmektedir. Asıl amacı ülke imajını güçlendirmek olan ulus markalama kavramı ile kamu diplomasisinin benzerlik ve farklılıkları vardır. İmaj, algı yönetimi, ilişki inşa etme ve kitle iletişimine sıklıkla yer veren her iki kavramın birbirinden ayrıldığı noktaları ise; hedefler doğrultusunda dış politika yöntemlerine, dil ve kültürlere olan ilgiyi ülke lehine kullanma hususunda izlenen politikalarda rahatlıkla gözlemlenebilmektedir (Gilboa, 2008:86).

Ülkelerin politik, kültürel ve ekonomik boyutları ile üretilen; somut bir ürün olmayan ulus marka kavramına örnek olarak aldığı, İsveç tasarımı örnek olarak verilebilir. Ülkeler; imajlarını istedikleri doğrultuda ilerleyebilmek için pazarlama ve markalama gibi iletişim yöntemlerini kullanarak strateji oluşturmaktadır.

Ulus markalaması ile ülkelerin ekonomik, politik ve kültürel değerleri arttırılacaktır (Sancar, 2012:139).

Türkiye'nin tanıtım sorunu; ülkenin imajına da yansımaktadır. Türkiye'nin iyi yönetilen bir marka olmadığını tespit eden Kemming ve Sandıkçı'nın 2007 yılında yaptıkları çalışmaya göre; Türkiye ulus marka boyutunda başarısız bir ülkedir. Türkiye'de turizm sektöründe olumlu doneler olsa da siyasi anlamda Türkiye'nin ötekileştirilmesi sorunu bakidir (38).

2.1.1. Geleneksel Kamu Diplomasisi

Devletlerce yürütülen propaganda çalışmaları aracılığıyla toplumu bilgilendirmesine ve diğer toplumlarla iletişim kurma sürecine, geleneksel kamu diplomasisi denir (Sancar, 2012:80).

Kamu diplomasisi kavramının zaman zaman karıştırıldığı bir başka kavram da propaganda kavramıdır. Diplomasi sözlüğünde "propaganda" terimi; "kitle iletişiminin yurt içi ve dışındaki kamuoyunu pekiştirmek ve değiştirmek amacıyla kullanımı" olarak tanımlanmıştır (Berridge vd., 2003:215). Propaganda, hedefe ulaşmak için baskı ve tekrar unsurlarından sıklıkla yararlanırken, hedef kitlenin düşüncelerine dikkat etmemektedir. Kamu diplomasisi ise hedef kitlesinin görüşlerine değer vermekte ve stratejisini buna göre belirlemektedir. Propaganda kısa

vadeli sonuçlar verirken kamu diplomasisi faaliyetleri uzun vadede ve daha kalıcı çözümler sunmaktadır. Fakat iletişim ve siyasi bilimciler bu iki kavramın arasındaki ilişki hakkında bir fikir birliği sağlayamamaktadır.

Snow (2009) ise geleneksel kamu diplomasisini, hükumetlerin hedef ve politikalarını istedikleri şekilde toplumlara aktararak onları etkilemesi olarak tanımlamıştır (8).

Geleneksel kamu diplomasisinde iletişim devletlerden topluma doğru tek yönlü olarak yönetilmektedir. Bu süreç yalnızca etki, algı ve imaj odaklı gerçekleşmektedir.

Kamu diplomasisi uygulamaları 1. Dünya Savaşı ile başlamış olsa da 2. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerinde, günümüz kamu diplomasisi kavramına evirilmeye başlamıştır. Kamu diplomasisini stratejik anlamda tanımlayacak olursak tarafsız kamuoyunu kendi hedefleriniz doğrultusunda yönlendirmek için ya da tarafsızlıklarını sürekli kılmak için rakiplerin ekarte edilmesini sağlamak tanımı yapılabilir.

Uluslararası arenada ortaya çıkan değişiklikler yalnızca devletlerarasındaki ilişkileri değil; toplumlar arasındaki ilişkilere de yansımaktadır. Soğuk savaş ile birlikte yeni bir boyut kazanan kamu diplomasisi çalışmaları, tek yönlü geleneksel kamu diplomasisi faaliyetleri yerine günümüze adapte olmuş yeni kamu diplomasisi uygulamalarına evirilmiştir (Bostancı,2012:41). Diplomatik ilişkilerin gelişmişlik düzeyi çoğunlukla kamu diplomasisi çalışmalarını da etkilemektedir.

Kamu Diplomasisindeki "yenilik" güncellemesi diplomasi sürecinde, iki ve daha çok aktörün rol almasıyla, diplomasi çalışmalarının demokratikleşmesi" ile sağlanmıştır. Yeni kamu diplomasisi ile demokrasi kavramları günümüzde iç içe geçen iki kavram olmuştur (Melissen, 2013:7).

Kamu diplomasisi çalışmaları, ülkelerin uzun dönemli dış politika hedeflerine uygun olarak yürütülmektedir. Fakat kamu diplomasisi çalışmaları ile etkilenmeye çalışılan hedef kitle hükumetler değil, hükumetleri etkileyerek onun politikasını şekillendirecek kamuoyudur (Ünal Erzen, 2014:103).

Kamu diplomasisi faaliyetleri sırasında başvurulan halkla ilişkiler yöntemlerinden bazıları tek yönlü iletişimden oluşurken bazıları da çift yönlü iletişimden oluşmaktadır. Günümüzde daha ziyade çift yönlü iletişim çalışmaları tercih edilmektedir. Çift yönlü halkla ilişkiler çalışmalarında tarafların birbirleriyle kurduğu ilişki, dört noktada ele alınmaktadır. Bunlar; uygunluk, doğruluk, anlama ve anlaşma olarak sıralanabilir. Uygunluk, iki tarafın düşüncelerinin birbiri ile örtüşmesini; doğruluk, tarafların birbirinin fikirleri ile ilgili algısının benzemesini; anlaşma ise değerlendirmelerin aynı olması anlamına gelmektedir (Görpe, 2001:25).

2.1.2. Yeni Kamu Diplomasisi

Teknoloji ve internetin getirdiği yeniliklerle beraber küreselleşen dünyada ortaya çıkan çok uluslu şirketler, kamuoyundaki gelişmeleri yakından takip ederek yaşanan süreçlerde söz sahibi olmuş ve toplumların bilim seviyesinin yükselmesine yol açmıştır. Yaşanan bu gelişmeler devletlerin özellikle internet aracılığıyla dolaşan enformasyon üzerinde kontrol sahibi olmasını zorlaştırmıştır (Pamment, 2013:7).

İletişim araçlarının ilk devrimi matbaa, ikincisi de internet olarak kabul edilmektedir. Hiçbir ülkenin tekelinde olmayan internet, kullanıcısı olan toplumlara katkı sağlamıştır. İnternet ülkelerin değerlerini, diğer ülkelerle paylaşabilmesini sağlamıştır. İletişimin temelini oluşturan bağlantı ve etkileşim, yeni kamu diplomasisinin de temelini oluşturmaktadır.

İnternetin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla, diplomasi faaliyetleri sırasında mesajların iletilmesi için yapılan harcamalar da büyük oranda azalmıştır. Çünkü bilginin aktarımı ücretsiz bir şekilde sağlanabilir hale gelmiştir.

İnternet, diplomasisi aracı olarak çeşitli yollarla kullanılmaktadır. Programlar, projeler, kampanyalar, sosyal paylaşım siteleri gibi alanlar internetin fayda sağladığı noktalardandır. Bu alanlar, diplomasi faaliyetlerinin hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

Amerika'da yaşanan 11 Eylül saldırıları neticesinde, kamu diplomasisindeki tek yönlülük sorgulanmaya başlamış, bunun yerine kamuoyu odaklı ve çift yönlü

iletişimin çok daha etkili olacağı düşünülmüştür ve zamanla bu yeni kamu diplomasisi uygulamaları artmıştır.

Bir diğer adı da 21. yüzyıl kamu diplomasisi olan "yeni" kamu diplomasisi, geleneksel kamu diplomasisinden farklı olarak tek taraflı iletişim sistemi yerine çift yönlü, hedef kitlenin görüşlerine önem veren ve uzun vadeli politikalar üreten bir modeli esas almaktadır. Yeni kamu diplomasisi sürecinde devletler sadece hükümetler aracılığıyla değil; STK'lar, kanaat aktörleri ve çıkar grupları gibi farklı unsurlar aracılığıyla da diğer ülkelerin kamuoylarını etkisi altına almaya çalışmaktadır (Gonesh ve Melissen, 2015:7). İzlenen bu politika ile devletlerarasında güvenilirliğe dayalı uzun soluklu ilişkiler yaratılmaya çalışılmaktadır. Yani geleneksel kamu diplomasisinin aksine kısa vadeli tutum değişikliği yerine uzun süreli etkileşim hedeflenmektedir.

Kısa vadede sonuca ulaşması beklenen kamu diplomasisi faaliyetleri, iç politika malzemesi olarak da kullanılabilmektedir. Bu uygulama, kamu diplomasisi hedeflerinin sapmasına sebebiyet vermektedir. Uzun vadede istenilen hedefe ulaşılabilmesi için ise kamu diplomasisi disiplini; eğitim, kültür, internet, uluslararası KİA'lar gibi hem kısa hem uzun vadede hedefine ulaşılmasını sağlayacak olan aracılara başvurmaktadır (Ünal Erzen, 2014:158).

Yeni kamu diplomasisi, STK'ların, merkezi bir aktör konumuna gelmesi ve internet ile teknolojideki gelişmelerin sunduğu imkanlar vasıtasıyla kamuya ulaşmanın ve kamuoyu oluşturmanın daha hızlı ve kolay bir hale gelmesi, kamunun alternatif haber kanallarına ulaşabilmesi, toplumların iletişiminin çoğalması ve toplumlar arasındaki ilişki inşası ve markalaşma kavramlarının ön plana çıkmasını sağlamıştır (Kahraman, 2020:357-387).

Küreselleşme ile uluslararası sistem içindeki devletler, tıpkı ticari birer marka gibi kendi marka değerlerini yaratarak uluslararası kamuoyu nezdinde olumlu bir imaj yaratmaya çalışmaktadırlar.

İlk kez, 1996 yılında, Simon Anholt tarafından kullanılan "ulus markalama" kavramı, bir ülkenin; kamu diplomasisi çalışmalarını, milli kimliğini, jeopolitik konumunu, gelişmişliğini, tarihini ve ekonomik durumunu kapsamaktadır. Ulus

markalama kavramı, imaj yönetimine dayanır. Ulus markalamanın amacı bir ülkeye dair olumlu bir imaj inşa edilmesidir.

21. yy dış politikasına da konu olan ulus markalama, ticari gayelerle ortaya çıkmıştır. Ulus markalama kavramının politika ve reklamcılık alanlarında kullanımının artması ile bu alandaki akademik çalışmalar da 2000 yılından bu yana artış göstermiştir.

Milletin kimliği ile de yakın ilişkisi bulunan ulus markalama; güvenlik ve sert güç konularını içeren üst siyasetin parçası haline gelmiştir. Ulus markalama düşüncesi; Almanya, ABD, Estonya, Fransa, Polonya ve Portekiz gibi ülkelerin milli kimlikleri ile alakalı olumsuz imajları unutturmak için kullanılmıştır. Nitekim eski sömürgeci devletler de ulus markalama stratejileriyle, geçmişin olumsuz algılarını unutturarak olumlu bir imaj yaratmaya çalışmaktadırlar. Olumsuz algılarını unutturmaya çalışan ülkelerin aksine Türkiye, ulus markalama stratejisini; mazlumlara ve ihtiyaç sahiplerine yardım eden bir ülke olmaya çalışarak uluslararası arenadaki farkındalığı artırmaya çalışmaktadır (İletişim Başkanlığı:21-24).

2.1.3. Kamu Diplomasisi Aktörleri

Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren devletler kitle iletişim araçları vasıtasıyla diğer devletleri istedikleri doğrultuda yönlendirmeye çalışmışlardır; fakat bu girişimlerin yetersiz görülmesiyle birlikte hedef kitle, diğer ülkelerin kamuoyu olarak evirilmiştir. Soğuk Savaş Dönemi'ne kadar olan bu süreçte kamuoyunu etkilemeye çalışan tek unsur hükümetler olduğu için iletişim tek yönlü olarak sağlanmıştır.

Soğuk Savaş'ın ardından evirilen ve yeni bir kimliğe bürünen kamu diplomasisi mesajlarını hedef kitleye ulaştırmak için çok unsurlu ve boyutlu, sivil toplum merkezli bir yapıya dönüşmüştür. Artık devletin tekelinde olmayan bu küresel sistemde kamu diplomasisi faaliyetlerinde çok uluslu şirketler, STK'lar ve uluslararası örgütler rol almaya başlamıştır. Yeni kamu diplomasisinde bu devlet harici aktörler önemli bir roldedir. Bu aktörleri detaylandıracak olursak yukarıda saydıklarımızın yanı sıra üniversiteler, okullar, kanaat önderleri, devlet üstü kuruluşlar ve baskı grupları da eklenebilir.

Ulusal ve uluslararası arenada söz sahibi olan sivil toplum kuruluşları bazen özerk, bazen de devletlerle iş birliği yaparak ilgili oldukları toplumun çıkarlarını gözetmektedir (Sancar, 2012:90). Bu sürece dâhil olan sivil toplum kuruluşlarının itibarları kamuoyu nezdinde ne kadar yüksekse ilettikleri mesajların inanılırlığı da o kadar yüksektir. Bu durum kamu diplomasisi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının rolünün önemini göstermektedir (Özkan, 2006).

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin araştırılması ve yönlendirilmesi kapsamında birer araştırma merkezi olan üniversitelerin de mesajlarını direkt olarak hedef kitleye ulaştırabildiklerini unutmamak gerekmektedir (Sancar, 2012:93). Aynı zamanda üniversitelerin sunduğu Erasmus+, Sokrates gibi uluslararası öğrenci değişim programları ile öğrenciler gönüllü birer diplomasi elçisi görevi görmektedir. "Yurttaş diplomasisi" kavramı kapsamında değerlendirilebilecek olan bu programlar kapsamında öğrencilerin diğer toplumlarla iletişime geçerek onları etkilemesi sağlanmaya çalışılmaktadır (Purtaş, 2013:5).

Kamuoyu üzerinde yönlendirici bir etkisi olan kanaat önderleri de güvenilirlikleriyle kamu diplomasisi sürecinin bir aktörü rolündedir. Örneğin Nobel Ödülü alan Prof. Dr. Aziz Sancar ve Orhan Pamuk ile dünyaca tanınan piyanist Fazıl Say gibi kanaat önderlerinin söylemlerinin diğer kamuoylarının düşüncelerini yönlendirdiği savunulmaktadır (Şekerci, 2020:40).

Küreselleşmenin etkisiyle maliyetleri azalan ve küresel pazara oluşan çok uluslu şirketler de büyüyen hacimleriyle farklı ülkelerde kamu diplomasisi faaliyetlerine hizmet vermektedir. Ulus aşırı şirketler verdikleri hizmetlerle ülkelerinin değer ve kültürlerini gittikleri ülkelere aktararak kamuoyu üzerinde hükümetlerden bağımsız bir algı yaratmaktadırlar. Aynı zamanda bu şirketler marka imajları ile ülke imajlarına da katkıda bulunmaktadırlar.

Devlet üstü kuruluşlar ise kurucu üyeleriyle olan ilişkilerine rağmen tarafsız fakat kurucu ülkelerin dış politikalarına bağımlı bir süreç yürütmektedirler. Örneğin Avrupa Birliği kurumları; işleyişleri, tutumları ve kamu diplomasisi uygulamalarıyla üye devletlerin yumuşak gücünü sergilemektedir. Medya ise geleneksel diploması günlerinden kamuoyunun interaktif olarak yer aldığı yeni kamu diplomasisi

dönemine kadar iletilmek istenen mesajın kamuoyuna ulaşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle kamu diplomasisi sürecinin en güçlü unsurunun medya olduğunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Bu nedenle kamu diplomasisi sürecini istedikleri gibi yönetmek isteyen devletlerin stratejik medya ilişkileri yönetiminde etkin olması gerekmektedir. Yaşanılan teknolojik gelişmelerin bir dezavantajı olarak ise uluslararası kamuoyundaki enformasyon kirliliği gösterilebilmektedir.

Kamu diplomasisi çift yönlü akan bir yoldur. Bu süreç doğru biçimde planlanıp yönetildiği takdirde, ikna için bir araç olmanın ötesinde, sosyolojik alt yapısı ile farklı kültür ve toplumları anlamaya, yorumlamaya yardım eden bir araç konumuna gelmektedir (Armstrong, 2009:68).

Ülkeler aktarmak istedikleri mesaja ve bu mesajları iletmek istedikleri hedef kitleye göre söz konusu kamu diplomasisi aktörlerinden uygun olanını seçmek durumundadır.

Kamu diplomasisi ile hedeflenen amaca ulaşabilmek için STK'lar, gelişmiş teknoloji araçları gibi aracılar, mesajın etki alanını genişletmekte ve artırmaktadır. Fakat aynı aracılar bir taraftan da kamu diplomasisi çalışmaları için tehdit de yaratmaktadır. Bu araçlar çeşitli sebeplerle süreci manipüle edebilmekte, farklı aktarabilmekte ve istenilen sonucun aksi yönde bir kamuoyu oluşmasına sebep olabilmektedir (Ünal Erzen, 2014:158).

2.1.4. Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları

Ülkeler, diğer kamuoylarını yönlendirmek için kültürleri, değerleri ve dış politikalarını birer yumuşak güç kaynağı olarak kullanmaktadırlar (Nye, 2004:18). Devletler bu faktörlerin yanı sıra teknoloji, sanat, medya, üniversiteler ve turizm gibi birçok farklı aktörü yumuşak güç aracı olarak kullanmaktadırlar (Kalın, 2011:5-6). Bu aktörler aracılığıyla devletler iletişim kurmayı hedefledikleri yabancı kamuoyu ile ilişkiler yürütmektedir. Bu alanlar yurttaş diplomasisi, kültürel diplomasi, din diplomasisi, dijital diplomasi ile insani diplomasi olmak üzere kamu diplomasisinin farklı uygulama alanlarını kapsamaktadır.

2.1.4.1. Kültürel Diplomasi

Kültür kavramı birbirinden farklı birçok anlam içerdiği için üzerinde mutabık kalınmış bir tanımlamaya sahip değildir; fakat genel anlamda kültür, bir toplumun dünya görüşü, mutfak, anane, giyim kuşam, medya, tarih, din ve felsefe gibi ögeleri ile oluşan bir bütündür.

Devletlerin kamuoylarını etkisi altına alarak hedefine ulaşmasını sağlayan üç temel yumuşak güç kaynağından biri kültürdür (Nye, 2008:95). Kültürlerarası ilişkiler ile toplumların birbirleriyle bağlantı kurması ve karşılıklı fayda çerçevesinde ilişkiler kurması ile uzun dönemde küresel sorunlarla ilgili konularda iş birliği yapılma ihtimalini artırmaktadır (Davidson, 2008:77). Günümüzde devletler kültür diplomasisi faaliyetlerine; eğitim ve dil programları, değişim ve burs programları, medya, sanat gibi farklı alanlarda kamu diplomasisi aktörlerinin de yardımlarıyla sistematik olarak devam etmektedir.

Medyanın gücünü anlayabileceğimiz bir başka örnek de eskiden çok daha yaygın olarak dinlenen radyolardır. BBC, Radio Free Europe, Voice of America ve Radio Liberty gibi radyolarda yapılan yayınlar, komünizm sisteminin çökme sürecinde önemli birer rol oynamıştır (Szondi, 2008:292).

2.1.4.2. Yurttaş diplomasisi

Gayri resmi diplomasi olarak da adlandırılan yurttaş diplomasisi, bireylerin farklı toplumlardaki bireylerle ve kültürlerle etkileşime geçmesini sağlayan bir çeşit kişilerarası iletişimdir (The Center For Citizen Diplomacy, 2020). Yurttaş diplomasisinin temelini topluluklar arasında derin ilişkiler kurmanın özü olan bireyler oluşturmaktadır. Sivil bireylerin gayri resmî etkileşimleri yabancı kamuoyunu yönlendirme etkisine sahiptir. Bu durumun farkına varan devletler de vatandaşlarını yurttaş diplomasisi konusunda desteklemektedir (Mcdonald, 1992:118).

Devletlerin ilişki kurmalarının bir yolu da yurttaşlarla diyalog geliştirmekten geçmektedir. Bunun yolu da yurttaş diplomasisidir. Yurttaş diplomasisinde, her birey bir diplomat gibi gözükebilir ve devletlerden ziyade bireyleri hedef alır. Yurttaş

diplomasisi, internet ve sosyal mecraların gelişimi ile her geçen gün daha etkin şekilde kullanılmaktadır. Özellikle sosyal medyayla yurttaşlar, eşik bekçilerini kolaylıkla atlatıp duygu ve düşüncelerini paylaşma imkânı elde edebilmektedirler. Yurttaş diplomasisi, duruma göre proaktif veya reaktif tepkiler verebildiği için, karşılıklı diyalogların sağlam temellere oturması konusunda oldukça etkilidir. Aynı sebeple yurttaş diplomasisi, olası krizlerin önlenmesini de sağlamaktadır (Kahraman, 2020:357-387).

Diaspora faaliyetleri de yurttaş diplomasisi aktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yabancı ülkelerde kendi ülkesini ve kültürünü tanıtma faaliyetleri gösteren diasporalar, diğer toplumlarla çok daha rahat iletişim ve hatta dostluk kurabilmektedir (Çelenk, 2015:75-76). Diasporalar kurdukları ilişkiler ve yürüttükleri lobicilik faaliyetleri aracılığıyla devletlerinin dış politika hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunmaktadırlar.

Aydemir (2018), kamu diplomasisindeki lobicilik faaliyetleri şu hususlar üzerine inşa edildiğini belirtmiştir:

-Dış politika uygulamalarında aktif olarak yer alma,

-KİA'lardan yararlanılarak kamuoyu oluşturma ve ülkeye kazanım sağlayan haberler yapılmasını sağlama,

- Politikacılar üzerinde etki kurma,

- İç politikada siyasi destek faaliyetleri ve ekonomik yardımlar yürütme,

- Ülke çıkarlarını koruma,

- Hedef ülkelerin faaliyetlerini, ülkenin dış politika amaçlarına uygun kullanma. (127-128)

Türkiye geçmişten bu yana yumuşak güç faaliyetlerini yeterince etkin biçimde sergilememiştir. Örneğin; Ermeni diasporasının sergilediği faaliyetler, Türkiye'ye büyük zarar vermektedir. Halbuki Türkiye, bu tehdide sessiz kalmakta ve gerektiği biçimde müdahale etmektedir. Ermeni diasporası ise Türkiye'nin bu sessizliğinden ve diğer ülkelerin parlamentolarındaki kanuni boşluklardan yararlanarak soykırım iddialarını sürekli gündeme taşımaktadır. Ermeni diasporası

iddialarını desteklemek için çeşitli enstitüler kurmuş, konferanslar düzenlemiş, yayınlar çıkarmış ve medya aracılığıyla hedef kitleyi etkisi altına almaya çalışmıştır çalışmaktadır (Aydemir, 2018:156).

2.1.4.3. İnanç Diplomasisi

Türk Dil Kurumu'nca (TDK) din, "bireylerin Tanrı, doğaüstü güçler ve çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemli hale getiren toplumsal kurum" diye tanımlamıştır. Oxford tarafındansa din kavramı "tapınma, inançlar sistemi" olarak tanımlamıştır (Oxford English Dictionary). Milletler üzerinde yönlendirici bir etkisi olan din, devletlerin dış politikaları ile uluslararası ilişkilerini yönlendirmektedir.

İnanç diplomasisi farklı inançlara sahip toplumlar arasında çift yönlü bir iletişim ile barışı sağlamayı hedeflemektedir. Bu nedenle inanç diplomasisi diplomasinin uluslararası ilişkilerdeki barışı sürdürme görevini de desteklemektedir; fakat aynı şekilde din barışı bozarak toplumlar arasında derin uçurumlara yol açabilme etkisine de sahiptir.

2.1.4.4. İnsani Diplomasi

Günümüz uluslararası ilişkilerini etkileyen önemli faktörlerden biri de çevresel, doğal ve insani sorunlardır. Açlık, temiz su kaynağı problemleri, kalkınma ve altyapı sorunları, terör, insan hakları ihlalleri gibi birçok problem; insanlığı tehdit etmektedir. Her geçen gün artan bu insani sorunlar, kamu diplomasisi faaliyetlerini de etkilemiş ve "insani diplomasi" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

TDK, insani yardım kavramına iki farklı tanım yapmıştır. İlk tanıma göre insani yardım; "Doğal afet anlarında, insanın temel ihtiyaçları olan sağlık ve barınma gibi hususlarda yapılan yardım"dır. Diğer tanıma göre ise insani yardım "İyilik olsun diye yapılan herhangi bir yardım" olarak belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin insani diplomasi anlayışı; "ihtiyaç sahiplerine iyilik" anlayışı ile yürütülmektedir.

Her geçen gün savaş ve doğal afetlerin sonucunda toplumların yaşadığı mağduriyetin daha çok uluslararası gündeme gelmesi, insani yardımlara verilen önemin artmasına yol açmıştır (İletişim Başkanlığı: 52-53).

2.2. İnsani Diplomasi Kavramı

Diplomasi çalışmalarını yürüten insanlar, doğal olarak bu faaliyetlerin merkezinde bulunmaktadır. Gün geçtikçe daha da karmaşık bir yapı halini alan bu ilişki, karşılaşılan birçok krize karşı hassasiyet gösterilmesine yol açmıştır. Devlet dışı aktörlerin de çözüm için faaliyet yürüttüğü bu krizler ile beraber diplomaside insan merkezli bir yaklaşım izlenmeye başlanmıştır.

Yaşanılan çevresel sorunlar insanları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Bu sorunların bir kısmını, insan sebepli çatışma ya da savaş gibi krizler; bir kısmını da doğa kaynaklı olaylar oluşturmaktadır. Günümüzde olağanlaşan bu durumların çözümünde de insani diplomasiden yararlanılmaktadır. Uluslararası Kızıl Haç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu tarafından insani diplomasi kavramı, "ortaya çıkabilecek her koşulda savunmasız kalan insanların çıkarlarını gözeterek temel insani değerler çerçevesinde karar alıcılar ile kanaat önderlerince hareket edilmesi" olarak tanımlamıştır (The International Federation of Red Cross and Red Crestens Sociaties, 2021). İnsani diplomasi kavramının sınırları tanımı gibi net bir şekilde belirlenmemiştir, bütüncül bir söylem olan "insani sorun ya da krizlerin" çok kapsamlı bir karşılığı bulunmaktadır. İnsani olarak kabul edilen bir sorunun kaynağının tespit edilmesi ile ihtiyaç sahiplerine ulaştırılan yardım ile sınırlandırılmak yerine söz konusu sorunun gerekirse uluslararası hukuk kurumlarından da yardım alınarak çözülmeye çalışılması da bu kavrama dâhil edilmesi gereken bir husustur.

Yukarıdaki durumlar da göz önünde bulundurularak insani diplomasinin tüm doğal ve insan kaynaklı krizlere bir çözüm sunması beklenmelidir. İnsani diplomasi faaliyetleri yürütülürken evrensel norm ve etik kuralları göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun kontrolü esnasında insani diplomasi aktörlerine önemli bir rol düşmektedir.

İnsani diplomasi, kalkınma ve nakdi boyutundansa dış yardımların insani yardım boyutunu ön plana çıkaran bir yapı sağlamaktadır. Günümüzde devletler, dış yardımları uluslararası sistem içerisinde bir yumuşak güç aracı olarak kendi ulus markalarını güçlendirmek için de kullanmaktadırlar.

Devletler, zaman zaman temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmektedir. Devam etmekteki savaşlar, olağanüstü hâl ve âfetler dönem dönem hükumetleri olumsuz etkileyerek yardıma ihtiyaç duyar hale getirebilmektedir. Böyle dönemler yaşayan devletlerin yardımına hiçbir çıkar gütmeden koşan devletler ise diğer ülkelerin gözünde her zaman değerli olmuştur. Örneğin; 17 Ağustos 1999 Gölcük Depremi'nde zor bir dönemden geçen Türkiye'ye insani yardım ulaştıran ülkeler, özellikle bölge halkının hafızasında yer edinerek olumlu birer imaj çizmiştir.

Dostane bir şekilde yapılan insani yardım ile resmi kalkınma yardımları, alıcı ülke için her zaman kıymetli olmaktadır. Ulus markalama stratejileri bakımından resmi insani yardım ile kalkınma yardımları kıyaslandığında, zor zamanlarda yapıldığı için insani yardımların çok daha etkili olacağı kabul edilebilir. Fakat iki yardım çeşidi de alıcı devlete yaptığı katkı nedeni ile ulus markalama faaliyetine olumlu katkı sağlayacak girişimlerdir.

Ülkelerin dış politikalarını oluşturması ve yürütmesi için oldukça kritik bir husus olan dış yardımalar yapılırken; yardım eden ülke, alıcı ülkenin de ulus imajını düşünmektedir. Ülkelerde yaşanan insani krizlere her zaman aynı tepkiler verilmemesinin nedeni kamuoyunun nezdinde alıcı ülkenin imajıdır. Bu noktada kamuoyunu yönlendiren nokta ulus markasıdır.

Dış yardımlar ve ulus markalama çalışmaları, donör ülkeler açısından da oldukça önemli bir hususdur. Küresel İnsani Yardım Raporu'nda yayımlanan verilere göre Türkiye'nin, "en cömert ülke" seçilmesi, Türkiye'yi çok daha dikkat çekici bir noktaya getirmiştir. Dünyanın her bölgesine ihtiyaç duyulan insani yardımı ulaştırmaya çalışan Türkiye, bu girişimleri ile uluslararası alanda ulus markalaması; en cömert ülke, doğruluk payeleri ve küresel güç olma yolundaki ülkelerden biri olmuştur.

Dış politika aracı olarak kullanımı artan dış yardım, donör ülkelerin, alıcıların çıkarlarından daha fazla olması nedeni ile temel amacından uzaklaşmıştır. Temel amacından ayrılarak dış politika unsuru haline evirilen dış yardım ile yumuşak güç kavramlarının birbiriyle yakın ilişkili kavramlar olduğu sonucu çıkarılabilir.

Dış yardımlar, bir mefhum olarak "yardım alan" ve "yardım yapan" ülkeler olarak bir diplomasi boyutuna evirilmiş ve bu sayede dış politikanın inceleme alanına girmiştir. Böylece dış yardımlar, 1945 yılından itibaren diplomatik ilişkileri belirleyen diplomatik araçlardan biri haline gelmiştir.

Yumuşak gücün ve kamu diplomasisinin bir aracı olarak kullanılan dış yardım, dış politika faaliyet alanında, devletlerin ve uluslararası ilişkilerin gelişimini etkileyen bir araç olmuştur.

Dış yardımlar sosyal, ekonomik ve yeniden yapılandırmaya yönelik olabilir.

Dış yardım; kalkınma ve insani yardımlar olarak ikiye ayrılmaktadır. İnsani yardım, acil insan ihtiyaçlarını kapsarken, kalkınma yardımlarıysa devletler arasındaki ilişkilerde kazan kazan anlayışına dayanmaktadır (İletişim Başkanlığı: 13-28).

Herhangi bir alt neden olmaksızın yalnızca yardım etmek amacıyla çok az devlet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti gibi yardımlar sağlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış yardım politikasını, insani diplomasi çalışmaları oluşturmaktadır. Kovid-19 pandemi sürecinde, Türkiye'nin diğer ülkelere yardım için gönderdiği kolilerin üzerinde yazan Mevlana'ya ait "Ümitsizliğin ardından nice ümitler vardır. Karanlığın ardında nice güneşler vardır" sözü, Türkiye'nin yürüttüğü dış yardım politikasının çerçevesini çizmektedir.

Dış yardımlar aracılığıyla devletler, uzun vadeli ilişkiler kurabilir ve iş birlikleri yapabilmektedir. Yardım yapan ülkeye duyulan sempati artmakta ve bu devletlere yönelik önyargılar ortadan kalkmaktadır. Aynı zamanda yardım yapan ülkenin yürüttüğü faaliyetleri onaylama eğilimi de artmaktadır.

Süper güç olarak kabul edilen ülkelere nazaran daha kısıtlı kaynakları olan ve dış yardım faaliyetlerini etkin bir şekilde yürüten gelişmekte olan ülkeler; bölgesel ve küresel aktör sınıflandırılmalarında çok daha rahat yer alabilmektedir.

İnsani dürtülerle dış yardım yapan bir devletin, doğal afet veya savaş nedeniyle mağdur olmuş toplumlara yaptığı yardımlar ile hem kendi vatandaşları üzerinde hem de alıcı ülkede olumlu bir imaj yaratabileceği iddia edilebilmektedir.

Tüm bunlar aracılığıyla görebileceğimiz gibi; dış yardımlar aracılığıyla yalnızca yardım alan ülkeler değil yardım yapan ülkeler de kazanım sağlamaktadır.

İçeriklerine göre gruplandırma yapılacak olursa dış yardımlar; ekonomik, teknik, askeri ve insani yardım gibi alt dallara ayrılmaktadır (İletişim Başkanlığı: 39-52).

2.3. İnsani Diplomasi Aktörleri

Dünyada meydana gelen açlık, yoksulluk, terör, savaş, eğitim, çevre ve sağlık sorunları genel anlamda insanların yarattığı krizlerdir. Sorunlara zamanında müdahale edilmemesi ile bu sorunların yarattığı etkilerin küresel boyutta hissedilmesi karşılaşılan zorlukların çözümünü de aynı oranda zorlaştırmaktadır. Bu nedenle karşılaşılan kriz ne kadar büyükse o kadar çok uluslararası aktöre ihtiyaç duyulmaktadır. İnsani diplomasi aktörleri, devlet ve devlet dışı aktörler olarak kategorize edilmektedir. Devlet aktörü başat aktör olarak sorunların oluşmasını engellemede ve giderilmesinde en büyük sorumluluğa sahiptir. Vatandaşlarını koruma sorumluluğu bulunan devletler çoğunlukla bunu uluslararası insan hakları bildirileri ve anlaşmalarıyla koruma altına almıştır.

Bilinçlenen toplumlarda gelişen sivil toplum faaliyetleri ile devlet dışı aktörler de insani diplomasi yürütülmesinde söz sahibi olmuşlardır. Zaman zaman devletlerden bağımsız olarak gerçekleştirilebilen insani yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasında devlet dışı aktörlerden; sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler sorumludur. Devletlerin mesajlarını ileten bir kanal işlevi gören sivil toplum kuruluşları, insani sorunların çözümüne aracılık etmektedirler. Zaman zaman devletlerle çatışma yoluna da giden sivil toplum kuruluşları, farklı yöntemler ile farklı alanlarda insani gelişme ve yardım için çözüm üretmeye çalışmaktadır.

Kanaat önderleri de güvenilirliklerini ve etki alanlarını kullanarak devletler üzerinde çözüm için baskı yaratabilmektedirler. Kanaat önderleri aynı zamanda karşılaşılan insani problemlere kamuoyunun dikkatini çekerek çözüm sürecinin hızlandırılmasında etkin rol oynamaktadır.

2.4. İnsani Diplomasi Uygulamaları

Karşılaşılan doğal afet, çatışma, savaş, kuraklık, açlık, sağlık problemleri, yoksulluk gibi farklı insani krizlerin çözümü her geçen gün daha da zorlaşmaktadır. Karşılaşılan her sorun; nicelik ve nitelik olarak birbirinden farklı olduğu için, söz konusu krizlere uygulanan insani diplomasi faaliyetleri de farklılık göstermektedir.

2.5. Uluslararası İnsani Yardım

Karşılaşılan insani krizlere verilen ilk tepki çoğunlukla yardım faaliyetleridir. Uluslararası insani yardım; savaş, doğal afet ve terör olayları, zaruri zamanlarda ve olağan günlerde ihtiyaç sahiplerine gıda, giysi, eğitim, sağlık, barınma gibi insanlığa dair tüm ihtiyaçların giderilmesi için sağlanan maddi ve manevi yardımlardır. Karşılaşılan krizlerde yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi için devletlerarası enformasyon ağının güçlü ve etkin olması gerekmektedir. İnsanlığın tarihinden bu yana süregelen yardımlaşma dürtüsü karşılaşılan insani krizlerin sayısı arttıkça daha da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle küresel sorunlar ile yardımlar arasında doğru orantılı bir ilişki vardır (Narenk, 2015: 185).

Günümüzde karşılaşılan insani krizlerin büyük çoğunluğunun siyasi kaynaklı olması, insani yardımların olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır.

2.5.1. Türkiye Cumhuriyeti'nde Yürütülen İnsani Yardım Faaliyetleri

Kurtuluş Savaşı yıllarından itibaren Türk dış politikasında görünür hale gelen fakat ekonomik yetersizlikler nedeniyle tam olarak hayata geçirilememiş olan insani yardım faaliyetleri, günümüzde yürütülen insani yardım faaliyetlerinin temelini oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin yürüttüğü insani diplomasi faaliyetlerinin tarihine değinmek faydalı olacaktır.

Dış yardımlar, 1945 yılı öncesine kadar üç başlıkta yürütülmüştür. Bu başlıklar; insani yardım, iç savaş döneminde kolonilerin kalkınabilmesi için Avrupa

ülkelerinin yürüttüğü küçük ölçekli yardımlar ve 2. Dünya Savaşı başlarında ABD tarafından Latin Amerika ülkelerine sağlanan teknik yardımlardır.

1980'lerde Kalkınma Yardımları Komitesi (KYK) ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ile başlayan Türkiye Cumhuriyeti'nin insani diplomasi faaliyetleri, yardım miktarı ile çeşitliliğindeki yetersizlik konuları ile ilgilenen bir birimin bulunmaması nedeniyle, 1992 yılına kadar sekteye uğramıştır. 1992 yılında "Türk İş Birliği ve Kalkınma Ajansı" ismi ile faaliyete geçen TİKA döneminde ise, insani yardım faaliyetleri komşu coğrafyalar ile sınırlı kalmıştır. Fakat bu dönemde de Türkiye Cumhuriyeti'nin dış yardım faaliyetleri istenilen seviyeye çıkamamıştır. 1999 yılında TİKA'nın, Başbakanlığa bağlanmasıyla birlikte insani yardımları hem çeşit hem de miktar olarak artırarak daha geniş faaliyetlerin yürütülmesi sağlanmaya başlanmıştır.

Türkiye'nin yürüttüğü dış yardım politikasının lokomotif kurumu TİKA'dır.

Türkiye Cumhuriyeti, dış yardımlar kapsamında en çok insani diplomasiyi yürütmüştür. Bu konu değerlendirilirken, Türkiye'nin yardım alırken aynı zamanda yardım etmeye çalışan bir ülke olduğunu da unutmamak gerekir. Bugün ise Türkiye Cumhuriyeti, insani diplomasi politikasıyla dünyanın dört bir yanında, ihtiyaç duyan tüm toplumların yanında olmaya çalışmaktadır.

Günümüzde ise Türkiye Cumhuriyeti yalnızca afet zamanlarında değil; kriz, savaş gibi nedenlerle zor durumda kalan ülkelere de yardım eli uzatmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti; 2004'te tsunami felaketini yaşayan Güneydoğu Asya'ya, 2005 yılında deprem yaşayan Pakistan'a, 2006 yılındaysa ülkedeki iç kriz nedeniyle Lübnan'a acil yardım göndermiştir. Bu yardım, o tarihe kadar kaydedilen en yüksek resmi kalkınma dış yardımı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti; insani diplomasisi faaliyetleri kapsamında, 2008 yılında yaşanan Gazze Krizi'nde, 2010 yılında yaşanan Şili ve Haiti depremlerinde, aynı yıl Pakistan'daki selde, 2011'deki Japonya depreminde, 2013'te Filipinler'deki tayfunda, 2014'te Balkanlar'da yaşanan selde ve Gazze'ye yönelik saldırılarda, 2015 yılında Nepal depreminde ve çatışmalarda Irak'a, 2015 ile 2016 yıllarında Yemen ve Libya'daki insani krizde ve 2016 yılında Makedonya'da yaşanan selden sonra, söz konusu

bölgelerdeki ihtiyaç sahiplerine TİKA, Kızılay, AFAD ve Türk Diyanet Vakfı iş birliği ile insani yardım ulaştırmıştır.

İngiltere'de hazırlanan "Küresel İnsani Yardım/Global Humanitarian Assistance – GHA" programı kapsamında hazırlanmış olan 2018 yılı Küresel İnsani Yardımlar Raporu'na göre Türkiye; 8,14 milyar ABD doları insani yardım miktarı ile birinci sıraya yerleşmiştir. 2018 yılında Türkiye, yaptığı yardımlar ile "en cömert donör ülke" olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti, 2019 yılında Kalkınma İnisiyatifleri Örgütü tarafından hazırlanan rapora göre, o yıl 7 milyar ABD dolarını aşan yardımıyla dünyanın en cömert ülkesi ve dünyada en çok insani yardım yapan ülke olmuştur. Söz konusu rapora göre milli gelirinin %0,85'ine tekabül eden insani yardımıyla Türkiye Cumhuriyeti, "en cömert ülke" unvanını almıştır.

Devlet kanalıyla yapılan yardımlar dışında, STK'lar da insani yardım faaliyetleri yürütmektedir. İnsani yardım faaliyetleri yürüten STK'ların başında gelen Kızılay, dünyanın dört bir yanına yardım eli uzatmaktadır.

Uluslararası ilişkiler disiplininde ana akım literatürde insani yardım tanımları olsa da insani yardım verimliliği kıtalar, bölgeler ve ülkeler bağlamında farklılıklar göstermektedir. Ülkeler, her doğal afetten sonra her ülkeye yardım göndermemektedir. Bu durumda ülke içi politikalar, kültürel normlar ve beklenti seviyeleri etkilidir. İnsani yardımların ulaştırılmasını engelleyen bu gibi durumlar nedeniyle, kurtarılabilecek bazı felaketzedeler, hayatlarını kaybetmektedir. Bu nedenle, böyle felaketlerin ardından insani yardım politikaları, diplomasi ve bu konuda etkili olan diğer yaklaşım ve reformlar da tekrar tekrar gündeme gelmektedir.

Devletlerin diğer devlet ve toplumlara yaptığı yardımları ifade eden "dış yardım" kavramı, uluslararası ilişkiler disiplininde, 1945 yılında bir kavram olarak öne çıkmıştır.

Dış yardım kavramı, genel manada, "Gelişmiş ülkelerce az gelişmiş ülkelere yapılan teknoloji ve sermaye aktarımı" olarak tanımlanmaktadır. Dış yardım kavramı devletler tarafından; uluslararası örgütlerin, resmî kurumlar ya da sivil toplum

örgütleri marifetiyle gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelere sağlanan finans ve her türlü kaynak iletimi olarak kabul edilebilmektedir.

Uluslararası ilişkiler kapsamında birçok tanımı yapılan insani yardımların; insani ve dış yardım başlıkları altında, "insanlık" olgusu ile ele alınması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. İnsani yardımların genellikle yıkıcı etkileri olan doğal afet, salgın hastalık ve toplumun henüz etkilenmemiş kısmını da tehdit etme riski olan durumlar sonrasında yapıldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere yardım yapılırken; bu ülkelerdeki lojistik, kaynak ve uzman yetersizliği nedeniyle, bu ülkelere çok daha kapsamlı insani yardım gönderilmeye çalışılmaktadır. Son yıllarda Birleşik Krallık, Japonya ve ABD'de yaşanan büyük afet ve salgınlar, bu ülkelere özel insani yardım desteği gerektirmiştir. İnsani yardıma ihtiyaç duyulmasına sebep açan olaylar; nedenleri, karmaşıklık dereceleri ve mağdur sayıları itibarı ile birbirinden ayrışmaktadır.

Acil durumların yıkıcı etkileri ve yol açtığı riskler, yapılacak insani yardımları daha da önemli kılmaktadır. Bu nedenle, insani yardımın asıl amacının, mümkün olduğunca çok hayat kurtarmak, insanların acılarını sarmaya çalışmak ve insan onurunu korumaktır. Japon insani yardım politikaları bu tanımlara bir de insani güvenliğin eklenmesi gerektiğini savunmaktadır.

İnsani yardım, felaket meydana gelmeden önce var olan politikalara göre yürütülmesi gereken bir faaliyettir. İnsani yardımı ulaştırabilmek için farklı içerik ve özellikte insani destek ve yardımın koordinasyonu sağlanmalıdır. Kolayca mobilize edilemeyen insani yardım; teknik alt yapı, hükûmet politikaları ve sosyal sistemlerin gelişmişliğinden etkilenmektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti; TİKA, AFAD, Kızılay ve Türkiye Diyanet Başkanlığı ile Vakfı aracılığıyla ile dünyanın her bir yanında gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde dış yardım faaliyetleri yürütmektedir. Türkiye bahsi geçen kurumların girişimleri ile alt yapı çalışmalarının yürütülmesi, çocukların aşılanması, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, ekonomik reformların gerçekleştirilmesi, sivil toplumun desteklenmesi ve doğal afetlerde zarar gören bölgelerdeki insanların gıda, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması gibi birçok alanda yardım faaliyetleri

yürütmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti yürüttüğü tüm bu faaliyetlerle ihtiyaç sahibi toplumlara dost eli olmaktadır (İletişim Başkanlığı:30-57).

Son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı dış yardım niceliğinde büyük bir artış söz konusudur. Son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı dış yardım miktarının 30 kattan fazla arttığı söylenmektedir. Kalkınma İnisiyatifleri Kuruluşu'nca hazırlanmış olan 2013 yılı Küresel İnsani Yardım Raporu'nda, ABD ve İngiltere'nin ardından en çok insani yardım yapan ülke Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre ise Türkiye Cumhuriyeti, 2015 yılında dünyanın 2. yardım yapan ülkesi olmuştur. Yine 2013'te, milli gelirinin %0,37'sini insani yardım faaliyetleri için harcayan Türkiye Cumhuriyeti, "Dünya'nın en cömert ülkesi" seçilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 2015 yılında yaptığı yardım, dünya genelinde toplanmış olan tüm yardımların %11'ine denk gelmektedir. 2018 yılında ise yine Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre Türkiye Cumhuriyeti, 8,14 milyar ABD doları" ile en çok insani yardım yapan "ve "dünyanın en cömert ülkesi" olmuştur.

Türkiye'nin yürüttüğü insani yardım çalışmaları, Suriye'de devam eden kriz üzerine oturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, ülkelerinde yaşanan savaştan kaçan Suriyelilere "açık kapı" politikası izleyerek hiçbir ayrım gözetmeksizin Türkiye'ye sığınan tüm Suriye vatandaşlarına geçici koruma sağlamıştır. 2017 yılı Ocak ayında Türkiye'deki toplam Suriyeli sayısı 2,8 milyonu geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, geçici olarak koruma sağladığı Suriyeliler dışında da insani yardım faaliyetlerini sürdürmüştür. Türkiye, bu dönemde yardım ihtiyacı duyan Güneydoğu Asya Bölgesi, Pakistan, Haiti, Şili, Japonya, Filipinler, Nepal ile Makedonya'da yaşanan afetlerden sonra ve Lübnan, Gazze, Irak, Yemen ile Libya'da yaşanan insani krizlerden sonra insani yardım çalışmaları yürütmüştür.

Küreselleşme ile insani yardım faaliyetlerini ulaştırmak ve yaşananlardan haberdar olmak kolaylaşmıştır. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti de; din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın ihtiyaç duyulan her yere, imkanları elverdiği ölçüde hızla ikili düzeyde ya da uluslararası çalışmalara katılarak insani yardım ulaştırmaya çalışmıştır.

Dış yardım faaliyetlerini hem ikili düzeyde hem de çok taraflı olarak sağlayan Türkiye Cumhuriyeti, bu anlamda bazı örgütlere de mensuptur. Türkiye Cumhuriyeti, kurucu üyelerinden olduğu Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü dışında OCHA, WFP, UNDP gibi üye olduğu birçok uluslararası örgüt vasıtasıyla da dış yardım çalışmaları yürütmektedir.

Uluslararası örgütlerle iş birliğini artırmayı amaçlayan Türkiye, 2011 yılında EAGÜ Zirvesi'ne ev sahipliği yapmıştır. Türkiye bu zirve esnasında yıllık en az 200 milyon ABD doları yardım yapmayı da taahhüt etmiştir.

Küresel insani sistemin hapsolduğu tıkanıklıktan çıkarak daha adil ve etkin bir insani sistemin yürütülmesini isteyen Türkiye Cumhuriyeti, bu alandaki çalışmalara katkı sağlamak için son olarak, BM Eski Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un şahsi girişimi ile ilk kez düzenlenen DİZ'e ev sahipliği yapmıştır. İstanbul'da, 23-24 Mayıs 2016'da düzenlenen Zirvede, devlet ve hükûmet başkanları, uluslararası teşkilatlar, STK'lar, akademisyenler, özel sektör temsilcileri ile son yıllarda yaşanan krizlerden etkilenen toplumlardan seçilen temsilciler hazır bulunmuştur. Zirvede, şu andaki koşullarda, küresel insani sistemin karşılaştığı zorlukların aşılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Yaklaşık 9 bin katılımcı ile gerçekleşen DİZ, "tek seferde en çok ülkenin katıldığı New York dışındaki en büyük BM Zirvesi" unvanını almıştır. İlk kez gerçekleştirilen Zirve; katılım seviyesi ve organizasyonu ile Türkiye'nin insani yardım görüşlerinin en somut göstergesi olmuştur (İletişim Başkanlığı: 59-64).

Türkiye Cumhuriyeti'nin insani yardımları; TİKA, Türk Kızılayı, AFAD, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türk Diyanet Vakfı aracılıkları ile ulaştırılmaktadır (İletişim Başkanlığı: 80).

2.6. Uluslararası İnsani Destek

Genel anlamda insani yardım kavramıyla eş anlamlı olarak kullanılan insani destek kavramı, kapsamı ve uygulama süresi açısından insani yardım kavramı ile ayrılmaktadır (Alegöz, 2013). İnsani destek kavramı kalkınma yardımları ile tanım olarak örtüşmektedir. Bu yardımların amacı acil yardımlardan farklı olarak ihtiyaç

duyulan bölgedeki krizlere uzun vadede kalıcı çözüm bulunabilmesini sağlamaktır. Bu yardımlar eğitim, sağlık, çevre gibi geliştirilmesi gereken yardımlar olarak tanımlanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti; AFAD, TİKA, Kızılay, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı vasıtasıyla insani diplomasisini başarılı ve eşgüdümlü bir şekilde yürütmektedir (İletişim Başkanlığı: 13).

2.7. İnsani Koruma

İnsani diplomasi bağlamında ele alınan bir başka husus olan koruma kavramı "insan onuruna yakışacak bir ortamın yaratılması, riskli bölgelerden insanların korunması rehabilitesi" gibi uygulamaları kapsamaktadır (Relief Web, 2023).

Beş temel alandan oluşan insani koruma faaliyetleri çatışmalar ve sonrasında ortaya çıkan açlık ile doğal afetler ve iç savaş olarak sıralanabilir (Slim ve Bonwik, 2005:13). Karşılaşılan krizlerin kalıcı olarak çözümlenmesi için karşılaşılan sorunların temel kaynağına çok boyutlu olarak inilmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İNSANİ DİPLOMASİ UYGULAMALARI: AFAD ÖRNEĞİ

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin temel hedefi uluslararası arenada kendini tanıtarak kabul görmek olmuştur. Bu nedenle dış politikasını da bu hedef üzerine inşa etmiştir. Lozan Anlaşması ile kabul gören Türkiye, modern milli bir devlet olarak tanınmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin dış politika gündemini meşgul eden bazı olaylar öncelikli olarak ele alınmıştır. Bunlar; Musul sorunu, Fransa'nın sahip olduğu kapitülasyonlar ve borçlar konusu ile mübadele sorunu olarak sıralanabilir. Bu sorunların hepsi kısa zaman içerisinde diplomatik hamleler ile çözülmüştür.

Atatürk döneminde izlenen dış politikanın merkezinde bağımsızlıktan hiçbir şekilde ödün vermeme ilkesi vardır. Atatürk'ün izlediği dış politikanın temel ilkelerini gerçekçilik, bağımsızlık, barışçılık, güvenlik, batıcılık ve akılcılık yaklaşımları oluşturmaktadır.

Küreselleşen dünyanın etkisiyle değişen geleneksel kamu diplomasisi devlet dışı aktörlerin de uluslararası arenada söz sahibi olarak dolaylı yoldan ya da doğrudan devletlerarası ilişkilerde yerini almıştır. Bu gelişmelerden sonra bölgesel ve küresel sorunlar kapsamında insan faktörü çok daha önem kazanmıştır.

Türkiye, uluslararası alanda destek görmek, kendini kabul ettirmek ve diğer ülkeler ile olan ilişkilerini düzenleyebilmek amacı ile çeşitli uluslararası birliklere, kurumlara üye olmuştur. Hatta bazı birliklerin de kurucu üyeleri arasında yer almıştır. Bunlara birkaç örnek verecek olursak; NATO, AGİT, Birleşmiş Milletler, İslam Konferansı Örgütü, Avrupa Patent Ofisi, Uluslararası Olimpiyat Komitesi vb. sıralanabilir (Ünal Erzen, 2014:94-96).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'nin de dış politika faaliyetleri değişiklik göstermiştir. Türkiye kuruluşundan Ak Parti dönemine kadar dış politikasında; dengeli, batı ekseninde statükocu bir şekilde sürdürerek uluslararası dengeyi

muhafaza etmeye çalışmıştır. Dış politikasında jeo-stratejik konumuyla dikkat çeken Türkiye, batı ile doğu arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Ak Parti dönemi ile beraber Türk dış politikasının geleneksel yöntemleri oldukça değişiklik göstermiştir (Oran, 2015:27).

Türkiye günümüzde insan odaklı bir dış politika seyretmektedir. Bu kapsamda ulusal, bölgesel ve küresel arenalarda birçok insani diplomasi faaliyeti yürütmekte ve adından sıkça söz ettirmektedir. Bu girişimler Türkiye'nin küresel sistem içerisinde önemli bir insani aktöre dönüşme ihtimalini artırmaktadır. Türkiye yürüttüğü bu yardım ve destek faaliyetleri ile birlikte ortaya çıkacak yumuşak güç kapasitesinin de etkin olarak kullanma ayrıcalığına erişmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Prof. Dr. İbrahim Kalın, Türkiye'nin kamu diplomasisi sürecini "Türkiye'nin en iyi hikayesini kapsamlı ve etkin bir biçimde dünya kamuoyuna anlatılma faaliyeti" olarak tanımlamıştır. Söz konusu faaliyetlerin içeriğini ülkenin tarihi ve coğrafi birikiminin oluşturduğunu belirten Kalın (2012), Türk dış politikasının derinlik kazanarak stratejik bir kıymet haline getirmesiyle doğru orantılı olduğunu belirtmiştir. "*Adalet, meşruiyet, paylaşım, temsilde eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, farklılıklara saygı, vicdan özgürlüğü, erdemli toplum, insan onurunun korunması ile özgürlükleri anayasal güvence altına alınması, Türkiye'nin yeni toplumsal hayal gücünün unsurlarınca oluşturmaktadır*" diyen Kalın, bu unsurların, Türkiye Cumhuriyeti'ni bir cazibe noktası haline getirmekte olduğunu savunmuştur. (64).

Türkiye Cumhuriyeti'nin tanıtımı vesilesiyle ülkemizde kamu diplomasisi uygulamaları uzun süredir yapılmaktadır. Ülkemizin kamu diplomasisi faaliyetleri, 2010'da Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün kurulduğu genelge ile başlamıştır.

Türkiye'deki kamu diplomasisinin asıl amacı, uluslararası arenada Türkiye'nin tanıtımını yaparak itibarını artırmaktır. Bu bağlamda STK'lar ile koordinasyon kurmakta ve iş birlikleri kurulmaktadır. Bu iş birliklerinin amacı ülkenin tanıtımını doğru şekilde yapmaktır.

3.1. Sorunsal

Soğuk Savaş'ın bitimi, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme; uluslararası ilişkileri çok merkezli, çok boyutlu ve çok aktörlü bir sisteme dönüştürmüştür. Değişen kamu diplomasisi kavramı ile devlet dışı aktörler de karar alma süreçlerinde çok daha etkin bir hal almışlardır. Küresel arenadaki gelişmeler, devletlerde insanları ve çevreyi etkileyen doğal afet, savaş, çatışma, sağlık, çevre, iklim ve açlık problemlerine karşı duyarlılığı artırmıştır.

Teknolojik gelişmeler ve web 2.0 ile, devlet harici unsurlar da insani krizlerin çözümünü uluslararası karar alıcı mertebelerin dikkatini çekerek kamuoyu oluşturacak şekilde aramaya başlamıştır.

Devletlerin, insani krizlerin çözülebilmesi için yürüttükleri insani yardım faaliyetleri ile dış politikaları arasında bir ilişki var mıdır? Türkiye'nin devlet dışı aktörler aracılığıyla yaptığı yardım faaliyetlerinde, yumuşak güç kapasitesi tam anlamıyla kullanılmakta mıdır?

3.2. Hipotezler

Türkiye Cumhuriyeti, son yıllarda insani krizlerin çözümünde gün geçtikçe daha fazla rol almaktadır. Küresel çaptaki insani sorunlara müdahale eden Türkiye'nin bu girişimleri düşünüldüğünde birtakım hipotezler üretilebilmektedir.

H1: Türkiye Cumhuriyeti'nin insani diplomasi aktörlerinden olan AFAD, TİKA ve Kızılay'ın uygulamalarıyla Türk dış politikası faaliyetleri arasında pozitif bir korelasyon kurulmaktadır.

H2: Türkiye Cumhuriyeti, insani diplomasi çalışmaları ile yumuşak güç kapasitesini tam anlamıyla kullanamamaktadır.

Hipotez 1'in test edilmesi amacıyla, nitel içerik analizleri yapılacaktır.

Hipotez 2'nin test edilmesi amacıyla, Türkiye'nin en çok yardım ettiği ülkelerden biri olan Suriye'den Türkiye'ye sığınan göçmenlerden küçük bir grup ile derinlemesine görüşme sağlanmış ve AFAD'ın yürüttüğü insani yardım

faaliyetlerinin Türkiye'nin dış politikasına katkıları; nitel ve nicel içerik analizleri ile tespit edilmeye çalışılmıştır

3.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmada; literatür taraması, içerik analizi, derinlemesine görüşme ve interval ölçek yöntemi kullanılacaktır. 1 numaralı hipotezin sınanması amacıyla Türkiye'nin açıklamış olduğu dış politika hedefleri ile AFAD'ın insani yardım çalışmaları arasındaki bağ, literatür taraması ve içerik analizi yöntemleriyle incelenmiştir. Bu kapsamda çeşitli bilimsel çalışmalardan, ilgili kurum açıklamalarından, The Soft Power 30'dan yararlanılacaktır.

Hipotez 2'nin sınanması amacıyla da AFAD'ın yardım ulaştırdığı başlıca ülkelerden biri olan Suriye'den Türkiye'ye eğitim amacıyla gelen öğrencilerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çıkan sonuçlar karşılaştırmalı olarak interval ölçek yardımıyla analiz edilmiştir.

3.4. Araştırma Bulguları

Araştırmada öncelikle Türkiye'nin günümüz dış politikası AFAD, TİKA ve Türk Kızılayı'nın insani yardımları kapsamında, Ülkemizin yumuşak güç kapasitesi incelenmiştir. Türkiye'nin yürüttüğü dış politika faaliyetleri, insani yardım faaliyetleriyle de ilgili işaretler vermektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin yumuşak güç kullanma kapasitesini değerlendirebilmek için "The Soft Power 30" (The Soft Power 30, 2021) çalışmasından yararlanılacaktır. Araştırma hipotezlerinin anlamlı bir çıktı haline gelebilmesi içinse interval ölçek kullanılacaktır.

3.4.1. Türk Dış Politikası Faaliyetlerine Yönelik Bulgular

Uluslararası arenadaki değişiklikler, devletlerin dış politika hedefleri ile karar alma süreçlerini de değiştirmektedir. Çok aktörlü ve çok merkezli bir yapı haline gelen uluslararası sistem ile karşılıklı ekonomik bağımlılık, insan hakları, hukuki meşruiyet ve kamuoyu desteği temelleri üzerine inşa edilmiştir. Gelişen teknolojiyle kolaylaşan ulaşım ve iletişim ağları yerel çaptaki olayları dahi hızlı bir şekilde

küresel olaylar haline getirebilmektedir. Bu değişken dinamikler içinde devletler, ulusal çıkarlarına uygun politikalar yürütmek durumundadır.

Türkiye dış politikasında tek bir söylemle sınırlı kalmayıp vizyon odaklı ve çok boyutlu diplomasi ile komşularla sorunsuz ilişki gibi birçok farklı dış politika söylemleri ekseninde şekillenmektedir (Yeşiltaş ve Balcı, 2011:3-26). Birbirinden farklı gibi gözüken bu söylemlerin aslında birbiriyle bağlı olduğunu belirtmek doğru olacaktır.

Türkiye dış politikasını "dinamik ve vizyoner" olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, dış politika gayelerine ulaşabilmek için "sağduyulu, çok boyutlu, yapıcı, önleyici, sorumlu ve gerçekçi" (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021) bir yaklaşım izleyecektir. Türkiye'nin dış politika faaliyetlerindeki ideali, merkez ülke olma hedefidir. Aslında bu hedef Türkiye'nin doğu ve batı arasındaki köprü olma işlevini reddetmesi anlamına da gelmektedir. Böylece Türkiye değişmelere ayak uydurarak yeni dünya düzenindeki konumunu alacaktır.

Merkez ülke olma ideali Türkiye'yi çok boyutlu ve aktif bir siyasete yönlendirerek Türkiye'nin bulunduğu bölgedeki Afrika, Orta Doğu ve Balkan ülkeleriyle olan diplomatik ilişkilerini geliştirmesine sebep olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin yürüttüğü kamu diplomasisi çalışmaları kapsamında kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, İletişim Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüsü gibi aktörler, Türkiye'nin çok boyutlu dış politika faaliyetleri kapsamında kabul edilebilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti, komşuları ile de "sıfır sorun" politikası yürütmektedir. Bu politikanın yürütülmesi ile amaç, bölgesel ilişkileri güçlendirmektir. Bu politikanın izlenmesi ile elde edilmesi planlanan bir başka sonuç da, sürekli devam eden çatışma durumundan sıyrılıp bulunduğu bölgede söz sahibi ülke olma idealini gerçekleştirmektir.

Türkiye, bünyesinde farklı milletlerden birçok vatandaş barındırdığı için kendini "melez" ülke olarak görmekte ve bu nedenle de "bölgesel sahiplenme ve kapsayıcılık" ilkesi ile hareket etmektedir. Türkiye, bu misyonu ile Balkanlar, Orta Doğu ve Afrika'da karşılaşılan tüm sorunlarda ekonomik ve insani çalışmalar

yürütmektedir. Türkiye'nin bu süreçte yürüttüğü çalışmalar genellikle insani yardım temellidir.

Birey merkezli bir dış siyaset seyreden Türkiye Cumhuriyeti siyasetini; moral, etik, iyi niyet ve sorumluluk üzerine kurmuştur (Çevik, 2015:56).

Türkiye'nin insani diplomasi uygulamaları, üç yaklaşımdan oluşmaktadır. Bunlar; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, kriz konumundaki insan odaklı yaklaşım ve evrensel seviyede kapsayıcı insani yaklaşımlardır (Davutoğlu, 2001:45).

Yukarıda belirtilen tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin, dış politikada hedeflerine ulaşabilmek için insani diplomasiye önemli bir rol atfettiği görülmektedir.

Türkiye, insani diplomasi faaliyetlerini sahada da yürütebilmek için; AFAD, TİKA ve Türk Kızılayı kurumlarını kurmuş ve saha çalışmalarını bu kurumlar vasıtası ile yürütmektedir.

3.4.2. Türkiye'deki İnsani Yardım Uygulamalarına Yönelik Bulgular

Türkiye, yaşanan insani sorunlara yönelik uygun kurumlar vasıtası ile yardım faaliyetleri yürütmektedir. Hükûmet söz konusu resmi yardımları, tür ve alanlarına göre AFAD, TİKA ve Kızılay aracılığı ile sağlamaktadır.

3.4.2.1. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Soğuk Savaş döneminin son bulması ile beraber dünya düzeni değişmiş, SSCB'nin dağılması ile kültürel bağımızın olduğu birçok yeni devlet ortaya çıkmıştır. Bu devletler, Türkiye'den öncülük etmesini beklemişlerdir. Söz konusu ülkeler geçiş sürecinde kalkınma iş birliği uygulamalarından yararlanmaya başlamıştır. Ülkemizin tarih ve kültür bağlarının bulunduğu bu coğrafyayla, güçlü bir iş birliği yaratmak için 1992'de, TİKA kurulmuştur (TİKA, 2022).

Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla Türkiye, uzak kaldığı akrabaları ile iletişim kurabilmek için TİKA aracılığıyla çalışmalar yürütmeye başlamıştır. TİKA, Türkiye'de bulunan kurum ve kuruluşlarca yapılacak olan dış yardımların envanterini tutmak ve ilgili kurumlar arasında iş birliği sağlamak için 4668 Sayılı Kanun ile görevlendirilmiştir.

Söz konusu kanunun 1. maddesinde TİKA'nın görevleri; "*Öncelikli olarak Türkçe'nin konuşulduğu ülkelerle akrabalık bağı olan milletleri ve Türkiye Cumhuriyeti'ne komşu olan ülkeleri; kalkınma sürecindeki ülkeler ve milletlerle harici ülkelerin kalkınmalarına katkı sunmak, bu ülke ve milletlerle ekonomi, ticaret, teknik, sosyal, kültür ve eğitim alanlarında iş birliği, projeler programlar aracılığıyla ilerletmek, sağlanacak yardım ve işlemlerini yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı ve tüzel kişiliği olan Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın kurulması ile örgüt ve görevlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir*" olarak belirtilmiştir (İletişim Başkanlığı: 69).

TİKA 90'lı yıllarda öncelikli olarak yeni kurulan Türki cumhuriyetlerin uluslararası toplumlar tarafından tanınmasını ve uluslararası arenada sosyal ve kültürel bağlar kurmasını sağlamayı hedeflemiştir. TİKA, her yıl bir önceki yıldan daha çok ülkede ofis açmayı hedefleyerek, Orta Asya, Balkanlar, Afrika, Latin Amerika ve Pasifik Adalarını kapsayan, oldukça geniş bir alanda, insan hayatıyla ilgili her mecrada nitelikli projeler üretmeye çalışmaktadır (TİKA, 2022).

Son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti, ülkelere teknik destek sağlama ve dış yardım çalışmaları yürütme konusunda birçok adım atmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu diplomasisi anlayışının en önemli dinamiklerinden biri dış yardımlardır. Dış politikada önemli bir araç olan dış yardımlar için çalışmalar yürüten TİKA, önemli bir yumuşak güç aracı olmuştur.

1992 yılında kurulan TİKA'nın faaliyetleri, 1992-2002 dönemi ve 2002-2013 dönemi olarak iki bölümde ele alınmaktadır. Emekleme dönemi olarak da tabir edilen 1992-2002 yıllarında kurum, eski SSCB'nin hâkim olduğu coğrafyada, bağımsızlıklarını yeni kazanan devletlere teknik yardım desteği sağlamak için çalışmalar yürütmüştür. Bu dönemde TİKA, 2 bin 241 projeyi hayata geçirmiştir.

TİKA, 2003-2011 yılları arasındaki dönemde ise neredeyse bu sayının 4 katı projeyi hayata geçirmiştir.

TİKA'nın 2011 yılı çalışmaları kapsamında en büyük kaynağı kullanan ülkeler sırasıyla %20,61 oranıyla Afganistan, %6,76 oranıyla Bosna Hersek, %5,47 oranıyla Filistin ve %3,89 oranıyla Lübnan olmuştur.

Yeni düzenlemelerle TİKA'nın ismi "Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" olarak değiştirilmiştir.

İnsani diplomasi çalışmaları kapsamında, Afganistan'ın yeniden inşası için oynadığı rolün yanı sıra Afrika bölgesinin en acil problemi olan temiz su ihtiyaçlarını su kuyuları açarak ve su boruları döşeyerek gidermeye çalışan TİKA, doğal afetler nedeni ile yardıma ihtiyaç duyan ülkelerdeki barınma, gıda, hijyen gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan çalışmalar yürütmüştür. TİKA, bu yardımları dışında, ihtiyaç duyan ülkelerin kurumsallaşma süreçlerine de önemli katkılarda bulunmuştur. Söz konusu yardımlar aracılığıyla, hizmetlere muhatap ülkeler ile Türkiye arasında dostane ilişkilere kurulmasına katkı sağlanmıştır. Türkiye'nin çok boyutlu ve aktif dış siyaset anlayışına uygun olarak başta Türk dilini kullanan ülkeler ile tarihsel ve kültürel birlikteliği olan ülkelerle ilişkilerin canlandırılmasına çalışılmaktadır (İletişim Başkanlığı: 70-72).

Türkiye'nin izlediği aktif ve ilkeli dış siyasete uygun olarak TİKA'nın faaliyet gösterdiği ülkelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, son verilerine göre 60 ülkede bulunan 62 Program Koordinasyon Ofisi aracılığıyla, 150 farklı ülkede çalışmalarını sürdürmektedir. Türkiye Cumhuriyeti; yakın bağı olan ülkelere yönelik yaptığı çalışmaların merkezine yerleşmek istemektedir. , bir barış köprüsü kurma çabasını TİKA aracılığı ile sürdürmektedir (TİKA, 2022).

Türkiye'nin izlediği proaktif dış politikanın en önemli araçlarından biri TİKA'dır.

3.4.2.2. Türk Kızılayı

Kızılay, savaş alanında yaralanmış veya hastalanmış olan askerlere ayrım gözetmeden yardım etmek amacı ile 11 Haziran 1868'de "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" ismi ile kurulmuştur. Cemiyet, 1877 yılında "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923 yılındaysa "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935 yılında "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947 yılında Türkiye Kızılay Derneği" ismini almıştır. Kuruluşa "Kızılay" ismini Atatürk vermiştir (Türk Kızılayı, 2022).

Afet, sağlık, sosyal, kan ve gençlik hizmetleri gibi birçok alanda etkili yardımlar yapan Türk Kızılay'ı, kamu yararına çalışan, tarafsız bir yardım toplama kuruluşudur. Kızılay bu özellikleri ile Uluslararası Kızılay - Kızılhaç Topluluğu'nun temel prensipleri olan insanlık, ayrım gözetmeden, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve küresellik ilkelerini paylaşmaktadır (İletişim Başkanlığı: 79).

Kızılay; dil, din, ırk ayrımı yapmadan, taraf tutmadan sağlık yardımı, acil yardım ve sosyal yardım, kan temin edilmesi, göç ve mülteci sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde uluslararası insani krizlerin çözüm sürecinde insani yardım faaliyetleri ile ön plana çıkan Kızılay'ın asıl hedefi, karşılaşılan insani krizlere kapsayıcı ve bütünleyici bir yaklaşım sergilemektir.

Kızılay'ın amblemi olan beyaz zemin üzerindeki kırmızı hilal, Devletler Hukuku'nun ilgili hükümleri kapsamında, savaş esnasında silahlı kuvvetlerin sağlık servisleriyle söz konusu hükümlerce belirlenen kişi ve kuruluşlar için "belirtici ve koruyucu işaret" kabul edilmiştir. Bu işareti taşıyan kurumlar haricinde hiçbir kişi veya kurum, savaşlarda tarafsızlık ve dokunulmazlık imtiyazları kullanamaz.

Tüzel kişiliğe sahip olan Kızılay, özel hukuk hükümlerine tâbi, kâr amacı olmaksızın, karşılıksız olarak yardım ve hizmet sağlayarak kamu yararına çalışmakta olan, gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur. Kızılay'ın genel müdürlük örgütü haricindeki tüm görevler fahridir (Türk Kızılayı, 2022).

Kızılay'ın teşkilatı, Kızılay, doğal afetler, çevresel sorunlar, yoksulluk, savaş gibi koşullar karşısında zor durumda kalanların ihtiyaçlarını karşılama amacı güder.

Kızılay her ne kadar dünyanın her yerinde karşılaşılan sorunlara yardım eli uzatmaya çalışsa da yardım faaliyetlerinin genellikle Orta Doğu ve Afrika ülkelerinde yoğunlaştırmıştır. Çünkü bu coğrafyada yoksulluk, açlık ve kuraklık hat safhadadır.

Kızılay'ın faaliyetleri, Türk dış politikası paralel seyretmesi nedeniyle Türkiye'nin evrensel çapta insani bir unsur olması için Kızılay, devlet kurumları ve STK'lar ile iş birlikleri yürütmektedir.

Kızılay, etkinliğini artırmak için Kızılhaç ile bir araya gelerek OIC Red Network'ün kurulmasına önayak olmuştur. İlk toplantısını Ocak 2019'da gerçekleştiren OIC Red Network'ün amacı, insani krizlere hızlı ve etkin müdahale etmektir (Türk Kızılayı, 2019).

Kızılay, Uluslararası Kızılay - Kızılhaç Topluluğu'nun; insanlık, ayrım yapmamak, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği taşımak, birlik ve küresellik olan temel ülkülerine bağlıdır (Türk Kızılayı, 2022).

Türk Kızılay'ı 2009-2019 yılları arasında dünya genelinde 138 ülkeye yardım ederek, bu ülkelerdeki ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalarda bulunmuştur (İletişim Başkanlığı: 79).

Kızılay, devlete bağlı diğer kurumlarla da iş birliği yapmaktadır. Afet sorunlarında Kızılay ve AFAD beraber çalışmaktadır.

3.4.2.3. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı

1982 Anayasasının 62. maddesi uyarınca devletin, diğer ülkelerde bulunan Türklerin aile birliği, eğitimi, kültür ihtiyaçları ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, Türkiye ile bağlarının korunarak ve Türkiye'ye dönüşlerinde yardımcı olmak amacıyla gerekli tedbirleri alması ilkesine dayanarak yurt dışında faaliyet gösteren Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (DİB), 1980'li yıllardan itibaren Batı ve Orta Avrupa'da; Sovyet sonrası dönemde ise Doğu Avrupa, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da faaliyet göstermeye başlamıştır.

DİB'in görevleri arasında: "Yurt dışında yasayan Türklerin, asimile olmadan, öz kimliklerine bağlı kalarak, yasadıkları toplumla uyum içerisinde olmalarına katkı

sağlamak; Türkiye'nin dini alandaki tecrübe ve birikiminin yurt dışında tanıtılması, İslam dininin doğru anlaşılmasını sağlamak" yer almaktadır.

DİB, Balkanlarda, Kafkaslar'da ve Orta Asya bölgelerinde İslam eğitim alacak öğrencilere de yüksek meblağlı burslar sağlamaktadır. Bu bölgelerdeki ülkelerde verilen burslar aracılığıyla Türkiye'nin, burs verilen ülkeler üzerinde yumuşak güç potansiyeli de Türk dış politikasına uygun düşmektedir.

Diyanet'in yardımlarının, hitap ettiği kitle ve yardım içeriği olarak iki maddede ele alınması daha doğru olacaktır. Diyanet'in yürüttüğü yardımlar, 2019 yılı itibarıyla 149 farklı ülkeye ulaşmıştır. Dünyada toplam 200'e yakın ülkenin olduğunu göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'deki bir kuruluşun bu kadar çok ülkeye ulaşması, Türkiye açısından büyük bir avantajdır. Diyanet'in yürüttüğü yardım kampanyalarında öncelik her zaman; din, dil ve tarih geçmişimiz olan, dost ülkeler olmuştur.

Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), hem Diyanet İşleri Başkanlığı'nı destekleyen din hizmeti yardımları yürütmenin yanı sıra insani krizlerde yardım kampanyaları düzenlemekte ve kalkınma yardımı sağlamaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren kuruluşların ise genelde aynı yardım alanlarında oldukları söylenebilir.

TDV tarafından yürütülen insani yardım faaliyetlerinin en önemlisi olan su kuyuları, yalnızca insanlar için değil, diğer canlılar için de önemli bir kaynaktır. TDV 2019 yılına kadar toplam 250 adet su kuyusu inşa etmiştir. Bu tarihte, 115 adet su kuyusunun ise yapımı devam etmektedir. Suya ulaşmakta zorlandığı bilinen Afrika'da, yoğunlaşan su kuyularından 3,5 milyondan fazla kişinin yararlandığı tahmin edilmektedir.

TDV, cami maliyetlerini karşılayamayan Müslüman toplulukların olduğu bölgelerde de DİB ile iş birliğiyle, cami inşa etmektedir. Arnavutluk'ta inşa edilen ve Balkanların en büyük camisi olan Namazgah Cami, Kırgızistan'da Orta Asya'nın en büyük camisi ve külliyesi ve Avrupa'nın ilk çevre dostu camisi olma özelliği taşıyan Cambridge Merkez Camisi de Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından finanse edilmiştir. TDV, 2019 yılına kadar toplam 103 cami inşa etmiştir (İletişim Başkanlığı, 2022: 80-83).

3.4.2.4. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Türkiye'de faaliyet gösteren "Afet İşleri Genel Müdürlüğü", "Sivil Savunma Müdürlüğü" ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü" isimli 3 farklı kurum, 2009 yılında "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" (AFAD) çatısı altında toplanmıştır.

AFAD'ın genel tanımı web sayfalarında, "*Afetlerin yol açtıkları zararın karşılanması, afetler için tedbir alınması, afete müdahale ve sonrasında iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi; bu kapsamda gerekli planlamanın yapılmasını, yönlendirilmesini, desteklenmesini, koordineli bir şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli disiplinler ve kurumlar arası koordine ile sağlaması için kurulmuş iş odaklı, dinamik ve esnek yapılı bir kurumdur*" sözleriyle yapılmıştır (AFAD, 2022).

Afetlere dirençli toplum oluşturma amacıyla hareket eden AFAD, uluslararası alanda insani yardım performansını her yıl biraz daha artırarak uluslararası arenada öncü konuma gelmeye çalışmaktadır.

AFAD'ın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanundaki 9. Maddede; AFAD'ın afet ve acil durum anında kamu, özel ve STK'lar ile yabancı kaynakları değerlendirerek afet veya acil durumdan kaynaklı etkileri gidermeye yönelik müdahale çalışmalarını yürütmek ve bu amaç için yabancı devlet ve uluslararası kuruluşlarla, kendi görev alanındaki konularda iş birliği yapmak hükümleri bulunduğu söylenebilmektedir. AFAD, uluslararası acil müdahale gerektiren insani yardımların yanı sıra, afet sonrasında kalkınma yardımları ve iş birliği çalışmaları olmak üzere oldukça geniş bir yelpazede planlama, uygulama ve raporlamaya yetkilidir diyebiliriz. AFAD hem sınır içinde hem de sınır ötesinde ihtiyaç duyan ülkelere yardım ulaştırmaktadır.

AFAD bünyesinde, afet ve acil durumlardan etkilenen toplumlara sağlanan geçici barınma hizmetleri için yeni bir standart oluşturan AFKEN, 2015'te BM tarafından verilen "En İyi Kamu Hizmeti Ödülü"nü almıştır.

AFAD tarafından hazırlanan ve çalışmaları 2018 yılı sonlarında başlayan "Afet ve Acil Durum Yönetimi Alanında İş Birliğini Artırıcı Mutabakat Zaptı", T.C. İçişleri Bakanlığı ile Çin Acil Durum Yönetimi Bakanlığı tarafından imzalanmıştır.

AFAD'ın yürüttüğü kapsamlı yardım destekleri, Türkiye'nin insani diplomasi alanında önemli bir unsur olmasına etki etmiştir.

Vizyonunu, "*Afet ve acil durumlarla alakalı çalışmalarda sürdürülebilir kalkınmayı esas alan, etkin, risk odaklı, etkili ve güvenilir bir hizmet sunan uluslararası seviyede örnek alınabilecek yönlendirici ve koordinatör bir kurum olmak*" olarak belirleyen AFAD, öz görevini ise "Afetlere dirençli bir toplum oluşturmak" olarak tanımlamıştır. Misyon ve vizyonundan da görüldüğü gibi AFAD, uluslararası bir vizyon benimsemiştir.

2018 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlanan AFAD, hem yurtiçinde yaşanan doğal afetlerde etkin bir şekilde rol oynamış hem de sınırlarımız dışında yaşanan yoksulluk, doğal afetler, iç savaş, çatışma gibi nedenlerle zorda kalmış olan birçok ülkeye destek olmuştur.

AFAD son yıllarda yardımlarının çoğunu sayıları her geçen gün artan Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara ayırmıştır. AFAD sığınmacılara; temel gıda, barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri sağlamaktadır.

AFAD'ın 2009-2019 yıllarında toplam 5 kıtada bulunan 50'den fazla ülkeye yaptığı yardımlar ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı (2022), "Uluslararası İnsani Yardım Faaliyetleri Raporu"nu yayımlamıştır. Söz konusu Rapora göre, bahsi geçen 10 yıllık süre zarfında AFAD aracılığıyla 58 ülkeye toplamda yaklaşık olarak 4 milyar 503 milyon Türk lirası değerinde yardım ulaştırılmıştır.

Söz konusu ülkelere;

- 2010 yılında 296 milyon 435 bin 940 TL,
- 2011 yılında 656 milyon 447 bin TL,
- 2012 yılında 142 milyon 730 bin TL,
- 2013 yılında 39 milyon 683 bin TL,

- 2014 yılında 97 milyon 231 bin 880 TL,
- 2015 yılında 30 milyon 646 bin 455 TL,
- 2016 yılında 235 milyon 641 bin 291 TL,
- 2017 yılında 56 milyon 427 bin 160 TL ve
- 2018 yılında 2 milyar 925 milyon 664 bin 877 Türk lirası tutarında yardım ulaştırılmıştır (:78).

AFAD vasıtasıyla 2019 yılında ise toplamda 21 milyon 940 bin 621 Türk lirası değerinde insani yardım yapılmıştır. Bunlar;

- Bangladeş - 13 milyon 823 bin,
- Yemen - 7 milyon 470 bin 59,
- Burkina Faso - 547 bin 562,
- Irak - 100 bin Türk lirası olarak sıralanmaktadır.

AFAD aracılığıyla yapılan yardımların büyük çoğunluğu gıda, sağlık ve hijyen için gerekli olan ihtiyaç malzemeleri ile araç ve ekipmanlardan oluşmaktadır. Ayrıca yardıma ihtiyaç duyan ülkelere, gerekli donanımlara sahip AFAD ekipleri de gönderilmiştir (İletişim Başkanlığı: 76-79).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AFAD'IN YÜRÜTTÜĞÜ İNSANİ YARDIM FAALİYETLERİ

Türkiye Cumhuriyeti'nce yürütülen insani yardım çalışmalarının birçoğu AFAD kurumunca yürütülmektedir. Bu tez kapsamında da AFAD'ın uluslararası yardım faaliyetleri ve bu yardımların Türk dış politikasına olan etkileri incelenecektir.

4.1. AFAD'ın 2020 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar

AFAD tarafından 2020 ve 2021 yıllarında da salgından etkilenen, afetlerle mücadele eden ülkelere, insani yardım ulaştırılmaya devam etmiştir. AFAD'ın 2020 yılında yaptığı yardımların içerikleri, maliyeti ve yardımların ulaştırıldığı ülkeler aşağıda belirtilmiştir.

Kasım 2019'da Arnavutluk'ta meydana gelen deprem sonrasında AFAD bölgeye 300 adet çadır göndermiştir. AFAD, yardımın toplam maliyetini 1 milyon 50 bin Türk lirası (177 bin 966 908 ABD doları) olarak belirtmiştir.

Cibuti'de 2020 yılında yaşanan sel nedeni ile AFAD, Büyükelçilik aracılığıyla bölgeye su tahliye motoru, su tahliye hortumu, akü, klor tableti, çadır, gıda kolisi ve hijyen paketi göndermiştir. AFAD'ın ilettiği bu yardımların toplam maliyeti 242 bin 39 TL 80 kuruş (37 bin 179 908 ABD doları) olarak belirtilmiştir.

2020 yılında 900 bin mülteci ile Afrika'nın en çok mülteci barındıran 2. ülkesi olan Etiyopya'da yaşanan kıtlık, su sorunu ve iç savaş nedeni ile insani yardıma ihtiyaç duyan bölge halkı için Etiyopya'ya Türk Hava Yolları (THY) aracılığı ile 280 tane hijyen kiti iletilmiştir. Bu faaliyet kapsamında toplam olarak 25 bin 447 TL 60 kuruş (3 bin 908 ABD doları) harcanmıştır.

Bangladeş, AFAD'ın en çok yardım ettiği ülkelerden biri olagelmiştir. 2020 yılında da Bangladeş'e bambu barınma evleri, sağlık malzemesi, gıda dağıtımı, diğer yardım ve yapı malzemeleri ile ulaşım, konaklama, yemek ve diğer muhtelif giderler ile toplam 3 milyon 390 bin 775 ABD doları yardım yapılmıştır.

Yemen'de 2020 yılında da devam eden savaş nedeni ile bölgeye 6 bin gıda kolisi dağıtılmıştır. Gıda kolileri ve dağıtımı için toplam 1 milyon 250 bin Türk lirası (192 bin 908 ABD doları) harcanmıştır.

2020 yılında Irak Telafer'de kurulacak olan "Şehit Musa Özalkan Kültür Merkezi" Projesi için Kızılay'a 574 bin 659 Türk lirası (100 bin 908 ABD doları) aktarılmıştır.

Özbekistan'da 2020 yılında meydana gelen baraj kazası nedeni ile ülkeye 205 bin 665 Türk lirası (30 bin ABD doları) nakdi yardım gönderilmiştir.

Harold Kasırgası'ndan etkilenen Fiji'ye 68 bin 555 Türk lirası (10 bin ABD doları) nakdi yardım gönderilmiştir.

Filipinler'e Ekim 2019'da art arda meydana gelen depremler nedeni ile 212 bin 187 Türk lirası (30 bin ABD doları) nakdi yardım yapılmıştır.

Kovid-19 pandemisi sürecinde 2020 yılında Sırbistan'a 200 bin adet cerrahi maske yardımı yapılmıştır. Bu maskelerin yarısını Sağlık Bakanlığı hibe etmiştir. Sırbistan'a yapılan yardım için toplam 70 bin Türk lirası (10 bin ABD doları) harcanmıştır.

Kovid-19'la mücadele edilen 2020 yılında Afganistan'da meydana gelen doğal afetlerden etkilenen vatandaşlara ulaştırılmak üzere Kızılay'ın başlattığı "Kovid-19 Gıda Destek Projesi" kapsamında AFAD tarafından Kızılay'a 3 milyon 250 bin Türk lirası (446 bin 448 ABD doları) aktarılmıştır.

2020 yılında Lübnan'da yaşanan patlama sonucunda ülkeye 750 gıda kolisi dağıtılmış ayrıca TİKA'ya para aktarılmıştır. Bu yardımlar için toplam 409 bin ABD doları harcanmıştır.

Çad'da ve Nijer'de 2020 yılında yaşanan sellerin ardından her iki ülkeye de 40'ar bin ABD doları nakdi yardım yapılmıştır.

Honduras, Gueatemala ve Panama'da yaşanan kasırga felaketlerden sonra bu ülkelere toplam 80 bin ABD doları nakdi yardım yapılmıştır.

Mozambik'te yaşanan terör saldırıları nedeni ile 2020 yılında ülkeye toplam 40 bin ABD doları tutarında nakdi yardım yapılmıştır.

Filistin'de 2020 yılında da devam eden insani krize müdahale için AFAD ve UNRWA iş birliğiyle TMO'da temin edilen 26 bin ton un ile bin 200 ton nohut, Filistin'e iletmesi için UNRWA'ya verilmiştir.

Tüm bu yardımlar göz önünde bulundurulduğunda AFAD, 2020 yılında 19 ülkeye toplam 4 milyon 683 bin 276 ABD doları tutarında insani yardım ulaştırmıştır (İletişim Başkanlığı, 2022: 139-142).

İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan bütçe raporunda, AFAD'ın yaptığı yardımların mali değerleri açıklanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2019 ve 2020). Buna göre;

Tablo 4.1: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2019-2020)

İDARELER	2019 YILI ÖDENEK	2020 YILI ÖDENEK	2019-2020 YILI ARTIŞ ORANI (%)
İçişleri Bakanlığı Toplamı	66.436.071.000	76.890.690.000	16
Bakanlık Merkez Birimleri	8.572.166.000	9.672.218.000	13
Bağlı Olduğu Kuruluşlar	57.863.905,000	67.218.472.000	16
EGM	33.676.247.000	38.973.189.000	16
JGK	19.604.133.000	22.968.117.000	17
SÖH	869.313.000	1.128.824.000	30
GİB	2.307.541.000	2.511.171.000	9
AFAD	1.406.671.00	1.637.171.000	16

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

Yine İçişleri Bakanlığı'nın aynı raporunda, İçişleri Bakanlığı'na bağlı kuruluşların yaptığı yardımlar da aşağıdaki gibi belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021 ve 2022):

Tablo 4.2: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2021-2022)

İDARELER	2021 YILI ÖDENEK	2022 YILI ÖDENEK	2021-2022 YILI ARTIŞ ORANI (%)
İçişleri Bakanlığı Toplam	89.427.472.00	116.559.527.000	30
Bakanlık Merkez Birimleri	10.665.011.000	14.734.260.000	38
Bağlı Olduğu Kuruluşlar	78.762.461.000	101.825.000	29
EGM	44.555.427.000	56.996.086.000	28
JGK	27.666.860.000	35.996.445.000	30
SÖH	1.470.792.000	1.917.657.000	30
GİB	2.983.522.000	4.493.997.000	51
AFAD	2.085.860.000	2.421.081.000	16

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

4.2. AFAD'ın 2021 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar

2021 yılı başlarından itibaren Kovid-19 vaka sayısı artan Madagaskar'da hastane kapasiteleri yetersiz kalıp ayrıca kuraklık ve gıda yetersizliği sorunları da ortaya çıkınca ülkeye toplam 60 bin ABD doları nakdi yardımda bulunulmuştur.

Lübnan'a da 2021 yılında 2 kez yardım yapılmıştır. Gıda, hijyen kiti, ilaç, nakdi yardım gibi farklı başlıklar altında toplamda 230 bin ABD doları yardımda bulunulmuştur.

Etiyopya'da devam eden çatışmalar nedeni ile açlıkla burun buruna gelen halka yardım etmek için 40 bin ABD doları tutarında yardım Tigray Büyükelçiliği'ne iletilmiştir. Aynı bölgeye daha sonra salgın hastalıklarla mücadele için 40 bin ABD doları tutarında yardım daha yapılmıştır. Böylece Etiyopya'ya 2021 yılında yapılan yardım miktarı 80 bin ABD dolarına ulaşmıştır.

2021 yılında fırtına ve sellerle boğuşan Fiji'ye 10 bin ABD doları tutarında nakdi yardım yapılmıştır.

Mozambik'i etkileyen fırtınadan sonra da bu ülkeye 2021 yılında 20 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

2020 yılında başlayan 26 bin un sevkiyatı 2021 yılında tamamlanan Filistin'e bu kapsamda 2021 yılında 12 milyon 638 bin 907,22 Türk lirası (1 milyon 690 bin 442 ABD doları) ödeme yapılmıştır. Filistin'e yapılan söz konusu un yardımı için aynı kaynakta, 2021 yılında ilk 8 sevkiyatta 20 bin civarı unun gönderildiği, bu sevkiyatlardan 4'ünü oluşturan 10,5 ton civarındaki un için ise 8 milyon 840 bin 666 Türk lirası (645 bin 714 ABD doları) ödeme yapıldığı da belirtilmektedir. Filistin'e yapılan nohut yardımı da 2020 yılında başlamış fakat 2021 yılında tamamlanmıştır. İslam İş Birliği Teşkilatı'nın daveti ile Filistin'deki hastanelere de 50 bin ABD doları gönderilmiştir.

Bir fırtınadan etkilenen Moğolistan'a da 2021 yılında 40 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Yemen'e de ülkedeki gergin ortamın giderilmesini sağlamak için 393 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Güney Sudan'ın selin etkilerini silebilmek için ilettiği yardım talebi de geri çevrilmemiş, bu ülkeye de 40 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Myanmar'daki eziyetten kaçıp Bangladeş'e sığınmış olan Arakanlı mülteciler için ülkeye barınma, sağlık, gıda ve hijyen kiti yardımları ulaştırılmaya devam edilmiştir. Bu kapsamda Bangladeş'e yıl içinde toplam 3 milyon 312 bin 723 ABD doları tutarında yardım gönderilmiştir.

Guatemala'ya da 20 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Hırvatistan'da yaşanan doğal afetlerin ardından ülkeye; arama kurtarma ekipleri, konteyner ev, çadır ve ısıtıcı gönderilmiştir. Söz konusu yardımların toplam maliyeti 20 bin ABD doları olmuştur.

Doğal afetlerle mücadele eden bir başka ülke olan Panama'ya da 40 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Selden etkilenen Tacikistan'a toplam 20 bin ABD doları yardım iletilmiştir.

Saint Vincent ve Grenadinler'de meydana gelen yanardağ patlamasının ardından ülkeye 20 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Bir dizi şiddetli patlama yaşayan Ekvator Ginesi'ne, ülkedeki Türk büyükelçiliği aracılığıyla 40 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Haiti'de yaşanan deprem nedeni ile ülkeye arama kurtarma ekibi, çadır, gıda kolisi ve hijyen kiti iletilmiştir. Bu yardımların toplam maliyeti 90 bin ABD doları olarak belirtilmiştir.

Kovid-19'dan az kişinin etkilenmesine rağmen komşu ülkelerdeki vaka sayıları nedeni ile dış dünya ile irtibatı kesilen ve yoksulluğu artan Laos'a 40 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Musul ve Kerkük bölgesinden kaçarak Yahyava Kampı'na sığınan Iraklıların, Kampın kapatılmasıyla harabe haldeki memleketlerine dönerek evsiz kalmaları nedeni ile bölge halkına yardım yapmak üzere Bağdat Büyükelçiliği hesabına 40 bin ABD doları gönderilmiştir.

Somali'de yaşanan kuraklık nedeni ile ülkeye 80 bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir.

Afganistan'da devam eden iç karışıklıklar nedeni ile zor durumdaki ihtiyaç sahiplerine gıda kolisi ve ekmek yardımı yapılmıştır. Bu yardımlar için toplam 110 bin ABD doları harcanmıştır.

Bosna Hersek'te yaşanan sel nedeni ile ülkeye arama kurtarma ekipleri gönderilmiştir. Bu faaliyetler için 13 bin 740 ABD doları harcanmıştır.

Suriye'de ise briket evler, altyapı ve zemin çalışmaları için toplam 23 milyon 907 bin 347 Türk lirası (2 milyon 754 bin 207,5 ABD doları AFAD aracılığıyla harcanmıştır (İletişim Başkanlığı, 2022: 142-147).

Yayımlanan 2021 Yılı Bütçe Raporu'nda (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021) yardım edilen ülkeler ve yardım miktarları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 4.3: AFAD'ın Yardım Ettiği Ülkeler (2021 Raporu)

	2010-2020	**2021**
Yemen	$7,033,766	$393,000
Filistin	$216,107,520	29,189 ton un
Arnavutluk		
2010-2020	$1,294,020	
2019	Arnavutluk'ta gerçekleşen deprem sonrasında AFAD Başkanlığı tarafından 17 arama kurtarma personeli,1.000 adet gıda kolisi, 120 adet aile tipi çadır yardımı gönderildi.	
2020	Arnavutluk'ta meydana gelen deprem sonrasında 900 adet çadır yardımı yapıldı.	
Afrika Ülkeleri		
2019-2020	$ 521.087	
2020	Cibuti, Etiyopya, Çad ve Nijer'e insani yardım	

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

İçişleri Bakanlığı'nın (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020,2021, 2022 ve 2023) yayımladığı Bütçe Raporunda, AFAD ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı diğer kurumların yürüttüğü insani yardım faaliyetleri detaylı olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda, Suriye'ye 2020 yılından sonra yapılan yardımlar da detaylı olarak incelenmiştir.

4.3. AFAD'ın 2022 Yılında Yaptığı İnsani Yardımlar

Filistin'e yapılan un yardımı bu yıl da devam etmiş ve 9 bin 650 ton un için 2022 yılında toplam 8 milyon 21 bin 896 Türk lirası ödeme yapılmıştır.

Afganistan'a un, gıda, hijyen kiti, battaniye ve giyim malzemelerinden oluşan "İyilik Trenleri" için toplam 15 bin ABD doları harcanmıştır (İletişim Başkanlığı, 2022: 147). AFAD koordinasyonunda, 2022 yılının Ocak ayından itibaren "İyilik Treni Seferleri" Projesi başlatılmıştır. Bu seferlerle, 18 trenle 59 bin 410 gıda kolisi,

3 bin 474 ton un, bin 496 ton muhtelif gıda, bin 375 çadır, 71 bin 186 battaniye, 1 milyon 37 bin 751 adet giysi, 167 bin 902 çift ayakkabı, 257 ton temizlik malzemesi, Afganistan'ın 34 vilayetinde 1 milyon ihtiyaç sahibine ulaştırılmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

Irak'a ve Brezilya'ya, söz konusu ülkelerde yaşanan sel sonrası 40'ar bin ABD doları nakdi yardım gönderilmiştir (İletişim Başkanlığı, 2022: 147-148).

Pakistan tarihinin en büyük sel felaketinin ardından Türkiye, Pakistan'a yardım köprüsü kurarak 15 uçak, 13 iyilik treni (334 vagon), 2 iyilik gemisi ve yerel bölgelerden temin edilen insani yardım malzemesi götürmüştür. Bölgeye yapılan yardım malzemelerinin ayrıntıları aşağıdaki tabloda verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı,2022):

Tablo 4.4: AFAD'ın Afganistan'a Yaptığı Yardımlar

564.366 adet gıda kolisi
37.939 adet aile tipi çadır
120.562 adet battaniye, yatak, yastık vb.
10.738 birim mutfak seti
9.084 diğer mutfak malzemesi
2.826.468 birim tıbbi malzeme
49.213 giysi ve halı
2 adet mobil sağlık ünitesi ile kampı
50 motorlu bot

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

Sahra hastanesi barınak harcamaları ve insani yardım faaliyetleri için Bangladeş'e toplam 107 bin 91 ABD doları harcanmıştır (İletişim Başkanlığı, 2022: 148).

Bangladeş'in Arakan bölgesinde AFAD Başkanlığı tarafından bin 279 barınak tamir edilmiş ve 5 bin 959 adet barınak inşa edilmiştir. Poliklinik ve diğer hizmetlerin (ameliyat, doğum, röntgen, sünnet, yatan hasta) verildiği Türk Sahra

Hastanesinde 2022 yılına kadar yaklaşık 1 milyon 86 bin 889 poliklinik hizmeti verilmiş ve 8 bin 837 ameliyat yapılmıştır.

AFAD koordinasyonunda Moldova ve Ukrayna'ya 101 tır insani yardım malzemesi gönderilmiştir. 300 bin birim insani yardım malzemesi ve 80 bin 131 kişiye sıcak yemek dağıtılmıştır. Ukrayna'nın Çernigiv bölgesinde günlük olarak ortalama 700 kişiye mobil mutfak aracıyla sıcak yemek hizmeti verilmiştir.

Lübnan'a ise ilaç, hijyen, gıda gibi ihtiyaçlarda kullanılmak üzere 3 milyon 9 bin 25 ton insani yardım malzemesi, AFAD ve STK'ların iş birliği ile "iyilik gemileri"yle gönderilmiştir. 2022 yılında Lübnan'a toplam 4 milyon 186 bin 829,21 ABD doları (72 milyon 751 bin 898,03 TL) tutarında yardım yapılmıştır.

T.C. İçişleri Bakanlığı 2022 Bütçe Raporu'na göre, insani yardım ulaştırılan ülkeler ve insani yardım miktarları aşağıdaki gibidir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022):

Tablo 4.5: İnsani Yardım Ulaştırılan Ülkeler-1 (2022 Raporu)

Yardım Yapılan Ülkeler	Yapılan Yardım Miktarı
Nijer	40 bin ABD doları
Haiti	90 bin ABD doları
Guatemala	20 bin ABD doları
Hırvatistan	2 milyon 490 bin 475 ABD doları
Panama	40 bin ABD doları
Honduras	20 bin ABD doları
Güney Sudan	40 bin ABD doları
Madagaskar	60 bin ABD doları
Lübnan	230 bin ABD doları
Etiyopya	80 bin ABD doları
Fiji	10. bin ABD doları
Mozambik	60 bin ABD doları
Moğolistan	40 bin ABD doları
Ekvator Ginesi	40 bin ABD doları
Saint Vincent ve Grenadinler	20 bin ABD doları
Tacikistan	20 bin ABD doları
Laos	40 bin ABD doları
Irak	40 bin ABD doları
Afganistan	110 bin ABD doları
Suriye	2 milyon 738 bin 528 ABD doları

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

AFAD Başkanlığı'nca 2022 yılına kadar 5 kıta ve 70 ülkede insani yardım faaliyetleri yapılmıştır. 2019-2022 yılları arası gayri safi milli hasılaya göre Türkiye, en çok insani yardım yapan ülke olmuştur. Türkiye'nin Afganistan, Ukrayna, Pakistan, Lübnan ve Bangladeş haricinde insani yardımda bulunduğu ülkelerden bazılarının verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022):

Tablo 4.6: İnsani Yardım Ulaştırılan Ülkeler-2 (2022 Raporu)

Yardım Yapılan Ülkeler	**Yapılan Yardım**
İran	İran'da yaşanan sel felaketi sonrası 180 adet çadır, 3.360 battaniye, 5 adet motopomp bölgeye sevk edilmiştir.
Brezilya	Brezilya'da yaşanan sel felaketinin ardından $40.000 nakdi yardım yapılmıştır.
Etiyopya	$20.000 nakdi yardım yapılmıştır.
Güney Sudan	$25.000 nakdi yardım yapılmıştır.
Irak	Irak'ta yaşanan sel felaketi sonrası $40.000 nakdi yardım yapılmıştır.
Madagaskar	Madagaskar'da yaşanan kuraklık sebebiyle $20.000 nakdi yardım yapılmıştır.
Filistin	2022 yılı için 6 sevkiyatta 26 bin ton un yardımı yapılmıştır.

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Bütçe Raporu'na göre, ek bütçe dahil edilerek Bakanlığa bağlı kuruluşlara 2022 ve 2023 yıllarında ayrılan bütçe, aşağıdaki gibi belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022):

Tablo 4.7: T.C. İçişleri Bakanlığı Ödenek Tablosu (2022-2023)

İDARELER	2022 YILI ÖDENEĞİ (Ek Bütçe Dahil)	2023 YILI ÖDENEĞİ	2022-2023 YILI ARTIŞ ORANI (%)
İçişleri Bakanlığı Toplam bütçe	175.514.696.550	248.631.038.000	41
Bakanlık Merkez Birimleri Bütçesi	20.594.252.815	32.631.038.000	58
Bağlı Olduğu Kuruluşlar Bütçe Toplamı	154.920.443.735	215.532.396.000	39
EGM	80.409.872.615	116.888.293.000	45
JGM	52.396.523.620	76.073.628.000	45
SÖH	3.265.389.150	4.986.900.000	53
GİB	6.686.865.885	9.508.170.000	42
AFAD	12.161.792.465	8.075.405.000	-34

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

4.4. AFAD'ın En Çok Yardım Yaptığı Ülkeler

AFAD'ın son yıllarda en çok yardım ulaştırdığı ülkeler; Suriye, Arakanlı mültecilere kapısını açan Bangladeş, Filistin, Yemen, Afganistan, Pakistan, Ukrayna, Haiti; İran, Irak, Mozambik, Sudan ve Somali olarak tespit edilmiştir. Bu ülkeler; doğal afetlerin yanı sıra savaş gibi nedenlerle çeşitli insani krizler yaşamaktadır.

4.4.1. Bangladeş'e Yapılan Yardımlar

Arakanlı mültecileri ülkesine kabul eden Bangladeş'e 2012 yılından bu yana yaklaşık 9,4 milyon ABD doları tutarında insani yardım yapılmıştır. Bu yardımlar;

Tablo 4.8: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-1

1.065 Bambu Ev
200 Sahra Tuvaleti Ünitesi
200 Sahra Banyo Ünitesi
8 Poliklinikli Sahra Hastanesi
6 Su Kuyusu
5.000'den Fazla Gıda Paketi
Arakanlı Çocuklara 2,000 Kıyafet ve Oyuncak Dağıtımı

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

olarak sıralanabilir. Arakanlı mülteciler için AFAD ve Sağlık Bakanlığı iş birliğinde faaliyete geçen Bangladeş Sahra Hastanesi verileri ise 20 Ağustos 2018 itibarıyla aşağıdaki gibidir;

Tablo 4.9: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-2

8 Poliklinik
30 Türk 27 Yerli Olmak Üzere 57 Personel
522 Ameliyat Sayısı
6.662 Laboratuvar Tetkik Sayısı
1.828 Radyoloji Tetkik Sayısı
2.025 Yatan Hasta Sayısı
70 Doğan Bebek Sayısı
90.153 Poliklinik Muayene

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

2012-2022 yılları arasında AFAD tarafından Arakan için 24 milyon 906 bin 364 ABD doları yardımda bulunmuştur. Yapılan yardımların ayrıntıları aşağıdaki tabloda verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022):

Tablo 4.10: Bangladeş'e Yapılan Yardımlar-3

1 adet Sahra Hastanesi
2 Ambulans (Sağlık Bakanlığı ve AFAD)
5.959 Bambu Hane
19 Su Kuyusu
3 Sağlık Ocağı (AFAD ve Kızılay)
90 bin Gıda Paketi
324 adet Tuvalet ve 100 adet Banyo
8 bin 837 Ameliyat (AFAD ve Sağlık Bakanlığı)
1.086.889 Poliklinik Hizmeti

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

4.4.2. Suriye'ye Yapılan Yardımlar

Suriye Krizinin 8. yılında 500 bin insan hayatını kaybetmiştir. 2,6 milyonu çocuk olmak üzere 5,6 milyon Suriyeli mülteci konumunda bulunmakta ve 6 milyonu çocuk toplamda 13,1 milyon Suriyeli ise insani yardıma gereksinim duyar durumda yaşamaktadır.

En yüksek sayıda Suriyeli sığınmacıyı barınma imkânı sağlayan ülke olan Türkiye Cumhuriyeti, 300 bin yetişkin Suriyeliye mesleki ve genel eğitim, 3,5 milyon Suriyeliye ise yeni bir hayat imkânı tanımıştır. 610 bin çocuğun eğitimi üstlenilmiştir. 34 milyon 501 bin 808 kişiye poliklinik hizmeti verilmiştir.

1 milyon 188 bin 606 ameliyat yapılmıştır ve 302 bin 470 bebek dünyaya getirilmiştir. Bu süreçte Suriye içine 2.3 milyar lira değerinde 39 bin 373 kamyon/tır yardım gönderilmiştir.

2011 yılının Mart ayında Suriye'de karışıklıklar başladı. Olayların başlamasından 1 ay sonra, 2011 yılının Nisan ayında, 252 kişiden oluşan ilk Suriyeli göçmen kafile Türkiye'ye girmiştir. İlk geçici barınma merkezi (GBM), Mayıs ayında AFAD tarafından tahsis edilmiştir. 2012 yılının Aralık ayına gelindiğinde dünyadaki Suriyeli mülteci sayısı 500 bine ulaşmıştır.

Zaman ilerledikçe Suriye'deki olayların şiddeti artarak devam etmiştir. 2013 yılının Mart ayına gelindiğinde Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı 600 bine ulaşmışken dünya genelindeki sığınmacı sayısı 1 milyona yükselmiştir. Ağustos 2013'te Suriyeli çocuk mülteci sayısı 1 milyona ulaşmıştır.

2014 Mart ayında Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteciler 1,5 milyona ulaşmıştır. Haziran ayında DAEŞ Terör Örgütü'nün Halep ve Diyala arasındaki bölgeyi işgaliyle 11 milyon Suriyeli yardıma muhtaç duruma düşmüştür.

2014 Eylül'ünde Türkiye, DAEŞ'in kuşatması altında olan Ayn El Arab bölgesinden kaçan 200 bin Kürt kökenli Suriyeliyi sığınmacı olarak ülkeye aldı.

2015 Mart'ında Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı 2,6 milyona ulaşırken ilerleyen aylarda dünya genelinde Suriyeli mülteci sayısı 4 milyona yükselmiştir.

2015 yılının Ağustos ayında BM tarafından yapılan tespitlere göre 12 milyon Suriyeli yerinden edilerek göçe zorlanmıştır.

2016 yılının Ocak ayı itibarıyla AFAD'a ait 25 GBM'nde barınan Suriyeli sayısı 300 bine ulaşırken Mart ayında Türkiye'de barınan Suriyeli sığınmacılar ise 3 milyona ulaşmıştır.

Aynı yılın Ağustos ayında Türkiye, Suriye'de DAEŞ'e karşı Fırat Kalkanı Operasyonu'nu başlattı. Aralık 2016'da Halep bölgesinde bulunan siviller için Türkiye ve Rusya arabuluculuğunda ateşkes anlaşması yapılmıştır.

2017'nin Mart ayında Suriye'de yaşanmakta olan savaştan kaçmış olan insan sayısı 5 milyonu geçerken Türkiye'deki Suriyelin sığınmacı sayısıysa 3,2 milyonu aşmıştır. Aynı yılın Mayıs ayındaki veriler, o tarihte Türkiye'de eğitim gören Suriyeli çocuk sayısını 550 bin olarak göstermiştir.

Ocak 2018'de YPG/PKK Terör Örgütü'ne karşı Türkiye, Afrin bölgesinde operasyon başlatmıştır. 2018 yılının ilk yarısında Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 3,5 milyonu aştı. Bu sığınmacıların 90 bini mesleki eğitimlerini tamamladı ve bu süreçte Türkiye'de 302 bin 470 Suriye uyruklu bebek dünyaya geldi.

4.4.2.1. Briket Evler

İdlib'de meydana gelen olaylar neticesinde AFAD eş güdümüyle STK'ların katılımıyla, ihtiyaç sahibi Suriyelilerin barınması amacıyla briket evler yapılmıştır.

8 Aralık 2020 itibariyle bu kapsamda 130 bölgede alt yapı çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında taahhüt edilen 53 bin 477 briket evin; 36 bin 571'i projelendirilmiş ve 23 bin 547'si tamamlanmıştır.

Bitirme oranı %65 olan briket yapılarda yerleşen aile sayısı 2020 yılında 17 bin 209'dur. Briket evlerle ilgili 2020 yılına ait veriler (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020) aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4.11: Suriye'ye Yapılan Briket Evler

KURUM/ STK ADI	ÇALIŞILAN BÖLGE	TAAHHÜT EDİLEN	PROJELENDİRİLEN	TAMAMLANAN	YERLEŞEN VE YERLEŞME AŞAMASINDA OLAN AİLE SAYISI	PROJELEN-DİRİLEN BRİKET YAPILARDA BİTİRME ORANI
AFAD	3	2,500	2,500	1,710	1,150	%69
Türk Kızılay	4	5,000	1,228	748	-	%61
İHH	43	20,000	14,089	10,505	10,505	%75
Sadakataşı Derneği	9	5,000	2,258	1,900	1,900	%84
Hayrat Yardım Derneği	5	2,500	628	200	200	%322
Deniz Feneri Derneği	2	1,500	1,078	578	200	%54
Türkiye Diyanet Vakfı ve	2	5,000	1,420	1,420	366	%100
Beşir Derneği	1	1,500	500	180	180	%36

Şam Hayır Derneği	11	2,016	2,016	1,972	1,560	%98
FETİHDER	16	2,011	2,011	1,680	1,148	%84
KIYAMDER	1	200	200	200	-	%100
Yedi Başak	1	200	200	100	-	%50
81 İl Dayanışması, Erzurum B. Belediyesi ve Aziziye Belediyesi (AFAD tarafından yapılıyor)	10	6,050	5,112	-	-	%0
Fırat Kalkanı Bölgesi Diğer STK	22	-	3,331	2,354	-	%71
Genel Toplam	**130**	**53,477**	**36,571**	**23,547**	**17,209**	**%65**

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

2022 yılı itibarıyla çalışma yapılan 332 briket ev bölgesinin 156'sında çalışmalar tamamlanmıştır. Fırat Kalkanı Bölgesinde 86 alanda 27 bin 146 ve Zeytin Dalı Bölgesi'nde 7 alanda 3,080 olmak üzere STK'lar tarafından bu iki bölgede toplam 30 bin 226 adet briket ev yapımı çalışması yürütülmektedir. 2022 yılı sonu için ise 100 bin briket evin tamamlanması hedeflenmiştir.

4.4.2.2. Türkiye'nin Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yaptığı Yardımlar

Afrin'de insani yardıma muhtaç olan insanlara yönelik AFAD, Türk Kızılayı ve Türk STK'lar tarafından 29 Ocak 2018 tarihinden 30 Mayıs 2018 tarihine kadar 307 noktada insani yardım malzemesi dağıtımı gerçekleştirilmiştir. 4 milyon 805 bin 182 kişiye ulaştırılan yardımın ayrıntıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 4.12: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Yardımlar

72.925 Gıda Kolisi Yardımı
920.794 Sıcak Yemek Yardımı
573,5 Ton Un Yardımı
76.733 Şişe Su Yardımı
2.934.101 Ekmek Yardımı
46.586 Temel İhtiyaç Malzemesi Yardımı
21.118 Gıda Dışı Malzeme Yardımı

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Fırat Kalkanı Operasyonu'nun gerçekleştiği bölgeye sağlık hizmetleri alanında insani yardım yapılmıştır. Bu yardımlar, aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 4.13: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Sağlık Yardımları

Faaliyette Olan 100 Yataklı 3 Hastane ve 8 Sağlık Ocağı
Yapımı Devam Eden 475 Yataklı 3 Hastane ve 13 Sağlık Ocağı
23'ü Türk 683 Sağlık Personeli
5.642 Ameliyat
3.205 Doğum
518.809 Toplam Hasta

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Fırat Kalkanı Bölgesi'ne yapılan acil ihtiyaç yardımları ise aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 4.14: Fırat Kalkanı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar

776.607 adet gıda kolisi
200.155 ton un
463.884 adet hijyen kolisi
12.664.039 adet/kg diğer gıda malzemeleri
11.746.831 adet gıda dışı malzeme
Günlük 110.000 adet ekmek

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Zeytin Dalı Bölgesi'ne; AFAD, Türk Kızılayı ve diğer STK'ların, harekât süresince ve harekattan sonra bölgeye yaptığı toplam yardımlar, İçişleri Bakanlığı verilerine göre (2021) aşağıda sıralanmıştır:

Tablo 4.15: Zeytin Dalı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar

513.301 adet gıda kolisi
132.586 ton un
734.513 adet hijyen kolisi
6.698.082 adet/kg diğer gıda malzemesi
3.501.524 adet gıda dışı malzeme
11.379.262 adet ekmek
3.106.991 sıcak yemek

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Barış Pınarı Bölgesi'ne AFAD tarafından yapılan yardımlar ve içerikleri, aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 4.16: Barış Pınarı Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar

47.447 adet gıda kolisi
17.470 ton un
11.131 adet hijyen kolisi
891.591 adet/kg diğer gıda malzemeleri
1290.498 gıda dışı malzeme
1.104.788 adet ekmek

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Suriye'nin İdlib Bölgesi'ne, AFAD, Türk Kızılayı ve STK'lar aracılığıyla yapılan toplam yardım ve yardım içeriği aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.17: İdlib Bölgesine Yapılan Acil ihtiyaç Yardımlar

1,4 milyon adet gıda kolisi
7.500 ton un
47.841 adet hijyen kolisi
13.652.259 adet gıda dışı malzeme
5.757.827 adet/kg diğer gıda malzemeleri
30.345.429 adet ekmek
594.709 adet sıcak yemek
20.266 adet çadır
23.547 adet briket ev tamamlandı
36.571 adet briket ev projelendirildi

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekât Bölgelerine ve İdlib Bölgesine yapılan insani yardım içerikleri, aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 4.18: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Yardımlar

3.835.048 adet gıda kolisi
440.711 ton un
1.462.226 hijyen kolisi
34.981.461 adet/kg diğer gıda malzemeleri
35.064.494 adet gıda dışı malzeme (battaniye, yatak, yastık, halı vs.)
300.000 adet günlük ekmek
20.266 adet çadır
62.905 adet projelendirilen briket ev
49.476 adet tamamlanan briket ev

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

Zeytin Dalı, Fırat Kalkanı ve Barış Pınarı Harekâtları ile terörden arındırılan bölgelere, AFAD tarafından yapılan imar ve altyapı faaliyetleri İçişleri Bakanlığı Raporu'nda (2021) aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

Tablo 4.19: Suriye'deki Çatışma Bölgelerine Yapılan Sağlık Yardımları

653 yatak kapasiteli 6 hastane yapılmıştır.
788 okul onarılmış ve teşrif edilmiştir.
42 sağlık ocağının bakımı ve teşrifi yapılmıştır.
19 halı saha yapılmıştır.
2 gençlik merkezi kurulmuştur.
Afrin bölgesine 1 Stadyum yapılmıştır
773 caminin onarımı ve teşrifi yapılmıştır.
Sağlık hizmeti vermek üzere 55 adet ambulans gönderilmiştir.

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

4.4.2.3. Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM) Çalışmaları

AFEM, Avrupa-Akdeniz Büyük Doğal ve Teknolojik Afetler Açık Kısmi Antlaşması uyarınca Türkiye'de kurulan ve her türlü doğal ve teknolojik afetlerle mücadele kapsamında, afet ziyanlarının azaltılmasına yönelik olarak, toplumun, karar vericilerin ve uzmanların eğitimi için çalışmalar yapan bir merkezdir.

AFEM, 2017 yılı çalışmaları dahilinde Şanlıurfa bölgesindeki GBM'lerde yaşamakta olan Suriyeli sığınmacılara afet bilinci ile yangın eğitimleri verilmiştir.

AFEM'in koordinasyonunda görev alan personelin sayısı ve cinsiyet dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.20: AFEM'de Görevli Personel Bilgileri

	Kadın	Erkek
Okul Öncesi Öğretmenler	12	1
İlkokul Öğretmenleri	23	59
Ortaokul Öğretmenleri	13	13
Lise Öğretmenleri	13	35
Özel Eğitim Sınıf Öğretmenleri	2	1
Gençlik Konseyi Öğretmenleri	-	2
G. B. M. Akil Adamları	-	3
G. B. M. Muhtarları	-	15
Kadın Konseyi Üyeleri	15	-

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

4.4.3. Filistin'e Yapılan Yardımlar

Türkiye tarafından Filistin'e gıda ve ilaç yardımları yapılmaktadır. İsrail'in saldırılarında yaralananlar tedavi edilmek amacıyla Türkiye'ye getirilmiştir. AFAD

ve DSÖ arasında bölgeye 1,2 milyon ABD dolarına tekabül eden ilaç ve tıbbı yardım ulaştırılması için anlaşma imzalanmıştır.

2011 yılında Türkiye, Filistin'e 99.500 tona yakın un yardımı yaptı. 2014 yılında 119 yaralı ve 106 refakatçi tedavi için Türkiye'ye getirilmiştir. 75 milyon lira değerindeki hastanenin yapımı tamamlanmıştır. 2011-2018 yılları arasında AFAD, TİKA ve Kızılay tarafından Filistin'e toplam 1,1 milyar ABD doları yardım yapılmıştır.

4.5. KOVİD-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye'nin Yürüttüğü İnsani Diplomasi Faaliyetleri

Aralık 2019'da başlayarak dünyanın tamamını etkisi altına alan Kovid-19 salgını ile kapsamında, yüzyıllar sonra ilk kez "pandemi" ilan edildi ve tüm dünya salgın ile mücadeleye başladı.

Pandemi sürecinde tüm dünya gibi Türkiye de ciddi bir sınav vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Kovid-19 ile sadece sınırları içinde mücadele etmekle kalmamış aynı zamanda diğer devletlerin yürüttüğü mücadelelere de finansal ve tıbbi malzeme yardımları ile katkı sağlamıştır.

Türkiye'nin bu süreçte sağladığı destekler, salgından etkilenen birçok ülkeye uzandı. Bu süreçte Türkiye Cumhuriyeti; ABD, KKTC, İran, Bulgaristan, Çin, Irak, Kolombiya, Balkan Ülkeleri, Gürcistan, Azerbaycan, Kırgızistan, İtalya, İspanya, Libya, İngiltere ve İrlanda gibi toplam 157 ülkeye ulaşmıştır.

Ayrıca Kovid-19 döneminde 50 ülke ile Hibe Anlaşmaları yapılarak ABD, Almanya, Azerbaycan, Bangladeş, İngiltere, Çin, Ukrayna, Venezuela gibi ülkelere de yardım yapılmıştır.

Bu dönemde yapılan yardımlar, ağırlıklı olarak tıbbi malzemelerden, özellikle de kişisel koruyucu ürünlerden oluşmuştur. Ayrıca Türkiye'nin ürettiği solunum cihazları da ihtiyacı olan ülkelere hibe olarak ulaştırılmıştır. Salgın nedeni ile gıda güvenliği ile ilgili sorun yaşayan ülke ve bölgelere de gıda yardımı ulaştırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti, Kovid-19 mücadelesinde yaşlı, engelli ve kimsesiz

çocuklardan oluşan dezavantajlı gruplara da özel yardım programları da oluşturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti pandemi süreci boyunca, yerel düzeyde kişisel koruyucu malzeme üretimi yapan yerlere destek olmak için hammadde de sağlamıştır. TİKA tarafından; Afganistan, Esvatini Krallığı, Bosna Hersek, Gürcistan, Gambiya, Kamerun, Güney Sudan, Moldova, Kolombiya, Sırbistan, Mozambik, Suriye, Sudan ve Tacikistan'da kişisel koruyucu ürünler ile hijyen ürünlerinin yerel imkanlarla üretilebilmesi için çeşitli eğitim programları oluşturmuştur. TİKA aynı ülkelere yerel düzeyde üretim yapabilmeleri için gerekli malzemeyi de sağlamıştır.

Türkiye, salgın sonucunda ekonomik sıkıntılar yaşayan bazı dost ülkelere bütçe desteği sağlamaya da çalışmıştır. Türk iş dünyası da dost ülkelerin Kovid-19'la mücadelelerine destek sağlamıştır. 50'den fazla Türk firması tarafından 30'dan fazla ülkenin Kovid-19 salgınıyla mücadelesine çeşitli destekler sağlamıştır (İletişim Başkanlığı, 2022: 85-99).

4.6. Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler

Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan göçmenler, düzenli ve düzensiz göçmenler olarak ikiye ayrılmaktadır. Düzenli göçmenler, devlet tarafından bilinen; geçici barınma merkezleri (GBM), ikamet izni, uluslararası koruma ve statü sahipleri gibi başlıklar altında toplanmaktadır.

Türkiye'de bulunan yabancı sayıları, İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan raporlara göre aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021):

Tablo 4.21: Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler

Tüm Yabancı Sayısı	**5 milyon 233 bin 597**
Geçici Koruma Altında Olan Suriyeliler	3 milyon 570 bin 234
GBM'de Barınan	47 bin 615
GBM Dışında Barınan	3 milyon 522 bin 619
İkamet İzni ile Kalanlar	1 milyon 345 bin 488
Uluslararası Koruma Başvuru ve Statü Sahipleri	317 bin 875

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

T.C. İçişleri Bakanlığı'nın 2020 yılında hazırladığı sunuma göre, 2017 yılında Türkiye'de 175 bin 752 düzensiz göçmen yakalanmıştır. 2019 yılında ise yakalanan düzensiz göçmen sayısı 2,25 kat artarak 395 bin 938'e ulaşmıştır.

Türkiye'de 2017 yılında düzensiz göçleri organize eden 4 bin 461 organizatör yakalanırken, 2019 yılında 7 bin 885 organizatörün yakalanması bu sayının 1,76 kat arttığını göstermektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

Türkiye, düzensiz göçle mücadeleyi arttırmayı hedefleyerek Düzensiz Göçle Mücadele Dairesi Başkanlığı'nı kurmuştur. Bunun yanında kanun hükmünde kararnamelerle düzensiz göçü önlemek amacıyla belirlenen yükümlere uymayan kişilere 10 bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilmesi kararlaştırılmıştır.

Bununla birlikte düzensiz göçle mücadele anlamında 7077 Sayılı Kanun'la yapılan düzenlemeyle göçmen kaçakçılığı yapılırken kullanılan araçlara el konulması önlemi getirilmiştir. Düzenlemenin yürürlüğe girdiği 2017 yılından 2020 yılına kadar 2 bin 274 araca el konulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

Düzensiz göçle mücadele eden kurumların iş birliğini güçlendirmek adına, İçişleri Bakanlığı tarafından bu kurumların görev ve sorumluluklarını belirleyen bir

genelge çıkartılmıştır. EGM, GİB ve JGK verilerinin bulunduğu "Düzensiz Göç Veri Tabanı" tamamlanarak aktif kullanıma açılmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Düzensiz göçmenlerin geri dönüş işlemlerinin gönüllülük esasına dayalı gerçekleşebilmesi için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinasyonunda TİKA, Türk Kızılayı ile Dışişleri Bakanlığı'nın katkılarıyla "Ulusal Destekli Gönüllü Geri Dönüş Mekanizması" düzenlenmiştir.

Düzensiz göçmenlerin ülkelerine dönüşünü hızlandırmak ve düzensiz göçlere kaynak sağlayan ülkelerle iş birliğini geliştirmek amacıyla Afganistan, İran, Pakistan ve Sudan'a üst düzey ziyaretler gerçekleştirilmiş ve bu ülkelerden gelen heyetler Türkiye'de ağırlanmıştır. Pakistan uyruklu düzensiz göçmenlerin sınır dışı işlemlerinin hızlandırılması ve efektif bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için Pakistan-Türkiye arasında kapalı devre SSL VPN bağlantısı kurulmuştur. Kurulan ağ üzerinden 2019 Ekim'ine kadar 3 bin 912 yabancının bilgi paylaşımı yapılmış, 2 bin 592 kişininse kimlik doğrulaması sağlanmıştır.

Sınır dışı işlemlerinin daha maliyet etkin hale gelmesi için; THY, Ariana Havayolları ve Kam Air şirketleriyle sözleşmeler imzalanmıştır.

Türkiye ve İngiltere arasında "Yabancı Terörist Savaşçıların Seyahatinin Önlenmesi ve Sınır Dışı Edilmesine İlişkin Ortak Niyet Beyanı" onaylanmıştır.

Düzensiz göçle mücadele anlamında on iki koordinatör valilik belirlenerek düzensiz göçle mücadelenin koordine bir şekilde ilerleyebilmesi için yılda iki kere üst düzey toplantı gerçekleştirilmesine karar verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

4.6.1. Türkiye'deki Göçmenlere Yönelik Geçici Barınma Faaliyetleri

AFAD Başkanlığı'nı 27 ilde ana lojistik deposu ve 54 ilde cep lojistik depoları bulunmaktadır. 2 bin 320 adet deniz tipi konteynerde geçici barınma malzemesi stoku bulunup bu depoların kapasitesi %45 oranında artırılmıştır. Bu lojistik depolardaki malzemelerin verileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Tablo 4.22: AFAD Lojistik Depolarında Malzemeler

81.355 çadır
353.329 battaniye
183.215 yatak
10.239 mutfak seti
223.599 yastık-çarşaf seti

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Depoda bulunan malzemelerin haricinde 60 bin çadırın üretimine devam edilmektedir.

Suriye'de meydana gelen iç karışıklık ve olaylar sonrasında Türkiye Suriyeli sivillere en çok insani yardımı yapan ülke olmuştur. Olaylardan kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, Osmaniye/Cevdetiye, Adana/Sarıçam, Kilis/Elbeyli, Kahramanmaraş/Merkez, Hatay/Altınözü, Yayladağı ve Apaydın'da barınmaktadır. Sayılan 7 adet geçici barınma merkezinde; okul öncesi dahil olmak üzere okul çağındaki tüm çocuklara eğitim verilen merkezler ve yetişkinler için yetişkin eğitim merkezleri bulunmaktadır. Sağlık hizmeti imkanları, ibadethane ve marketlerin de bulunduğu geçici barınma merkezlerinde, 47 bin 615 Suriyeli sığınmacı barınmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

4.6.2. Göç İdaresi Çalışmaları ve Göç Yönetimi Süreci

Göç İdaresi Başkanlığı, Suriye'de bulunan güvenli bölgelerde, ihtiyaç sahibi Suriyelilere yönelik merkezler kurmuştur. Göç İdaresi tarafından Suriye'de yürütülen çalışmalar, İçişleri Bakanlığı'nın bütçe raporlarında detaylıca açıklanmıştır. 2020-2023 yılları arasında yürütülen çalışmalar, aşağıda belirtilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Türkiye tarafından Suriye'nin kuzeyindeki güvenli bölgelerde mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması için kurulan mahalli meclislere, güvenlik ve yargı teşkilatlarına danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Suriye'ye yapılan insani yardım kapsamında 2 milyon TL değerinde barınma, gıda ve diğer yardım malzemelerinin dağıtımı sağlanmıştır.

Sağlık hizmeti kapsamında sağlık merkezleri, hastaneler inşa edilmiş veya onarılmıştır. İnşa edilen yahut onarılan 18 acil sağlık hizmeti istasyonu, 84 sağlık merkezi, 11 hastane, 16 özel hastane, 14 mobil sağlık aracı; 2 bin 85 Suriyeli ve 230 Türk personeliyle birlikte bölgede bulunan Suriyelilere hizmet sunmaktadır.

Eğitim faaliyetleri kapsamında okullar ve çeşitli eğitim merkezleri onarılmıştır. Onarılan 2 bin 245 okulda 320 bin öğrenci eğitim görmektedir. Halihazırda bulunan okulların yanında yetişkinlerin eğitimi için çeşitli kurslar veren programlar da açılmıştır.

Sosyal hizmetler dahilinde yapılan çalışmalarda, 2 kreş-sosyal market, 2 aile destek merkezi ve 5 sosyal hizmet merkezi bölge halkın hizmet vermek üzere açılmıştır. Ek olarak çatışma ortamından etkilenen çocukları korumak için yetim merkezleri ve kültür merkezleri kurulmuştur.

Spor çalışmaları bağlamında onarılan veya sıfırdan yapılan 10 futbol sahası, 3 stadyum, 3 adet spor salonu, 3 gençlik merkezi, 9 kültür merkezi açılmıştır. Din hizmetleri kapsamında 773 cami onarılmıştır.

Ulaştırma ve alt yapı çalışmaları kapsamında sivil toplum kuruluşlarının destekleri, yerel imkanlar ve Türkiye'nin katkılarıyla bahsi geçen bölgeye alt yapı geliştirme, GSM, internet arzı ile temizlik, belediye hizmetleri, yol yapımı, su ve elektrik gibi hizmetler sağlanmaktadır.

Türkiye'de yaşayan Suriyeliler ile ilgili olarak yürütülen stratejiler ve eylem planları üç başlık altında sürdürülmüştür. Göç Stratejisi Belgesi, Düzensiz Göç Stratejileri Belgesi ve Ulusal Eylem Planı, Uyum Stratejileri Belgesi ve Ulusal Eylem Planı olarak sıralanabilecek bu başlıklar hakkındaki kısa bilgiler, aşağıdaki gibidir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020):

- **Göç Stratejisi Belgesi:** Göç Stratejisi Belgesi ile Türkiye'de düzensiz göçün engellenmesi, düzenli göçün yönetilmesi, insan ticareti ile mücadele ve mağdurların korunması, geçici koruma, uluslararası koruma mekanizmasının etkinleştirilmesi, göçmenlerin uyumu ve toplumsal kaynaşmanın

güçlendirilmesi, idari, hukuki ve beşerî kapasitenin geliştirilmesiyle göçün daha iyi yönetilebilmesi hedeflenmektedir.

- **Düzensiz Göç Stratejisi Belgesi ve Ulusal Eylem Planı:** 2020-2023 yılları arasında göç alanında görev alan tüm kurumlarla istişare edilerek düzensiz göç ile mücadelede kurumlar arası koordinasyonu arttırmak, düzensiz göç ile kaynak ülkede mücadele edilmesini sağlamak ve yabancı kişilerin insan hakları standartlarına uygun olarak gönüllü olanların ülkelerine geri dönmelerini sağlamak amaçlamaktadır.
- **Uyum Stratejisi Belgesi ve Ulusal Eylem Planı:** Sığınmacıların Türkiye'ye uyumunun yanında kendi ülkelerine geri döndüklerinde sosyal hayatın bütün alanlarında 3. kişilerin yardımı olmaksızın, bağımsız olarak hareket etmelerini kolaylaştıran bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir.

Türkiye'de yürütülen göç faaliyetleri ile ilgili 2008-2022 yılları arasında yürütülen faaliyetler, İçişleri Bakanlığı'nın raporlarında aşağıdaki gibi sıralanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022):

Tablo 4.23: Göç Faaliyetleri

15 Ekim 2008	Mevzuattaki eksiklerin giderilmesi ve sığınma alanındaki düzenlemelerin yasal zemine oturtulması amacıyla "Göç ve İltica Bürosu" kuruldu. Göç ve İltica Bürosu kurulmadan önce sığınmacılara ait tüm işlemler EGM ve İl Emniyet, Müdürlükleri aracılığıyla yürütülmekteydi.
29 Nisan 2011	Suriye'de yaşanan iç savaş sebebi ile Türkiye sınırlarına gelen Suriyeli sığınmacılar "açık kapı" politikası kapsamında Türkiye'ye kabul edilmeye başlanmıştır. Gelen sığınmacıların temel ihtiyaçları karşılanarak geri göndermeme ilkesi doğrultusunda Türkiye'de kalışlarına izin verilmiş, sığınmacıların kayıtlarının alınmasına ve güvenlik birimleriyle paylaşımına başlanmıştır. İlerleyen aylarda kitlesel olarak Türkiye'ye gelen sığınmacılar kamplara yerleştirilmiştir.
11 Nisan 2013	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kabul edilmiş ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.
22 Ekim 2014	Geçici Koruma Yönetmeliği'nin kabulüyle Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki yasal statüleri mevzuatla tanımlanmıştır.
5 Mart 2015	2015-2018 yılları arasında geçerli olan Düzensiz Göç Strateji Belgesi ile Ulusal Eylem Planı kabul edilmiştir.
18 Mayıs 2015	GİB tarafından 81 ilin taşra teşkilatları işlevsel hale getirilip "GöçNet Veri Tabanı Sistemi" kurularak 22 kamu kurumuyla entegrasyon çalışmaları başlamıştır.

4 Aralık 2015	1.740 kapasiteye sahip geri gönderme merkezleri Emniyet Genel Müdürlüğünden devralınarak kapasite arttırma çalışmaları başlatılmıştır.
7 Mart 2016	Kaynak Ülke Rehberi Sistemi (KÜRE) tekvin edilmiştir.
24 Ağustos 2016	Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı harekatları sonrası, Suriye'nin kuzey bölgesinde oluşturulan güvenli bölgeye geri dönüşler özendirilerek 419.786 Suriyeli sığınmacının geri dönüşü sağlanmıştır.
1 Ocak 2017	Kitlesel göçler sebebiyle kayıt sürecinde yaşanan yoğunluğa bağlı olarak eksik bilgilerin veri tabanına işlenmesi amacıyla Suriyeli sığınmacıların verilerinin güncellenmesi projesi başlatılıp 15 Şubat 2019'da tamamlanarak Türkiye Yolcu Bilgi Sistemi kurulmuştur.
29 Kasım 2017	Suriyeli göçmenlere ait yapılan ilk kayıtlar Emniyet Genel Müdürlüğü'nden Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne aktarıldı.
16 Mart 2018	Geçici barınma merkezleri AFAD Başkanlığından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.
28 Mart 2018	Uluslararası Koruma ve Karar merkezi kurulmuş ve seyyar takımlar oluşturulmuştur.
10 Eylül 2018	BMMYK'nın kayıt alma ve mülteci statüsü belirme yetkisi sonlandırılarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, sığınmacılardan sorumlu olan tek kurum haline getirilmiştir.
19 Kasım 2018	Sığınmacılara yönelik toplumsal uyum faaliyetleri başlatılmıştır.
1 Ocak 2019	Düzensiz Göç Ortak Veri Tabanı kurulmuştur
24 Ocak 2019	Kamu kurum ve kuruluşlarıyla istişare edilerek Göç Strateji Belgesi hazırlanmıştır.
8 Mart 2019	81 ilde düzensiz göçten sorumlu 12 koordinatör valilik belirlenerek Bölgesel Göç, Güvenlik ve Uyum Toplantıları'na başlanılmıştrır.
30 Nisan 2019	Kamu kurum ve kuruluşlarıyla istişare edilerek 2021-2025 yılları arası için ikinci Düzensiz Göç Stratejisi Belgesi ve Ulusal Eylem Planı hazırlanarak söz konusu belge Göç Kurulu'nun onayına sunulmuştur.
18 Haziran 2019	Ulusal Destekli, Gönüllü Geri Dönüş Mekanizması oluşturularak 2 Eylül 2020 tarihinde İş Birliği Protokolü imzalanmıştır.
6 Aralık 2020	Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanununun bazı maddelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.
14 Temmuz 2020	30.06.2020 tarihli ve 2020/17 sayılı Tahdit Genelgesi, 14 Temmuz 2020 tarihi itibarıyla yürürlüğe konularak düzensiz göçle mücadele kapsamında kaynak ülkelerle iş birliği çalışmalarına devam edilmiştir.
26 Mart 2021	Milli kaynaklarla "biyometrik veri sistemi" oluşturulmuştur.
29 Ekim 2021	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün adı, Göç İdaresi Başkanlığı olarak tekrar düzenlenmiştir.
26 Haziran 2022	Göç Strateji Belgesinde güncellemeler yapılarak kabul edilmiştir.
7 Ekim 2022	Emniyet Genel Müdürlüğü ile yabancı takip bilgi sistemi için entegrasyon sağlanarak web servis uygulamasına başlanmıştır.

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020 ve 2023).

4.6.3. Türkiye'deki Göçmenlerin Geri Dönüş Süreci

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılar istekleri doğrultusunda "Gönüllü Geri Dönüş İstek Formu" ile ülkelerine geri dönüş yapabilmektedir. 30 Kasım 2021 itibarıyla ülkelerine geri dönüş yapan göçmenlerin verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Tablo 4.24: Ülkerine Dönüş Yapan Göçmen Verileri

Gaziantep Karkamış Sınır Kapısı	138 bin 875
Kilis Öncüpınar Sınır Kapısı	107 bin 795
Hatay Cilvegözü Sınır Kapısı	211 bin 931
Şanlıurfa İli	13 bin 668

Kaynak: (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2021).

Yukarıdaki verilere göre 472 bin 269 Suriyeli Sığınmacı, Suriye'de gerçekleştirilen harekatlardan sonra gönüllü olarak ülkelerine dönüş yapmıştır.

Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Fırat Kalkanı harekatlarıyla güvenliği sağlanan ve Türkiye'deki kurumların ve yerel otoritelerin iş birliğiyle alt yapısı geliştirilen bölgelere; İçişleri Bakanlığı'nın 2022 yılı verilerine toplam 539 bin 332 Suriyeli, 2023 sunumuna göre ise 535 bin 678 Suriyeli güvenli bir şekilde geri dönüş yapmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022).

2023 yılı sunum verilerine göre; Cumhurbaşkanı'nın talimatıyla "Gönüllü, Güvenli ve Onurlu Geri Dönüş Projesi" kapsamında 1 milyon Suriyeli mültecinin geri dönüşünün sağlanması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu Proje kapsamında; Suriye'nin Kuzey'indeki 13 bölgede inşa edilen sosyal donatıya sahip konutlara, Türkiye'deki Suriyelilerin gönüllü geri dönüşünün sağlanması planlanmaktadır. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının iş birliğiyle hazırlanan "Gönüllü Geri Dönüş Eylem Planı" ile geri dönüşün sürekli ve sürdürülebilir kalması amaçlanmaktadır. Suriyelilerin yoğun yaşadığı 12 ilde, İl Göç İdaresi Müdürlükleri'ne bağlı olarak

faaliyet gösteren "gönüllü geri dönüş büroları" kurulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

4.7. Suriye'den Türkiye'ye Gelen Göçmenler ile Görüşmeler

Türkiye'nin yürüttüğü insani yardım faaliyetleri kapsamında en çok yardım edilen ülkelerden birisi Suriye'dir. Bu tez kapsamında, Suriye'den Türkiye'ye ailesi ile gelen veya sadece eğitim için gelen göçmenler ile derinlemesine görüşme yapılarak bu yardımların etkisi incelenmiştir.

Görüşme yapılan kişilerin ortak özelliği, Türkiye'de üniversite eğitimi görmüş olmalarıdır. Yapılan görüşmeler kapsamında, öğrencilerin Türkiye'ye, Suriye'de yaşanan iç karışıklık döneminden sonra gelmeleri ve AFAD'ın bölgede yürüttüğü faaliyetlerden haberdar olması istenmiştir. Yapılan ön görüşmeler neticesinde bu kriterleri karşılayan on Suriyeli göçmen öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme yapılan öğrencilerden 3'ü kadın, 7'si erkek öğrencilerdir. Etik Kurul'dan alınan onayın ardından söz konusu kişilere Ek-1'de yer alan sorular iletilmiştir. Kolay ulaşılabilir olması amacıyla öncelikli olarak İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören göçmenlere, daha sonra da İnsani Yardım Vakfı'nın (İHH) yönlendirdiği, Türkiye'de Suriyelilere yönelik faaliyet gösteren kurumlar aracılığıyla belirlenen göçmenlere ulaşılmıştır. Görüşmeler, Türkçe olarak yapılmıştır.

Görüşme soruları ile göçmenlerin daha ziyade hangi bölümlerde öğrenim gördüğü, AFAD'dan kendilerinin ya da çevrelerinin hangi yardımları aldığı, yapılan yardımların AFAD ve Türkiye ile ilgili görüşlerini nasıl etkilediği, Türkiye'deki yaşantıları, Türk vatandaşı olanların AFAD Gönüllüsü olmayı düşünüp düşünmedikleri ve AFAD ile Türkiye Cumhuriyeti'nin insani diplomasi çalışmaları ile ilgili genel görüş ve eleştirileri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Görüşmelerden önce göçmenlere, görüşmenin amacı detaylı olarak aktarılmış ve akıllarına takılan sorular yanıtlanmıştır. Görüşme yapılan kişiler 1992-2002 yılları arasında doğan kişilerdir. Görüşme yapılan kişilerin tamamı bekardır. Görüşme

yapılan kişilerden birinin eşi ve çocuğu, Suriye'deki iç savaşta hayatlarını kaybetmiştir.

Görüşme yapılan kişilerden biri açık öğretim lisesinden mezun olmuş fakat üniversiteyi kazanamamıştır. Biri Türkiye'de üniversite eğitimini tamamlamış, 8'i Türkiye'de üniversite eğitimi görmekte, biri ise Suriye'deki üniversite eğitimini sınavlara gidip gelerek tamamlamıştır. Görüşme yapılan kişilerden 3'ü özel kurumlarda çalışmaktadır. Bu kişilerden 2'si eğitimi devam ederken çalışmaktadır.

Görüşme yapılan kişilerden 3'ü sosyal bilimler, 1'i sağlık, 6'sı fen bilimleri alanında eğitim görmekteyken biri şu an için eğitimine devam etmemektedir.

4.7.1. Suriyeli Göçmenlerin Eğitim İçin Türkiye'yi Seçme Nedenleri

Görüşme yapan Suriyeli göçmenlerin ortak özellikleri, eğitimlerine Türkiye'de devam etmeleridir. Bu nedenle, görüşme yapılan kişilere "Üniversite eğitimi için neden Türkiye'yi seçtiniz?" sorusu yöneltilmiştir.

Göçmenlerin bu soruya olan yanıtları aşağıdaki gibidir:

- Eğitimini Yıldız Teknik Üniversitesi Mekatronik Mühendisliği bölümünde sürdüren A., "Ben Türkiye mülteci olarak geldim. Yani zorunlu olarak geldim. Buraya aslında okumaya gelmedim. Liseyi burada bitirdim. Sonra Üniversite sınavına girdim. Üniversite ama geldiğimde aklımda öyle bir şey yoktu" dedi.
- Lise mezunu olan B., "Eğitim için Türkiye'ye gelmedim. Ama üniversitede okumak istiyorum. Bunun için çalışıyorum" dedi
- Sakarya Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğrenim gören B., "Liseyi Türkiye'de okudum. O yüzden üniversiteyi de Türkiye'de okumak istedim" dedi.
- Üniversite eğitimini Suriye'ye gelip giderek uzaktan tamamlayan iktisat bölümü mezunu olan B., "Ailem buradaydı ve Türkiye daha güvenliydi. Eğitimimi tamamlamak istediğim için sınavlarıma gidip gelmek zorunda kaldım. Neyse ki okulu bitirebildim" dedi.

- İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi öğrencisi olan M., "Türkiye coğrafi açıdan Suriye'ye, özellikle de Halep şehrine en yakın ülke olduğu için ve Türkiye'de tanıdığımız hem 2011 öncesi hem sonrası gelen akrabalarımız olduğu için ailemle beraber Türkiye'ye geldik. Burada ailemle kaldığım için de yurtdışında okuyacağıma burada okumayı daha mantıklı buldum" dedi.
- İstanbul Üniversitesi'nde E-Ticaret ve Pazarlama eğitimi alan M., "Suriye'den çıkınca direkt Türkiye'ye gelmedim. Önce Suudi Arabistan'a gittim. Suudi Arabistan'dan çıktım buraya geldim. Burada üniversiteler daha çok, herkes biliyor. Suudi Arabistan'da ya da Suriye'de yaşadığında üniversite okuyacağım nerede okuyabilirim? Direkt Türkiye diyorlar. Bizim ailemiz de biliyor, mesela Türkiye'de daha çok büyük üniversiteler var daha çok belli üniversiteler var. Tüm ülkeler de biliyorlar ki bu üniversiteler çok iyi. Neden bilmiyorum" dedi.
- Rumeli Üniversitesi'nde Bilgisayar Programcılığı okuyan M., "Çünkü Suriye'ye komşu olan bir ülke, eğitim burada bayağı başarılı hem de bize Avrupa'dan daha yakın eğitimi" dedi.
- Anadolu Üniversitesi'nde Grafik eğitimi alan M. "Çünkü Türkiye insan haklarına sahip çıkan bir ülkedir. Mültecilere ev sahipliği yapan ve onlara iyi davranan bir ülke ve bazı ırkçılar olmasaydı yine de daha iyiydi" dedi.
- İstanbul Üniversitesi Sosyoloji mezunu olan R., "Suriye'deki var olan savaştan dolayı oradaki eğitim düzeyi biraz geride kalıyor. Haliyle hem yakın komşu ülke olabilmesi açısından hem de yüksek lisansımı yapabilmek üzere birçok araştırma yapıyorum ve gördüğüm kadarıyla İstanbul Üniversitesi ve yurt dışında bazı üniversitelerin yanında çok düşük değil; yani gayet iyi bir düzeye, içeriğe sahip. Dolayısıyla sadece Suriyeli oluşum, göç etmiş olmam, İstanbul Üniversitesi'ni seçmem için yeterli bir neden değil. Gerçekten uluslararası üniversiteler bakımından İstanbul Üniversitesi gayet iyi bir CV'ye sahip" dedi.
- İstanbul Üniversitesi'nde Moleküler Biyoloji ve Genetik okuyan R. "Ailem savaşın ilk dönemlerinde gelmişti. İstediğim bölüm de buydu ve burada kaldım" dedi.

4.7.2. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Gelmeden Önce Türkiye ile İlgili Düşünceleri

Görüşme yapılan Suriye göçmenlerine, gelip Türkiye'ye görmeden önce Türkiye ile ilgili görüşlerini öğrenebilmek için "Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkındaki görüşleriniz nasıldı?" diye soruldu.

Görüşme yapılan göçmenlerin yanıtları aşağıdaki gibidir:

- A., "Türkiye, Avrupa, Türkiye için nasıl bir Dünya olduğu gibi bize de aynı. Türkiye aynı geliyordu yani. Avrupa'nın bir parçasıydı. Bizim için. Kültür farkımız vardı. Öyle düşünüyorduk. Halk mesela daha disiplinli bizden. Eğitim seviyesi mesela daha yüksek. Yani bizim için Türkiye bir Avrupa ülkesiydi" dedi.
- B., "Türkiye hakkında görüşümüz; bizim ülkemizdeki olan iktidardan dolayı Osmanlı'yı ve Türkiye'yi işgalci bir ülke olarak görüşümüz vardı ama tabi geldikten sonra Suriye rejiminin söylediklerinin, Türkiye'nin bize gösterdiği merhamet ve şefkatten dolayı, Türkiye hakkında anlattıkları yalandan ibaret olduğunu açık bir şekilde gördük" dedi.
- B., "Savaş yüzünden, Suriye'den çıktığımda küçüktüm, Türkiye hakkında, güvenli bir yer olduğundan başka bir şey bilmiyordum" dedi.
- B., "Türkiye, Suriye'ye göre çok güvenli bir yerdi bizim için. Abim de buradaydı. Bizim için daha iyi oldu. Buraya gelmeden önce abim bize burası hakkında bilgi verdi. Fakat anlattığı şeyler, yaşadıklarımızdan daha farklıydı. Bazı şeyler daha iyi, bazı şeyler daha kötüydü. Şu anda ise genel olarak her şey daha kötü. Türkiye'nin iktisadi durumundaki kötülük, pahalılık bizim için kötü oldu. Bu durum herkes için kötü oldu. Ama bizi de olumsuz etkiledi" dedi.
- M., "12 yaşında geldiğim için Türkiye hakkında pek bir şey bilmiyordum, yakınlarım filan eskiden Gaziantep'e gidip geliyordu onu biliyordum. Bir de bizim Suriye hükümetinin yönettiği okul derslerinde genelde Osmanlıyı kötü ve düşman olarak gösteriyordu" dedi.

- M., “İlk Google’da baktım Türkiye’de ne var? Hava nasıl? Onlara baktım. Nerede yaşayabilirim? Mesela ilk çıktılar tüm Suriyeliler Fatih’te yaşıyorlar. Sonra geldiğim zamanda ilk Bağcılar’da oturduk sonra Güngören’de oturduk. Her yerde biraz Suriyeliler var biraz Türkler var ama gerçekten Fatih’te daha çok var. Ailemle geldim. Babam annem ve iki kız kardeşim” dedi.
- M., “Özgür bir ülke olduğunu biliyordum. Hem de demokrasiye saygı gösterdiklerini biliyordum” dedi.
- M., “Mültecilere iyi davranan, insan haklarını bilen özgür bir ülke olduğunu biliyordum” dedi.
- R., “Komşu oluşu, yakınlığı açısından iyiydi. Bir de ben göç ettiğimde 12 yaşındaydım. Babam burada iş fırsatı bulabilmişti. Babamın bulduğu iş fırsatından dolayı biz buraya yerleşebildik. Yani en büyük etken buydu açıkçası. Yoksa dil bakımından zor bir tercihti bizim için Türkiye. Çünkü bizimle aynı ana dile sahip değil. Şöyle Türkiye’ye gelmeden önce bende bulunan görüntü; Türkiye ile ilgili Osmanlı gibiydi, Osmanlı görüntüsü ve İstanbul’u vardı. Asla Ankara yoktu, Kayseri diye bir şehrin olduğunu bilmiyordum. Yani İstanbul vardı, İstanbul başkentti bana göre. Türkçe konuşulduğunu biliyordum. Benim beynimde olan görüntüde kesinlikle Osmanlı görüntüsü vardı. Fakat Türkiye’ye geldiğimde aslında benim kafamda olan Türkiye görüntüsünden çok farklı olduğunu gördüm. Biraz daha modern bir ülke gördüm. Benim kafamdaki Türkiye farklıydı. Ailemin de görüşü bu şekildeydi. Bizim zaten akrabalarımız vardı Reyhan’da. Hala da görüşüyoruz. Dolayısıyla daha önceden bilgimiz vardı Türkiye ile ilgili. Çok uzak akrabamızın olmasına rağmen sonuçta belli bir akraba ilişkilerimiz var burayla. Dolayısıyla hani az çok bilgimiz şu şekildeydi işte; Türkçe konuşuluyor olması, Osmanlı görüntüsü daha sonrasında bizde çok ünlü olan bir dizi vardı, o diziden dolayı bendeki Türkiye görüntüsünde biraz mafyavariydi. Tespih falan vardı bendeki Türkiye görüntüsünde. Buraya geldiğimde bunların hepsini yıktım ama tabi ilk başlarda bunlar vardı” dedi.
- R. “Türkiye’nin komşu olduğunu biliyordum yalnızca”

4.7.3. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Hakkındaki Bilgileri

Suriyeli göçmenlere AFAD hakkındaki bilgilerini öğrenebilmek için "AFAD kurumunu duydunuz mu? Duyduysanız ne zaman duydunuz?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Evet tabii duydum. Suriye'deyken duymadım, bilmiyordum ama Türkiye'ye geldikten sonra. Yani Suriye'deyken yardım yaptığını hiç görmedim. Yani 2004 sonuna kadar İHH'yı gördük çok fazla. Birçok fazla sivil toplum kuruluşu vardı. En çok İHH'yı biliyorduk. AFAD'ı hiç görmedim, duymadım. Kızılay'ı bile görmedik. Şimdi hatırlıyorum. Hiç görmedik. Suriye'den Türkiye'ye geldikten sonra göçmenler, genelde ilk en başta AFAD'a başvuruyorlardı. Hatta verilen kimlikler, AFAD kimliklerdi. Öyle hatırlıyorduk. Küçük kimlikler. AFAD tarafından veriliyordu. Herkes oraya başvurup ve sürekli aylık yardım alıyordu. Öyle bir şey vardı. Ondan sonra mültecilerin durumu AFAD'dan çıkmış. Göç İdaresi kapsamında oldu. Ondan sonra AFAD Suriyelilere Türkiye'de bulunan Suriyelilere yardım yaptığını hatırlamıyorum." dedi.
- B., "AFAD Kurumu ismini, 2014'ten sonra duymaya başladım" dedi.
- B., "Evet, üniversiteye geçtiğimde duydum" dedi.
- B., "AFAD'ı duydum. Fakat Suriye'ye iç savaş döneminde yaptığı yardımlar aracılığıyla değil, deprem nedeni ile gösterdiği faaliyetler ile duydum" dedi.
- M., "2022 yılı civarı AFAD'ın online eğitimine katılmıştım, adını ilk defa nereden duyduğumu hatırlamıyorum" dedi.
- M., "Evet duydum. Ama yeni duydum yani deprem dolayısıyla duydum. Son depremden" dedi.
- M., "Suriye'de olduğum zamandan beri AFAD'dan haberim var" dedi.
- M., "Evet, Türkiye'ye geldiğimden beri duydum. Geldiğimizde bizimle AFAD ilgilenmişti. Kimlik ve aylık yardım verdi" dedi.
- R., "2016 yılında liseden mezun olmadan önce kendim, mülteci hakkını savunabilmek adına birçok STK'ya gönüllüydüm zaten. Orada işte yerel

STK'lar vardı işte ASAM gibi. Bizde ASAM çok çok eskiden beri var olan bir STK ve hala devam eden bir STK. ASAM'a gönüllüydüm. Önceden İHH vardı. Sanırım hala var pek bir bilgim yok. Oraya da gönüllüydüm yani ben lise zamanında Habitat, Hayata Destek, ASAM ve İHH dörtlüsünün içinde zaten gönüllülük faaliyetlerime devam ediyordum. Mezun olduktan sonra ben hiç düşünmemiştim ne okuyabilirim diye. Bir hak savunucusu arkadaşımla karşılaştım. Yeliz diye bir arkadaşım. O, ODTÜ Sosyoloji mezunuydu ve ben kendime onla arkadaşlık ederken çalışmaya başladım IPR diye bir kuruluşta. Ben orada Protection Assistant Himay ve koruma asistanıydım. Orada çalışmaya başladım. O arkadaşla da orada tanıştım ve kendimi sosyolojide buldum. Yani şöyle aslında benim savunmak istediğim bütün hakların kendi toplumumla ilgili baş kaldırdığım bütün yasaların ya da var olan kültürün adına. Yani o kültürü değiştirmek istiyorsam, benim sosyolojiden yürümem gerektiğini anladım. Daha sonrasında Yeliz adlı arkadaşım AFAD'dan bahsetti. Arkadaşım dedi ki 'AFAD diye bir kurum var orada da gönüllülük yapabilirsin'. Ve ben, AFAD'a üye oldum fakat ben pasiftim. Neden pasiftim çünkü buradan ayrıldım, İstanbul'a yerleştim. Daha sonrasında pandemi başlarında da ben buraya geri geldim. Pek aktif olamadım ama şu an Göç İdaresi'nin düzenlediği ve yürüttüğü 'Kırlangıç Projesi'nin gönüllüsü olarak AFAD ile birlikte Hatay'a gidebilme şansını yakaladım. AFAD ile daha çok içi içe gelmeye başladım ve AFAD hakkında daha çok şey öğrendim. Daha çok onlara katıldım. Aktif olduğumu hissettim. Ben de bir şeyleri yapabildiğimi hissettim" dedi.

- R. "Suriye'deyken birkaç kez gıda getirmişler dayımlara, bize değil. Şimdi de takip ediyorum Türkiye ve dışındaki çalışmalarını" dedi.

4.7.4. Suriyeli Göçmenlerin, AFAD'ın Suriye'deki Faaliyetlerine İlişkin Bilgileri

Suriyeli göçmenlere, AFAD'ın Suriye'de yürüttüğü insani yardım faaliyetleri hakkındaki bilgilerini öğrenebilmek için "AFAD'ın 2009-2022 yılları arasında ülkenize yaptığı yardımları biliyor musunuz?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Yararlanırsam da görmedik AFAD'ı. Yani dediğim gibi başka kurumlar var. Onları biliyorum. Anladım AFAD'ı yani hiç görmedim. Rastlamadım. AFAD'ın adını buraya geldiğimde duydum. Türkiye'ye gelen mültecileri, onlardan daha önce gelen mülteciler, AFAD'a yönlendiriyordu. Biz de böyle başvurduk. Kimlik ve aylık yardım verdiler bize" dedi.
- B., "AFAD'ın yardım ettiği ülkeler arasında Suriye'nin de yer aldığını biliyorum" dedi.
- B., "AFAD'ın yardımlarıyla ilgili çok az bilgim var. Çok yardım ettiklerini biliyorum ama" dedi.
- B., "Suriye'ye iç savaş döneminde yaptığı yardımlar aracılığıyla değil, deprem nedeni ile gösterdiği faaliyetler ile çok daha sonra duydum" dedi.
- M., "Hayır, bilmiyordum. Başka kurumları duydum Türkiye'den gelen ama AFAD'ı değil" dedi.
- M., "Suriye'de yaptığı yardımlardan haberdar değilim ama deprem olduktan sonra Google'da baktım ve gördüm" dedi.
- M., "Tabii ki duydum. Suriye'de olduğum zamandan beri AFAD'dan haberim var" dedi.
- M., "Evet, yerinden edilenlere yardım yaptı" dedi.
- R., "2012 de ben Suriye'den ayrıldım. AFAD'ın Suriye'ye yaptığı yardımları tabii ki de duydum ve gördüm. Bundan faydalanan akrabalardan gördüm. Suriye'de çok bulunan akraba sayım yok açıkçası. Bizim genel akrabalarımız hepsi yurt dışında. Suriye'de anneannem var, O da AFAD'ın birkaç yardımından yararlanabildi" dedi.
- R., "Dayımlara gıda getirmişler, dolayısıyla AFAD'ın Suriye'ye olan yardımlarını bu şekilde biliyorum sadece" dedi.

4.7.5. Suriyeli Göçmenlerin AFAD'ın Suriye'ye Yaptıkları Yardımlardan Yararlanma Durumları

Suriyeli göçmenlere, AFAD'ın Suriye'de yürüttüğü insani yardım faaliyetlerinden yararlanma durumlarını öğrenebilmek için "AFAD'ın 2009-2022 yılları arasında ülkenize yaptığı yardımlardan siz ya da yakınınızdakilerden biri/birileri yararlandı mı?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Ben ya da benim etrafımdan birisi Suriye'deyken hiç yararlanmadı AFAD'dan. Yararlandıysam da görmedim hiç AFAD'ı. Başka kurumlar vardı yardım eden, onları biliyorum. Ama AFAD'a hiç rastlamadım buraya gelene kadar" dedi.
- B., "AFAD Kurumu'nun yaptığı yardımlara şahsen ihtiyacım olmadığından dolayı bana bir yardımı olmadı. Ama Suriye kuzeyindeki yakınlarıma AFAD tarafından yardımlar, çadır, gıda gibi yapıldı" dedi.
- B., "Bildiklerim az, ama yardım ettiğini biliyorum" dedi.
- B., "AFAD'ın Suriye'de yardım yaptığını duymadım" dedi.
- M., "Kızılay, İHH vs. yardım yaptığını biliyorum. Ama AFAD'ın Suriye'de ne yaptığından hiç haberim yok" dedi.
- M., "Haberdar değilim ama AFAD'a deprem olduktan sonra Google'da baktım ve her şey çıktı 2009-2011 Japonya da Irak'ta her yerde böyle yardım ettiler onları duydum baktım internetten. AFAD, 2009-2011 gibi Suriye'de, Japonya'da Irak'ta her yerde böyle çok yardım etmiş. Onları duydum, baktım internetten. Tanıdıklarıma sordum. Onlar da tarif etti sonradan" dedi.
- M., "Tabii ki duydum. Hem de yardımlaşma anlamında İdlib bölgesinde bayağı insanlara ihtiyaçları ulaşmış. Yani çadır kurmuşlar. Bir de son zamanlarında Devran bölgesinde İdlib'de bir de Talab yakınlarında bir yardım oldu yani enkaz altında kalan kişilere yardım ettiler. Oradaki Suriye'de organizasyon vardı ondan ulaşmışlar AFAD'a yani direkt başvuru

gibi bir şey yok Suriye'deki AFAD'a bağlı bir organizasyon var onun aracılığı ile ulaştılar" dedi.

- M., "Evet, yerinden edilmiş kişiler için yardım malzemeleri ve çadır sağlıyor" dedi.
- R., "Şöyle 2009 da 2012 de ben Suriye'den ayrılmış bir göçmen ve hiç Türkçe bilmeyen bir göçmen idim. Ve 12 yaşında bir göçmendim hala çok bildiğimi söylemesem de AFAD'ın Suriye'ye yaptığı yardımları tabii ki de duydum. Tabii ki de gördüm. Bunları nereden duydum? Nereden gördüm? Bundan faydalanan akrabalardan gördüm. Suriye'de çok bulunan akraba sayım yok açıkçası. Bizim genel akrabalarımız hepsi yurt dışında, biz de dahil olmak üzere. Sadece benim Suriye'de anneannem var. Anneannem AFAD'ın birkaç yardımından yararlanabildi dolayısıyla AFAD'ın Suriye'ye olan yardımlarını bu şekilde biliyorum sadece" dedi.
- R., "Dayım bir süre orada kalmıştı ailesiyle ve bazı gıda yardımları aldığından söz etmişti. Sonrasında yine duydum ama yararlanan başka akrabam yok" dedi.

4.7.6. Suriyeli Göçmenler AFAD'ın Yaptığı Yardımlara Nasıl Ulaştılar?

Suriyeli göçmenlere, AFAD'ın Suriye'de yürüttüğü insani yardım faaliyetlerinden nasıl haberdar olduklarını ve yardımlara nasıl ulaştıklarını öğrenebilmek amacıyla "Yardımlara nasıl ulaştınız? Yardımlardan nasıl haberdar oldunuz ve nasıl başvuru yaptınız?" soruları yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "AFAD'ın yardımlarını Türkiye'ye gelince duydum. Tavsiye üzerine gittik. Aylık para ve kimlik verdiler" dedi.
- B., "İhtiyacımız olmadığı için AFAD'a başvuru yapmadık" dedi.
- B., "Yardımlardan yararlanmadık" dedi.
- B., "Yardımları duymadığımız için yararlanan da olmadı" dedi.

- M., “muhtemelen kamplara ve yıkım bölgelerine yardım yapılmıştır, bizim bölgeye geldiğini sanmıyorum” dedi.
- M., “AFAD’ın o dönem yaptığı yardımları duymadım. Benim birkaç arkadaşım var Suriyeli. Onlar Hatay’da ve Kahramanmaraş’ta yaşıyorlar, orada üniversite okuyorlar. Direkt buraya geldiler, İstanbul’a onlarla konuştum. Evet, AFAD’dan gerçekten yardım aldılar yani yemek, elbise falan her şeyde yardım ettiler onlar. Arkadaşım şöyle bir şekilde anlattı; ilk AFAD’dan birkaç kişi geliyorlar, elinde su var, küçük bir kruvasan var, poğaça var falan. Sonra bir yere gönderiyorlar. Mesela burası AFAD’a aittir buraya geliyorlar. Burada hem elbise hem kıyafetler var hem de yemek ve oturmak için bir yer de var. Böyle işte ama ilk AFAD arkadaşımı buldu. Onun ailesi burada yaşıyor. O direkt orada yardım aldıktan sonra biraz, ailesinden para aldı ve direkt İstanbul’a döndü” dedi.
- M., “AFAD’a bağlı bir organizasyon var onun aracılığı ile İdlib’te kurulan çadırlara yerleşen tanıdıklarım oldu” dedi.
- M., “Yardımlardan yararlanmadık” dedi.
- R., “Yararlananların olduğunu biliyorum, görüyorum. Hala da devam ettiğini düşünüyorum. AFAD yardımları, özellikle başlangıçta AFAD’ın birçok yardımı olduğunu duydum. Fakat kendim bunu yaşamadım. Araştırmadım, belki araştırsaydım yahut bir başvuruda bulunsaydım ben de yararlanacaktım. Dolayısıyla ben yararlanıcı olmadım. Fakat AFAD’ın Suriye’den gelenlere yardım ettiğini, özellikle başlangıçta yani bu 2012-2013 yıllarında oldukça maddi ve manevi destek sağladığını duydum. Evet. Anneannem ilk başlarda sınıra çok yakın bir yerde, köyde yaşıyordu. Orada iletişim ağları çok güçlü. Sanırım muhtar yoluyla böyle bir yardım olduğunu duydu. O, koli yardımıydı, erzak yardımıydı. Erzak yardımı olduğunu duydu, muhtar tarafından. Muhtara başvuruda bulundu. Muhtar daha sonrasında AFAD bu yardımı sağladığında dağıtımını yapmış köylülere. Bu şekilde yararlanabilmiş anneannem” dedi.
- R., “Biri demiş ki böyle bir yardım var, beraber gidelim, siz de alın. Öyle bulmuşlar yani AFAD’ın yardımlarını” dedi.

4.7.7. AFAD'ın Yardımlarının, Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Algısı Üzerine Etkisi

Suriyeli göçmenlere, AFAD'ın Suriye'de yürüttüğü insani yardım faaliyetlerinin Türkiye hakkındaki görüşlerini etkileyip etkilemediğini öğrenebilmek için "AFAD'ın yardımları Türkiye hakkındaki düşüncelerinizi etkiledi mi? Etkiledi ise ne yönde etkiledi?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Dediğim gibi ya fazla çok iyi bilmiyordum. Hala bilmiyorum. Ya çok iyi diğer sivil toplumlar var. Evet, Türkiye hakkında görüşümü etkiledi. İHH gibi, Kızılay gibi onların yardımları görebiliyorduk. Sanırım AFAD'dan daha aktiflerdi. Evet Türkiye'ye bakışımız hatta bütün Türkiye'nin dışında bulunan yabancıların Türkiye'ye bakışları değiştirdi son yıllarda yapılan yardımlarla. Türkiye bir sivil toplum ülkesi. STK'ların ülkesindeyiz. Herhangi bir yerde, dünyada bir sıkıntı olursa, Türk sivil toplum kuruluşlarını bulursunuz, görürsünüz. AFAD'dan bahsetmiyorum. Ben sivil toplumda çalışıyorum. Diğer sivil toplumlardan haberim var. AFAD'dan öyle bir haberim yok" dedi.
- B., "AFAD tan değil Türkiye'den aldığımız etki pozitiftir. Sonuçta bize güvenli bir sığınak oldu" dedi.
- B., "AFAD'ın görüşlerimde herhangi bir etkisi olmadı" dedi.
- B., "AFAD'ın yürüttüğü yardım çalışmaları benim ve ailemin Türkiye'ye bakış açısında bir değişiklik yaratmadı" dedi.
- M., "Hayır, iyi ya da kötü bir etkisi olmadı" dedi.
- M., "Yani benim için daha çok olumlu oldu gerçekten çok mutlu oldum ve onlara yardım etmek istedim ama zaman bulamadım ve yer de bulamadım" dedi.
- M., "Tabii ki insanlık bakımından daha etkili göstermiş" dedi.
- M., "Evet etkiledi ama daha olumluya doğru. Bu da Türk halkının birlik olduğunu ve zayıflara yardım etmeyi sevdiğini kanıtladı" dedi.

- R., “Şöyle özellikle ben depremden yani yeni olan dönemden bahsetmek istiyorum. AFAD’a ve Türkiye’ye benim bakış açım zaten olumlu yönde. Dolayısıyla AFAD sadece bunu arttırdı. Özellikle bu son olan depremde sınıra yakın Suriye köyleri çok etkilendi ve AFAD oradaki enkaz altında kalan depremzedeleri çıkartmakta çok yardımcı oldu ve bunun sosyal medyada birçok videosu var. Şu şekilde yardımcı oldu; ben de bir şey yapmalıyım, ben de bir şey yapmak istiyorum, AFAD bir şey yapıyor ve o yaptığı şey çok güzel. Ben de bir işin ucundan tutabilmek istiyorum. Hani Hatay’a gidelim dediklerinde ben çalışıyordum, belki iş yerinden izin alamayacaktım ama bu benim için bir engel değildi. Ben AFAD’ın yaptığını gördükten sonra işten ayrılmaya ama Hatay’a gitmeye okeydim. Ben Kahramanmaraş’a da gittim çünkü birileri var. Topluma çok yararlı bir yardımda bulunuyor. Demek ki ben orada değilim, orada bir şeyler yapamayabilirim ama burada bir şeyler yapabilirim. Özellikle depremin ikinci gününden itibaren ben sürekli şeyi sorguladım; niye bir şey yapamıyorum? Yapmalıyım. Dolayısıyla gördüğüm videolarda AFAD’ın kuzey Suriye’ye yaptığı enkaz çalışmaları ve oradan enkaz altından çıkardığı depremzedeler, ‘beni bir şey yapmalıyım’a itti. ‘Ben de burada bir rol almalıyım’ dememe biraz daha yardımcı oldu, güçlendirdi ve gerçek adım atmamı sağladı aslında” dedi.
- R., “Türkiye’yi sevdim, güzel bir ülke. Ama AFAD’ın bunda etkisi yok” dedi.

4.7.8. Suriyeli Göçmenlerin, AFAD’ın Yürüttüğü Çalışmaları Takip Durumu

Suriyeli göçmenlerin yaşadıklarından sonra algıda seçicilik yaratarak AFAD’ın yürüttüğü çalışmaları takip etmeye devam edip etmediklerini öğrenmek amacıyla Suriyeli göçmenlere “AFAD’ın yurt içinde ve yurt dışında yürüttüğü faaliyetleri takip ediyor musunuz?” sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Ben bir STK gönüllüsüyüm. Gönüllü olduğum STK'ların çalışmalarını biliyorum. AFAD hakkında ise bir bilgim yok. Dolayısıyla takip etmiyorum" dedi.
- B., "AFAD'ın yurt içinde ve dışında yürüttüğü faaliyetleri takip ediyorum" dedi.
- B., "Sosyal medya üzerinden takip ediyorum" dedi.
- B., "Takip etmiyorum ama bazen duyuyorum" dedi.
- M., "Afet ve acil durumlar öncesi ve sonrası hazırlıklar yaptığını ve herhangi bir ülkede Afet olursa oraya yardım etmeye gittiğini biliyorum" dedi.
- M., "Çok az bakıyorum ama evet bakıyorum, hala bakıyorum" dedi.
- M., "Özellikle son deprem ve yangınları baya takip ettim" dedi.
- M., "Evet, takipteyim" dedi.
- R., "Şöyle algıda seçicilik yaratmadı bana göre. Çünkü bana göre ben biraz daha hümanizmi savunuyorum. Yani AFAD'ın bunu başardığını düşünüyorum. Yurt içinde ve yurt dışında yaptığı çalışmaları görüyorum. Çünkü bende bir AFAD gönüllüsüyüm sadece şöyle bir şeyim var; AFAD ile ilgili o da mesela e devletten bizim tamamlamamız gereken eğitimler var. Onu biz yabancı uyruklu olduğumuz için tamamlayamıyoruz mesela" dedi.
- R., "Özellikle değil ama televizyonda görünce bakıyorum" dedi.

4.7.9. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Gönüllüsü Olmaya Bakış Açısı

AFAD, yalnızca Türkiye vatandaşlarının üye olabileceği bir proje ile "Gönüllülük" çalışmaları yürütmektedir. E-Devlet sistemi üzerinden başvuru yapılabilen bu sistemle gönüllüler, afet ve acil durumlarda müdahale yapmayı öğrenmektedir.

Suriyeli göçmenlerin yaşadıklarından sonra imkanları olsa, AFAD'ın yürüttüğü çalışmalara dahil olmayı isteyip istemediklerini ölçebilmek için Suriyeli göçmenlere "AFAD Gönüllüsü olmak ister miydiniz?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- Başka STK'larda gönüllü olarak çalışan A., "Hayır, düşünmedim. O kadar dinamik bir yapısı bulunduğunu düşünmüyorum. Örnek vereyim. Kızılay'ın mesela farklı branşları var. Üniversite kulüpleri var. Aynı zamanda toplum merkezleri de var, yabancılara yönelik. Onun dışında kan alanında, kan bağış alanında bir şey. Yani farklı farklı alanları var. Farklı farklı grupları var. AFAD'ın öyle bir dinamiği yok. Bana cazip olduğunu hiç düşünmüyorum. Evet AFAD bazen eğitim veriyordu, depremle alakalı başka şeylerle alakalı. Fakat bunlar genelde sıkıcı oluyordu. Yani gençlere biraz sıkıcı oluyor. Şey öyle nasıl diyeyim kurumsal bir yapısı var. Bürokrasi var o yüzden dediğim gibi çok fazla dinamik bir yapısı yok" dedi.
- B., "AFAD'da gönüllü olmak isterdim" dedi.
- B., "Hayır, istemezdim" dedi.
- B., "Hayır, istemezdim" dedi.
- Türk vatandaşlığına geçen M., "2023 Kahramanmaraş depreminden sonra eğitimlerine katıldım ve şimdi resmi olarak AFAD destek gönüllüsüyüm" dedi.
- M., "Evet düşündüm ve Google'da baktım. Ama benim Türkçem o kadar iyi değildi ve zayıfım yani gördüğünüz gibi. O kadar bir şeyler taşıyamıyorum, bu yüzden yapamadım. Ben diğer kişilere yardım ettim. AFAD'da yardım edemedim ama diğer kişilere yardım ettim" dedi.
- M., "Düşündüm hem başvuru da yaptım ama kimse beni aramadı. Özellikle deprem zamanlarında başvuru yaptım ama bana kimse dönüş yapmadı yardım etmeye göndermediler. Google üzerinden bir başvuru buldum oradan yaptım ama kimse aramadı. AFAD eğitim süreci falan olmadı" dedi.
- M., "Evet, isterdim" dedi.
- Başka STK'larda gönüllü olan R., "Türk vatandaşlığım olmadığı için başvuru yapamıyorum. Bu nedenle eğitimleri tamamlayamıyorum. Ben manuel kaydoldum şöyle; tanıdık değil de aktif rol aldığım için gerek Kırlangıç projesinde gerek AFAD'da bir sürü arkadaşım olduğu için o şekilde gidebiliyorum. Yoksa E-Devlet'te ne yazık ki eğitimlerimizi

tamamlayamıyoruz. Bunu Hatay'da çok dile getirdik ve sanırım bayramdan sonra bana atacaklarmış söylediklerine göre. El uzatabilmek istiyorsunuz ama bir şeyler sizi engelliyor. Emin olun ki, Türkiye'de göçmen olmanın pozitif yanı olduğu kadar negatif yanı da var. İstediğinde gerçekten yapıyorsun. Ben E-Devlet'ten kaydolmasam dahi çok istediğim için bunu başarabildim, bunu yapabildim. Toplum adına faydalı olduğumu hissedebildim. Ben oraya gittiysem ve orada birkaç Hataylı ailenin ya da birkaç Hataylı depremzedenin hikayesini dinleyebildiysem, onlara biraz sarılabildiysem, oradaki çocuklara dokunabildiysem, onlara şeker verebildiysem ne mutlu bana. Bunun için yani çok isteyince oluyor bence" dedi.

- R., "Depremden bu yana düşünüyorum ama nasıl olur, bilmiyorum" dedi.

4.7.10. Suriyeli Göçmenlerin AFAD Faaliyetleri Hakkındaki Beklenti ve Önerileri

Suriyeli göçmenlerin tecrübelerinden sonra AFAD'ın yürüttüğü çalışmalara eleştiri ve önerilerini öğrenmek amacıyla Suriyeli göçmenlere "AFAD'ın faaliyetleri hakkında eksik gördüğünüz, eklemek istediğiniz bir şey var mı?" sorusu yöneltildi.

Göçmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

- A., "Dediğim gibi, dinamik bir yapı olmadığı için, nasıl diyeyim çok aksak, çok hızlı müdahale edemiyor bazı konularda. Mesela depremde gördüm. Depremde Antakya'daydım. Orada mesela AFAD'ı hiç görmedim. Dediğim gibi, hatta yöneticileri bile yoktu. Kocaman bir alanda da AFAD'dan bir kişi bile bulamadım, tek başıma kaldım. Bütün bölgeye tek başıma yardım ediyordum. Tercüman olarak çalışıyordum yabancı kurtarma ekipleriyle. Onları takip eden AFAD'dan kimse yoktu. O yabancılar gelip gidiyorlardı aynı noktaya. AFAD'dan kimseyi bulamadık. Öyle bir sıkıntı var. Dediğim gibi dinamik bir yapısı olmadığı için bazı konularda zararı daha fazla oluyor" dedi.
- B. "Eksik gördüğüm ya da eklemek istediğim bir şey yok" dedi.
- B., "Eklemek istediğim bir şey yok" dedi.

- B., “AFAD’ın yürüttüğü yardımların iyi ve yeterli olduğunu düşünüyorum” dedi.
- M., “Yaptıkları çok güzel ve önemli işler var. Ama yine geçtiğimiz afet sırasında oluşan aksamaları ve bazı bölgelerdeki koordinasyon sıkıntılarını inkâr edemem. Bunlar giderilmeli” dedi.
- M., “Yok bence çok iyi şeyler yaptılar gerçekten kıyafet, yemek yer her şeyi aldılar işte daha ne? Benim için zaten yardım etmek yani o kadar millete söylemene gerek yok yani zaten ben bir kişiye yardım ettim herkese söylemeyeceğim bitti ben ona yardım ettim o kadar. Benim şey hissediyorum bir kişiye yardım ettilerse o kişinin diğerlerine söylemesi gerekiyor” dedi.
- M., “Bir şeyler görmedim her şey harikaydı” dedi.
- M., “AFAD, özellikle İstanbul'da, herhangi bir afet beklentisiyle bir grup Suriyeliyi eğitmek için çalışmalıdır” dedi.
- R., “Organizasyonu çok iyi biliyor ama her zaman olamıyor bu. Çünkü mesela ben gitmek istiyorum ama gönüllülerden değilim. Diğer gönüllülerin sonuçta belli bir potansiyeli, enerjisi var. Ama ne yazık ki biz, bir yerden sonra mecburen çalışmalıyız. Çünkü hayatlarımızı devam ettirmek durumundayız. Her hafta Hatay’da olamayız. Mesela oradaki organizasyon çok iyi ama buradaki gönüllü seçiminden yana kötü. Bana kalırsa ben 2-3 kez de giderim ama dördüncü kez gidemeyebilirim. Çünkü bir hafta 10 gün daha geçiremeyebilirim, işten izin alamayabilirim. Yani sadece gönüllü seçerken bu ilk kez gitti bu 3 kez gitti. Tamam o zaman bunu biraz çağırmayalım başka birisini çağıralım denmeli. Bana bir yerde bir ihtiyaç varsa bunu gidip yapmak durumundayım. Ama dediğim gibi X kişisi bir kez gitti, 2 kez gitti, 3 kez gitti 4. kez başka birini çağıralım. Ama X kişisini çağırmayalım çünkü 3 kez gitti yeter, onu biraz dinlendirelim denmeli. Dinlendirmek değil aslında, psikolojik olarak yoruluyoruz biz. 10. günde oradan dönmek istememize rağmen AFAD, hayır dönmelisiniz çünkü psikolojik olarak yoruluyorsunuz dedi. Ve çok haklılar. Biz dönüş yolunda, duygusal bağ kurmayın demelerine rağmen duygusal bağ kurmuştuk oradaki çocuklarla UNICEF çadırında. Elimizde değil. O yüzden oradaki organizasyon gerçekten mükemmeldi ve

gerçekten çok güzel iş başardığımızı düşünüyorum. Çadırın içi, çadır kentlerde, konteyner kentlerde çok güzel bir işçilik vardı ve fazlası var, eksiği yok. Sadece gönüllü seçiminden dediğim gibi 3 kez gitti, 4 kez gitti tamam o zaman bu gitmesin başkasını gönderelim denmeli. Mesela bu ay S kişisini aldık sonraki ay M kişisini alalım daha sonrasında tekrar S kişisini alalım dönüşümlü olarak denmeli. Bunun yolu da E-Devlet'ten yabancı uyruklulara başvuru açabilmeleri. Çünkü benim tanıdığım bir sürü yabancı var gönüllü olmak isteyen. Gönüllü yelpazemizi biraz genişletmemiz gerekiyor. O süreçte 2 kez çağırıldım 3. kez de gideceğim bayramdan sonra. Mesela dediğim gibi 4. kez gitmem biraz zor olabilir. Zorlar mıyım? Zorlarım. Ama hala karşılaştığım şeylerden bir tanesi şu; 'gitmek istiyorum ama beni çağırmadılar'. Yani gitmek isteyen ama çağırılmayan birçok arkadaşımız var. Toparlayacak olursam gerçekten yardımlar ulaşıyor ve Türkiye'nin yurt dışına olan görüntüsünü çok olumlu şekilde etkiliyor bu. Sadece Arap yarımadasında değil, Avrupa tarafından da bu şekilde bakılıyor ki Avrupa'nın birçok ülkesi, Türkiye'ye yardım gönderdi. Dolayısıyla AFAD'ın kesinlikle olumlu not aldığından emin olabiliriz. Bana kalırsa ulaşıyor gerçekten ihtiyaç sahiplerine yardımlar. Ulaşıyor yani anneanneme ulaştı. Bana ulaşmadı çünkü araştırmadım. Benim başvuru yapmama eksikliğim söz konusu. Yoksa ulaştığını düşünüyorum. Ulaştığına da şahit oldum Hatay'da" dedi.

- R., "Depremde çok eleştiri olduğunu duydum. Buna göre koordinasyon konusunda biraz eksiklikler var gibi. Giderilmesi gerekir ki herkese ulaşsın" dedi.

4.8. The Soft Power 30

Ülkeler hızla değişen düzeni anlamlandırmak ve stratejilerini buna göre ayarlamak için çalışırken, hükümetlerin emrindeki yumuşak güç kaynakları ileriye dönük ihtiyaç duyulan dış politika araçlarının kritik bir parçası olmaktadır. Pozitif iş birliğini kolaylaştırmak için yumuşak gücü kullanmada en iyi olan ülkeler, mevcut belirsizliği ve jeopolitik istikrarsızlığı atlatmak ve nihayetinde küresel olayları

şekillendirmek için daha iyi bir konuma sahip olacaklardır (The Soft Power 30, 2022).

Zorlayıcı bir yapı olan sert gücün aksine, yumuşak güç ise dış politika arzuları için olumlu çekim ve ikna yöntemleri kullanmaktadır. Yumuşak güç; unsur ve aktörleri aracılığı ile ülkeler arasında diplomatik bağlar oluşturmakta ve bu sayede, bir ülkenin marka değerini, diğer ülkeler nezdinde yükseltmeyi amaçlamaktadır.

The Soft Power 30, Portland ve kamu diplomasisi faaliyetleri ile adını duyuran Güney Kaliforniya Üniversitesi Kamu Diplomasisi Merkezi'nin iş birliği ile 2015 senesinden bu yana düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Soft power kavramının yaratıcısı olan Nye (2022) bu çalışma ile ilgili olarak "Çalışmalarda kullanılabilecek olan en açık fotoğraf" yorumunu yapmıştır. Nye tarafından Softpower Index'e yapılan bahsedilen tanım, indeksin nesnel ve sübjektif doneleri aynı yerde toplayarak sosyal medyayı da kullanması küresel yumuşak gücün uluslararası olarak değerlendirilmesinde ne kadar önemli bir kaynak olduğunu gözler önüne sermektedir. Fakat Portland halkla ilişkiler ajansının Birleşik Krallık hükumetiyle olan politik ilişkileri ve Brexit (The New York Times, 2022) sürecinde yer alması ve İngiltere'nin indekslerin çoğunda ilk sıralarda yer alması indeksin güvenilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır (Bloomberg, 2022).

Yumuşak güç, üç temel kaynağa dayanır. Bunlar; siyasi değerler, dış politika ve kültür olarak sıralanabilir (Nye, 2004:68). Bu üç temelden yola çıkan "The Soft Power 30", bireysel yumuşak güç kaynakları ile çok yönlü bir endeks oluşturmuştur. Söz konusu endeks, nesnel verilerin altı alt endeksinde ve yedi yeni uluslararası yoklama verisi kategorisinde 75'in üzerinde metriği kullanarak bu üç sütun üzerine kurulmuştur.

Endeks, altı kategori belirlemiş ve bu nesnel veriler ile uluslararası anketi birleştirerek yumuşak gücün analizi için kapsamlı bir çerçeve sağlamıştır. Endekste yararlanılan altı kategori şunlardır: Devlet, Kültür, Eğitim, Küresel Katılım, İşletme ve Dijital.

Soft Power 30 metodolojisi, onu küresel yumuşak gücün bugüne kadarki en net resmini yapan üç yenilikçi unsurla öne çıkarmaktadır. Bunlar:

- Endeks, devletlerin dijital diplomasisine ilişkin yepyeni ölçümler oluşturup toplamak amacıyla veri bilimi ekibiyle birlikte çalışan Facebook ile iş birliği içinde geliştirilen bir dijital bileşen içermektedir;
- Endeks, dünyanın tüm büyük bölgelerindeki 25 ülkenin katıldığı uluslararası bir anket içermektedir;
- 75'ten fazla ölçüme tabi tutulan veriler ile küresel kaynakların genel sıralamasında etkili olan her ülkenin yumuşak gücü, tek bir puan türüne indirgenmiştir. Böylece karşılaştırılabilir veriler elde edilmiştir.

Yumuşak güç, cazibe ve ikna yoluyla hedeflere ulaşma yeteneği olarak da tabir edilebilmektedir. Ve bu dış politikanın etkili bir şekilde yürütülmesi için çok önemlidir (The Soft Power 30, 2022).

The Soft Power 30, oluşturduğu endeksin üçüncü baskısı için uluslararası izleyicilerin çekici bulacağı ülkelerin belirli yönlerine yönelik doğru bir tercih değerlendirmesi sağlamak amacı ile dünyanın her bölgesini kapsayan 25 ülkede 11 bin kişiyle anket yaptığını belirtmektedir. Temelde ülkelerin temel yumuşak güç varlıklarının öznel bir açıklamasını sağlamak için tasarlanmıştır.

Yayımlanan indeks dahilinde ülkelerin sıralamaları neden sonuç ilişkisi içinde açıklanmaktadır. Bu nedenle söz konusu indeksin ülkelerin yumuşak güç kaynaklarının ve onların kullanımının güzel bir değerlendirmesi olarak kabul edilebilir ülkeler bu indeksten yararlanarak yumuşak güç kapasitelerini nasıl arttırabileceklerini de öğrenebilmektedirler.

The Soft Power 30'un birkaç yıllık sonuçları değerlendirildiğinde ülkelerin yumuşak güç puanlarının olağanüstü bir durum olmadıkça sabit kaldığı görülmektedir. Fakat sıralamalarda daha altlarda bulunan ülkelerin değerleri yıllar içerisinde değişiklik gösterebilmektedir.

Bu durumdan ülkelerin yumuşak güç kapasitelerinin stabilleşmesinin uzun soluklu bir süreç olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Yani ülkelerin algılanma, değişiklik yapma ve ikna etme potansiyelleri, farklı çıktılara göre değişiklik gösterebilen devam

ettirilebilir bir stratejiye bağlıdır (Özkan, 2006: 12) Türkiye söz konusu indekste dengeli bir yükseliş sağlayamamıştır 2015 yılında Türkiye 42,55 puan ile 28'inci, 2017 yılında 45,35 puan ile 30'uncu 2019 yılında 49,70 puan ile 29'uncu olmuştur (The Soft Power, 2022).

2021 yılında ise Brand Finans tarafından hazırlanan Global Soft Power Index'ine göre Türkiye, 47,8 puan ile 22'nci sırada yer almıştır (Brand Directory, 2022). Türkiye genel anlamda yumuşak güç kapasitesini eğitim, kültür, girişim alanlarında arttırılmamışken dijitalleşme etkileşim ve marka alanlarında ise yüksek bir ivme kaydetmiştir.

Türkiye'nin izlediği sığınmacı politikası, markaların uluslararası tanınırlığı ve sosyal medya hesaplarının aktif kullanılması gibi unsurlar bile kendine üst sıralarda yer bulabildiği belirtilmektedir. Fakat Türkiye'nin yönetişim eğitim gibi alt kategorilerde uluslararası oylamada destek görmediği ve bu nedenle puanının olumsuz etkilendiği de bir gerçektir.

Bu çıktılardan anlayabileceğimiz gibi Türkiye, yumuşak güç kapsamında büyük bir güce sahip olma potansiyeli taşımaktadır fakat bu potansiyelini kullanamamaktadır. Türkiye bu potansiyelini arttırabilmek için başta olumsuz puan aldığı alt kategoriler olmak üzere tüm kategorilerde kendini geliştirmeye çalışmalıdır.

4.9. Nation Brands Indeks

Nation Brand Indeks, her yıl Brand Finance tarafından, ülkelerin marka değerlerini, politik, kültürel ve ekonomik kıstaslara göre değerlendirmektedir. Geçmiş yıllara göre marka değerlerini de kıyaslayan Nation Brand Indeks, ülkelerin marka değerlerini ölçümlerken; yatırım, turizm, yönetişim, ürün, hizmet gibi kategorilere başvurmaktadır.

Tablo 4.25: Ülke Marka Değerleri

2023	2022	Logo	Name	Country	2023	2022	2023	2022
1 =	1		United States		$30,309,110M	$26,472,195M	AAA-	AAA-
2 =	2		China		$23,085,110M	$21,528,239M	AA+	AA+
3 =	3		Germany		$5,075,970M	$4,503,871M	AAA-	AAA-
4 ^	5		United Kingdom		$4,796,830M	$4,115,331M	AAA-	AA+
5 v	4		Japan		$4,448,780M	$4,284,347M	AA+	AA+
6 =	6		France		$3,669,880M	$3,151,540M	AAA-	AA+
7 =	7		India		$2,923,950M	$2,595,135M	AA-	A+
8 =	8		Canada		$2,621,270M	$2,237,626M	AAA-	AAA-
9 =	9		Italy		$2,345,220M	$2,155,259M	AA	AA
10 =	10		South Korea		$2,080,520M	$1,910,615M	AA	AA+
34 v	33		Turkey					

Kaynak: (Nation Brands 121, 2023).

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 2022 yılında olduğu gibi 2023 yılında da ABD, dünyanın en pahalı markalarına sahip ülkedir. Listede ilk 3 ülkenin yerini koruduğu görülmektedir. Türkiye ise 2022 yılına nazaran bir sıra gerilemiş ve listeye 34. ülke olarak girmiştir. Bu yıl on yedincisi hazırlanan değerlendirmenin Türkiye raporunda Türkiye'nin yüksek potansiyelinden ve bu potansiyeli kullanabilmesi durumunda ulaşacağı refah seviyesinden söz edilmektedir. Raporda ayrıca, Türkiye'nin bu durumu bir memleket meselesi olarak ele alması ve bu doğrultuda strateji ve politikalar geliştirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Raporda, Türkiye'nin 2007'den sonra üst üste 3 yıldır en düşük değer toplamını gösterdiği belirtilerek bunun nedeni olarak da Türk lirasının ve Türk markalarının değer kaybı gösterilmektedir (İlgüner, 2022).

Aynı kaynaktan geçmiş yılları araştırdığımızda, Türkiye`nin insani yardım faaliyetlerine ayırdığı yüksek bütçeye rağmen, bu yardımlardan en çok yararlanan ülke olan Suriye, Türkiye'nin itibarına zarar vermektedir. Bu çıkarım; Türkiye'nin insani yardıma dayalı yumuşak gücünü doğru kullanamadığını göstermektedir (Brand Finance, 2023).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Uluslararası ilişkiler literatüründe devletlerin dış politikalarındaki çıkarlarına uygun olarak tanımlanan dış yardım ve insani yardım kavramları, 1945 yılından itibaren gündeme gelmeye başlamıştır.

Uluslararası ilişkiler analizlerinde, güç kavramı sıklıkla başvurulan bir kavramdır. Devletler, varlıklarını sürdürebilmek ve küresel sisteme kabul edilebilmek için hukuki kuralları bulunmayan uluslararası ilişkiler stratejilerinde güç kavramına başvurmaktadır. Devletlerin bu güç arayışı, iktidarların potansiyeline bağlı olarak dönem dönem farklılıklar göstermektedir. Diplomasinin ilk yıllarından beri süregelen askeri güce dayalı "sert güç" kavramı da değişimlerden etkilenerek yerini "yumuşak güç" kavramına bırakmaya başlamıştır.

Nye'in ortaya attığı "yumuşak güç" kavramı, temelleri çok daha eski yıllara dayansa da 90'lı yıllardan sonra gün geçtikçe daha da önemli bir kavram haline gelmiştir. Dünya Savaşları döneminde en etkili güç olan "sert güç", çok kutuplu yapı ve küreselleşme ile önemini yitirmektedir.

"Sert güç" kavramının yerine etkinliğini artıran "yumuşak güç" devlet politikalarında daha fazla karşımıza çıksa da anlamındaki belirsizlik ortadan hala tam olarak kalkmamıştır. Yumuşak güç kavramı hem yaratıcısı Nye, hem de diğer bilim insanları tarafından birçok kez tanımlanmış, tartışılmış fakat anlam birliğine varılamamıştır. Bu nedenle yumuşak güç kavramı ülkelerce farklı yorumlanmış ve farklı biçimlerde hayata geçirilmiştir.

Anlam bütünlüğü yakalayamayan yumuşak güç de zamanla popülerliğini yitirmeye başlamıştır. "Akıllı güç" kavramı ise çok daha kapsayıcı bir kavram olarak böyle bir dönemde ortaya çıkmıştır. Temelinde yumuşak güç bağlantılı olan "akıllı güç" kavramı, sert güç unsurlarını da barındırması nedeni ile yumuşak güç kavramından ayrılmaktadır. Akıllı güç kavramına göre, askeri ve ekonomik güce de yatırım yapılması, yumuşak gücü çok daha etkili bir hale getirmiştir. Dünya genelinde güç kavramının net bir tanımı yapılamamışken, bu kavramın çeşitlendirilmesi, çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir (Uliwiki, 2023). Bu tez bağlamında, kamu diplomasisinin bir unsuru olan yumuşak güç ve onun getirileri

üzerinde odaklanılmıştır. Bu minvalde, akıllı güç kavramının da incelenmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bir anlam bütünlüğüne varılamasa da yumuşak güç kavramı, devlet politikalarında önemli bir yer tutmaktadır. Yumuşak güç kavramı, çeşitli unsurlar ile alınmaktadır. Yumuşak güç araçları, ülkeden ülkeye ve bilim insanlarına göre farklılık gösterse de üzerinde mutabakata varılan birçok araç barındırmaktadır. Bağlantı kurulması uygun görülen kurumlarla köklü ilişkiler kuran, ülkelerin uluslararası çıkarlarını koruyan ve fikirlerin aktarılmasını sağlayan geleneksel diplomasinin dışında kalan kamu diplomasisi, bu araçların en temellerinden biridir. Önemli yumuşak güç araçlarından biri olarak ortaya çıkan kamu diplomasisi, akademi ve medyanın ilgisini çekmiştir. Yumuşak güç kavramı gibi bu kavram da süregelen yumuşak güç politikaları uygulanmakta olduğu için köklü bir kavram olarak kabul edilmektedir.

Yumuşak güç her geçen gün biraz daha önem kazansa da devletlerin politikaları gözden geçirilerek dış ilişkilere yönelik daha sağlam ve devletlerin değerlerini esas alan yaklaşımların belirlenmesi daha doğru olacaktır. Ulusal değerler ile küresel eğilimleri aynı bakış açısı altında birleştirebilen bir sentez, bunu benimseyen bir ülkenin, yeni dünya düzeninde çok daha iyi bir konuma gelmesini sağlayabilecektir. Bunu sağlamak isteyen bir ülke, otoriter eğilimlerden uzaklaşarak daha reformist, özgürlükçü, barışçıl ve istikrar yanlısı bir politika izlemelidir (Örmeci, 2014). Ülkelerin, bunu gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyduğu siyasi araçların başında, kamu diplomasisi gelmektedir. Çünkü bir ülkenin, kendisini uygun gördüğü bir çerçevede diğer ülkelere aktarabilmesinin en etkili ve kapsamlı yolu kamu diplomasisidir.

Geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisi arasındaki iş birliğine rağmen, her iki sürecin de uygulama yöntemleri açısından farklılıklar bulunmaktadır. Ünal Erzen'in de belirttiği gibi, bir ülkenin, başka bir ülke ile geliştirebileceği geleneksel diplomasinin hükümet ve resmî kurumlara yönelik tuzakları, kamu diplomasisinin sivil kuruluşlar aracılığıyla geliştirmeye çalıştığı iletişim süreciyle ters orantılıdır.

Kamu diplomasisi, devletlerin uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi için direkt olarak hükümetleri değil, hedef kamuoyunu kazanmayı, dolayısıyla hükümetler üzerinde etki yaratmayı hedeflemektedir (Ünal Erzen, 2014:103). Günümüzde, yeni bir kamu diplomasisi kavramından söz edilmektedir. Bu durum, devlet ve uluslararası kuruluşların, sivil toplumun, geleneksel ve sosyal medyanın yanı sıra, dış politikanın üretilmesi veya etkilenmesi sürecine birey gibi farklı aktörlerin de dahil olduğu anlamına gelmektedir.

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler sonucunda, sosyal medya günbegün daha da önem kazanmaktadır. Kurum ve kuruluşlar, sosyal medya platformlarında hesaplar açarak reklam yapma amaçlı ve kamuoyunu etkilemeye yönelik paylaşımlar yapmaktadır. Fakat Türkiye'de bulunan kamu kurum ve kuruluşları, sosyal medya hesaplarını genellikle faal olarak kullanmamaktadır. Söz konusu kurumlar, sosyal medya hesaplarını kullandıklarında ise genellikle hedef kitlenin kalbini ve zihnini kazanmak için mesajlar iletmek yerine bilgi ve haber içerikli mesajlar göndermektedir. Türkiye'nin devlet kurumlarının sosyal medya aracılığıyla yaptığı paylaşımlar, Türkiye'nin dış politika hassasiyetini yansıtmaktadır. Bu kurumların paylaşımları, farkındalık yaratmaktan ziyade, bürokratların topluma açık olarak yaptığı konuşmaları tekrar paylaşmakla sınırlıdır. Bu durum da ilgili kamu kurumlarının yarattığı önyargının silinmesini zorlaştırmaktadır.

Kamu diplomasisi kavramı, genellikle propaganda kavramı ile karıştırılmaktadır. Propaganda kavramı, kamu diplomasisinin aksine, tarafsız bilgi vermektense kendi kitlesini etkileyecek bilgiler sağladığı için olumsuz bir anlam taşımaktadır. Bu anlam karmaşası, kamu diplomasisinin değerini azaltmaktadır. Çünkü kamu diplomasisinden daha radikal bir tarihe sahip olan propagandaya karşın kamu diplomasisi, amaç ve araçları bakımından temelde propagandadan ayrılmıştır. Propaganda kavramını tamamen olumsuz olarak nitelendirerek görmezden gelmek de doğru bir yaklaşım değildir.

Çeşitli kanal ve teknikler aracılığıyla yürütülen kamu diplomasisi; uluslararası yayıncılık, öğrenci değişim programları, burslar, konferans, festival veya sergiler, ticari iş birlikleri, ortak derneklerin kurulması, dil öğrenimi, kültür merkezlerinin kurulması gibi girişimler ile yürütülmektedir (Eytan, 2007:717).

Buradan resmi siyasi ilişkilerin yalnızca ulusal hükümetlerle sınırlı kalmadığı, diğer aktörlerle de bağlantılı olduğu sonucuna varılabilmektedir. Kamu diplomasisi kavramı, devletler düzeyinde işleyiş gösteren geleneksel diplomasinin yerini vatandaş düzeyinde yürütülen bir diplomasiye bıraktığını göstermektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri, hala en etkili uluslararası aktör olarak kabul edilen devletten bağımsız olarak yürütülmemektedir. Yine de kamu diplomasisinin başarısı, bireylerin değil devletin desteklediği ve stratejilerini belirlediği kurumların başarısıyla ölçülmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetlerinde etkili olan kurumlar, kamu diplomasisini dayattığı kurumlardan, devlet ile bağlantılarına rağmen bağımsız olan kurumlara kadar çeşitlilik göstermektedir.

Uzun vadeli olan kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarısı, devletin kurumlarının öne çıktığı yapılarla değil, devletin desteklediği yapıların yanı sıra özerk yapılarla da sağlanabilmektedir.

Kamu diplomasisinin en güçlü araçlarından biri ise "insani diplomasi" kavramıdır. Türkiye Cumhuriyeti, insani diplomasi alanında çok iyi bir performans göstermektedir. İnsani diplomasi kavramının tanımı konusunda da henüz bir fikir birliğine varılamamıştır. Yine de bu kavram ile ilgili genel kabuller vardır. Güçlü bir kavram olan insani diplomasi, çok yönlü bir kavramdır ve bu kavram için yapılan her tanımdan farklı çıkarımlar yapılabilmektedir.

İslam dünyasına tabii olan ülkeler genellikle şeriat veya hanedanlık ile yönetilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise çoğunluğu Müslümanlardan oluşan bir ülke olmasına karşın laik ve parlamenter demokrasi ile yönetilen bir ülkedir. Türkiye, kültür çeşitliliği ile Avrupa, Asya ve Orta Doğu kültürleri arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Türkiye, Avrupa devletlerinden farklı olarak yumuşak gücünü, küresel boyutta değil, bölgesel olarak kullanmaya çalışmaktadır. Bu nedenle de yumuşak gücü ile yaratmak istediği etkiye ulaşamamaktadır.

Türkiye'nin yumuşak güç kaynakları, genellikle başarılı sonuca ulaşamamaktadır. Türkiye'nin küresel boyutta kabul gören güçlü bir ulus marka oluşturamamış olması, devletten kamuoyuna kadar bir bütünleşik bir yapının var olmaması, dış politikadaki hedeflerin belirsizliği, yumuşak gücün yalnızca bölge

ülkeleri üzerinde hakimiyet kurma aracı olarak görülmesi ve kamu diplomasisi uygulamalarının yeterince iyi hazırlanmamış oluşu, Türkiye'nin yumuşak güç kaynağı olan kültürün, değerlerin ve politikaların, dış politika hedeflerine ulaşmak için ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir (Aydemir, 2018:160).

Türkiye'nin yumuşak güç kaynaklarını kültür ve tarihine dayandırması, bazı ülkelerde antipati uyandırabilmektedir. Bu nedenle Türkiye, dış politikasıyla istenilen sonuca ulaşmakta zorluk çekmektedir. Kültürel ve tarihsel olarak Türkiye ile bir bağı olmayan ülkeler, Türkiye'nin iletmek istediği mesajları kabul etmemektedir. Hatta, Türkiye'nin bulunduğu coğrafi konum itibari ile komşu olduğu devletler dahi, Türkiye'nin bu mesajlarını Türkiye aleyhine çevirerek, iletilmek istenen mesajların önüne geçmekte ve çeşitli krizler çıkarabilmektedirler.

İnsani diplomasi uygulamalarında, diplomatik aktörler ile sivil aktörler aynı hedefe ulaşmak için iş birliği ve uyum içerisinde hareket etmektedir. İnsani diplomasinin temel amacı, sadece kriz bölgesine insani yardım ulaştırmak değil, kriz bölgesinde farkındalık yaratabilmek için bölgesel ve uluslararası toplantılar düzenlemek gibi girişimlerde de bulunmaktır. İnsani diplomasi; iç çatışma, savaş ve doğal afetler nedeni ile yardıma ihtiyaç duyan kişilerin korunmasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasını da sağlamaktadır. Güçlü bir sorumluluk olan insani yardım, doğru kanallar aracılığıyla yapılsa da diplomasi kavramının bir parçasıdır.

Yumuşak güç, kamu diplomasisi ve insani diplomasi kavramlarının uygulamalarında en önemli nokta tutarlılık gösterilmesidir. Tutarlı diplomasi faaliyetleri, yumuşak güç politikalarının başarılı olmasını sağlamaktadır. Yumuşak güç araçları ile başarıya ulaşmak için uzun vadeli, tutarlı bir sistem kurmak gereklidir. Bu sistem içerisinde "ulus markası" yaratan bir devlet, çok yönlü düşünerek büyük resmi görebilmelidir. Ülke hem içinde ve dışında, hukukun üstünlüğüne dikkat ederek kapsayıcı bir politika izlemelidir. Çünkü yumuşak güç; hukukun üstünlüğüne bağlı kalarak vatandaşların ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu, demokratik bir ülke gerektirmektedir. Bu hususlar yerine getirilmediği takdirde yumuşak güç araçları, yetersiz kalmaya mahkumdur.

Yumuşak güç politikalarına, özellikle de insani diplomasi faaliyetlerine baktığımızda Türkiye Cumhuriyeti, coğrafi ve tarihsel olarak dünyanın tam merkezinde yer alan, dil, millet ve din ayrımı gözetmeksizin kapılarını ihtiyacı olan herkese açan bir ülke olmuştur. Medeniyetlerin beşiği olan topraklarda konumlanan Türkiye Cumhuriyeti; savaş, yoksulluk, doğal afet ve diğer tüm zor durumlardan kaçan sayısız insanın sığındığı güvenli bir liman olarak süregelmiştir. Türkiye, örf ve ananelerine uygun olarak, dünyanın her yerinde yaşanan her türlü insani krize, ayrım gözetmeksizin insanca yardım etmektedir.

"Daha adil bir dünya mümkün" sloganı ile yola çıkan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, insani yardımlarını, ihtiyaç duyan tüm ülkelere ulaştırmaya çalışmaktadır. Anadolu geleneklerinin tezahürü olan yardımlaşma geleneğini dış politikasına da yansıtan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yapılan yardımlarla hem toplumunun kenetlenmesine önayak olmuş hem de yardım yapılan ülkelere yumuşak güç uygulayarak söz konusu ülkelerde olumlu bir izlenim ve dostluk bağları oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, yaptığı yardımlarla sadece yardım ettiği ülkelerde değil tüm dünya ülkelerinde olumlu bir imaj yaratmıştır.

Yapılan yardımların içerikleri ve miktarı ile bölgeye giden yardım personelinin yerel halka yaklaşımı da yardım yapan ve alan ülkeler arasında dostluk bağları kurulmasında oldukça etkili olmaktadır.

Ulus markalama çalışmalarına da hizmet eden dış ve insani yardımların, Türkiye Cumhuriyeti'nin defalarca "en cömert ülke" olarak seçilmesi ile bu amaca uygun olarak yapıldığının göstergesidir. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti, yürüttüğü yardım faaliyetleri ile dış yardım konusunda bir marka haline gelmiştir demek yanlış olmayacaktır.

"Ümitsizliğin arkasında nice ümitler, karanlığın arkasında nice güneşler vardır" motivasyonu ile salgınların, afetlerin, çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bu dönemde faaliyetlerine hız kesmeden devam eden Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası sistemde adından sıkça söz ettirmektedir.

Kamu diplomasisi yapılanmasını oldukça geç tamamlayan Türkiye'nin dış politikasında, 1980'li yıllardan itibaren aktif politikalar izlenmeye başlanmış,

bölgesel politikalar ve güvenlik konularında üst düzey siyasi diyalog ve çok kültürlülüğün korunmasına yönelik politikalar denenmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş döneminde sürdürülen statik politikalardan uzaklaşılarak ilişki kurma gereksinimi duymaya başlayan Türkiye, kamu diplomasisine başvurmak zorunda kalmıştır (Zengin, 2010:63).

Türkiye Cumhuriyeti, AK Parti'nin iktidara gelmesi ile 2011 yılında Suriye krizinin başlamasına kadar geçen sürede kamu diplomasisi sistemini kurmaya çalışmıştır. Türkiye bu süreçte kurumsallaşmaya çalışmış ve çağdaşlaşma ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

Bu tez kapsamında, kamu diplomasisinin yaşadığı tarihsel gelişim süreci, kamu diplomasisinin alt kolları olan dış yardım ve insani yardımın, Türkiye'nin ulusal markasına, uluslararası görünürlüğüne ve kamu diplomasisi faaliyetlerine etkisi incelenmiştir.

Bu bağlamda, Türkiye'de kamu diplomasisi uygulayıcısı olan devlete bağlı kurumlar ele alınmıştır. Bu araştırmanın AFAD kurumu ele alınarak yapılmasının nedeni, söz konusu kurumun afet ve acil durumlara müdahale amacıyla kurulmasına karşın dış politikaya hizmet eden bir kurum haline dönüşmesi olmuştur. Ülke olarak zaman zaman yaşadığımız doğal afet ve acil müdahale gerektiren durumlarda, AFAD yürüttüğü dış politika misyonu nedeni ile daha az etkili olduğu tespitiyle bir farkındalık yaratılması ve çözüm önerisi getirilmesi amaçlanmıştır.

Başbakanlık bünyesinde kurulan Kamu Diplomasisi Ofisi, çeşitli faaliyetler yürütmüştür. Bu kurum günümüzde İletişim Başkanlığı'na bağlanan bir alt birim olmuştur. İletişim Başkanlığı, hükumete bağlı bir kurum olduğu için kamu diplomasisi faaliyetlerini, hükümet politikalarını destekleyici bir biçimde yürütmektedir.

Kuruluş amacı, yurtdışındaki Türk halkının, ülkeleriyle bağlantısını sağlamak olan YTTB'nin, günümüzde burs veren bir kurum haline gelmesi, bu kuruluşun amacı ile tutarlılık göstermediğini kanıtlamaktadır. İdeolojik temellere dayalı bir bütçe üzerinden yürütülen burslar özellikle Afrikalı öğrencilere yönelik yardımlara aktarılmaktadır (Hürriyet, 2018). Bugüne kadar yürüttüğü faaliyetlerle Türkiye

sınırları dışında büyük bir Türk lobisi oluşturmayı amaçlayan TİKA, devlet bütçesinden önemli bir pay alan bir diğer kurumdur. Yüksek meblağda hibe sağlama potansiyeline sahip olmasına rağmen TİKA, hibe yaratamama sorunuyla karşı karşıyadır (TİKA, 2017).

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir kolunu oluşturan insani diplomasi politikası ile elde edilen sonuçlara bakıldığında Türkiye, kamu diplomasisini geliştirme sürecinde, insani diplomasiyi önemli bir görev olarak görmektedir. Özellikle Ahmet Davutoğlu'nun bakanlık ve başbakanlık görevlerini yürüttüğü dönemde inşa ettiği ve halen farklı şekillerde sürdürülen politikanın, uluslararası arenada, devletlerarası ilişkilerde uygulanmasının sakıncalarının örneklerinin yaşanmasının yanı sıra kamu diplomasisi faaliyetlerinde de Türkiye'nin kaynak ve olanaklarının fazlaca kullanılmasında gelişmekte olan ülke olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir. Türkiye'nin yürüttüğü bazı politikalarda istenilen sonuçlara ulaşamamak, büyük olasılıkla bu gerçeğin göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda özellikle 2016 yılından sonra Türkiye, mali olarak yaptığı yardımları 3,2 milyar ABD dolarından (Küresel İnsani Yardım Raporu, 2016), 6 milyar ABD dolarına çıkardı (Küresel İnsani Yardım Raporu, 2017). 2018 Küresel İnsani Yardım Raporu'nda yayımlanan veriler neticesinde Türkiye'nin, 8,07 milyar ABD doları tutarındaki insani yardım ile "en cömert ülke" seçildiği bilinmektedir (Küresel İnsani Yardım Raporu, 2017).

Türkiye'nin, insani yardım kapsamında yaptığı yatırımların, Türkiye'yi eşsiz bir yere taşıdığı kabul edilmelidir. Türkiye'nin, 2016 yılında yaptığı yardımlar diğer yıllara göre daha az miktarda olsa da;

- DİB bütçesinin yaklaşık 3 katına,
- Adalet Bakanlığı'nın bütçesinin 2 katına,
- Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesinin biraz altına,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinin yaklaşık 9 katına,
- Devlet Su İşleri ve Devlet Karayolları gibi iki büyük yatırımcı kuruluşun tüm bütçesine ve
- 2016 bütçe açığının üçte ikisine (Saygılıoğlu, 2017) tekabül etmektedir.

2016 yılında Türkiye'deki asgari ücretin maliyetinin 1.300 Türk lirası civarında olduğu varsayımına göre ise yapılan yardım tutarı, asgari ücretin neredeyse 14 milyon katına tekabül etmektedir (Muhasebe News, 2016).

Türkiye'nin insani diplomasi faaliyetleri takdir edilirken önemli bir gerçek ortaya çıkmaktadır. TÜİK (2023) verilerine göre 2022 yılında, kişi başına GSYH cari fiyatlarla 176 bin 589 TL (10 bin 655 ABD doları) olarak açıklanırken; hane halkı tüketim harcamalarının GSYH içindeki payı ise %57,5 olarak hesaplandı. Bu verilerde bir önceki yıla göre artış söz konusudur. Ancak; reel değer göz önünde bulundurularak 2013 yılındaki veriler ile kıyaslandığında; 2013 yılında 1,90 TL olan gün ağırlıklı ortalama ABD doları kuru, %771'lik artışla 2022 yılında 16,57 ABD doları olduğu için; kişi başına milli gelirin 2022 yılında 10 bin 655 dolar çıkan karşılığı; 2013 yılındaki 12 bin 582 dolarlık düzeyinin %15,3 altında çıkmaktadır. Başka bir deyişle 2022 yılında, tüketici enflasyonun üzerinde (reel) gelir artışı kaydeden Türk vatandaşları, dolar kurundaki artış nedeniyle yoksullaşmıştır (Bakır, 2023). Bu bilgiler ışığında, Türkiye vatandaşlarının gözetilmesindense ülke dışındaki insanlara ve yurtdışında yaşayan yabancılara yardım konusunda "en cömert ülke" unvanını taşıyor olmamız sorgulanmalıdır.

Bu tez kapsamında AFAD kurumunu ele alırken, söz konusu kurumun işleyişinde gözle görünür aksaklıklar olması ve bu aksaklıklara bir çözüm üretilebilmesi amaçlanmıştır. Fakat AFAD, 2019 yılından bu yana verilerini şeffaflıkla kendi web sayfasından paylaşmamıştır. Kurumun web sayfası güncellikten oldukça uzakken, AFAD'ın 2019 yılından sonraki verilerine yalnızca İçişleri Bakanlığı ve İletişim Başkanlığı'nın İnsani Yardım Raporları aracılığıyla kısıtlı olarak ulaşılabilmektedir.

Bu tez çalışması kapsamında, AFAD'ın insani yardım çalışmalarından sorumlu olan "Uluslararası İnsani Yardım Dairesi" çalışanları ile derinlemesine görüşme yapılması planlanmıştır. Fakat söz konusu daire sorumlularına ulaşılmasına rağmen bu kişilerin yalnızca bir kısmı ile görüşme sağlanabilmiştir. Bu yetkililerin bir kısmı görüşmeyi reddederken bir kısmı ile görüşme yapılabilmiştir. Ancak bu görüşmeler, AFAD'dan izin alınamadığı için tez kapsamına dahil edilmemiştir. AFAD'a şahsi olarak, tez danışmanı aracılığıyla ve İstanbul Üniversitesi aracılığıyla

yapılan görüşme talebi onaylatma girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Bu nedenle bu tezin bir kısmını oluşturan AFAD yetkilileri ile derinlemesine görüşme yapma düşüncesi hayata geçememiştir. Karşılaşılan kısıtlık nedeni ile yapılan görüşmeler de tez bulguları arasına hedeflenen görüşmeler eklenememiştir.

Bu tez aynı zamanda AFAD'ın yetkinliklerini sorgulamaya yönelik bir araştırmadır. Acil ve afet durumlarında hizmet vermek üzere kurulan AFAD, Türkiye'nin insani diplomasi faaliyetlerinin önemli bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. AFAD kurumu, tez içeriğinde spesifik olarak ele alınan bölgeler ve milletler haricinde de birçok bölgeye farklı nitelikte yardımlar yapmaktadır. Hizmet alanı tam olarak tanımlanmamış olan AFAD, acil durum ve afet durumlarında hizmet vermek üzere kurulmuş bir kurumdur (AFAD, 2023). Ancak 34202324- 10.06.2002 tarih ve 27767 sayılı kararla AFAD, Suriye krizi konusunda önemli misyonlar üstlenmiş ve konunun AFAD bünyesinde yürütülmesine karar verilmiştir (AFAD, 2014). İnsani yardım alanında faaliyet göstermeye devam eden AFAD'ın, bu çalışmaları nedeniyle, doğal afetlerin yıkıcı gücünden en çok etkilenen ülkelerden biri olan Türkiye'de sürdürmesi gereken temel işi olan afet yönetimi ve operasyonları yürütme rolünü ve faaliyetleri olumsuz etkilemektedir. AFAD'ın, ek insani yardım görevleri nedeni ile yetersiz kaldığı en yakın örnek 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri olarak gösterilebilir.

AFAD, uluslararası yardımlar konusunda başarılı bir grafik çizse de ülke içinde yaşanan sorunlarda yetersiz kalmaktadır. Dış politika ile iç politikanın birbirlerini tamamlayan politikalar gütmesinin gerekliliğine daha önce değinilmiştir. Fakat Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşanan sorunlara, dış politikadaki hız ve duyarlılıkla yaklaşılmadığı görülmektedir. AFAD, Türkiye'de yaşanan doğal afetlere müdahale konusunda tartışılan bir kurumdur. Bu durumun oluşturduğu tutarsızlık, Türkiye'nin dış politika faaliyetlerine ve ulus markasına olumsuz etki yapabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, kendi toprakları dışında sergilediği kucaklayıcı tavrı, ülke sınırları içinde de aynı samimiyetle gerçekleştirmelidir.

AFAD'ın en çok yardım ettiği ülkelerde biri olan Suriye'ye yapılan yardımlar ve 10 yıldır devam eden Suriye krizinin hala acil durum olarak nitelendiriyor olması

da tartışılması gereken bir husustur. “Acil” kapsamından yakın zamanda çıkarılan Suriye meselesi, AFAD’dan alınarak Göç İdaresi Başkanlığı’na devredilmiştir. Suriye krizinin devam ettiği yıllar sonunda Türkiye’de yaşayan düzenli ve düzensiz Suriyeli göçmenler ve Türk vatandaşları, bu durum için kalıcı bir politika geliştirilmesini beklemektedir. Ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların giderleri ise günümüzde Göç İdaresi Başkanlığı’nın gelirlerinden karşılanmaktadır.

AFAD'ın kendi bütçesinin yanı sıra bu iş için de ayrı bir bütçesi olmasına rağmen ihtiyaç sahiplerine verilecek uluslararası mali yardımları aldığı ayrı bir bütçesi daha vardır. Son yıllarda bir STK mı yoksa kamu kurumu mu olduğu tartışılan AFAD'ın, bir STK gibi mi hareket edeceği yoksa hükümet organı olarak mı hareket edeceği konusundaki soru işaretlerinin de giderilmesi gerekmektedir. Yürütülecek olan çalışmalar neticesinde AFAD’ın yetki alanı belirlenmelidir. Gerekli görülmesi durumunda AFAD yerine insani yardım uygulamalarını sürdürecek yeni bir kurum kurulmalıdır.

Türkiye, bütçe ve karar alma süreçleri açısından bakıldığında esnek bir insani yardım politikası yürütmektedir. Hızlı insani yardım yapılmasını kolaylaştıran bu süreç, herhangi bir acil insani ihtiyacın karşılanması için STK ya da kamu kuruluşlarına aktarılacak meblağın bulunduğu özel bütçe fonu mevcuttur. Özel bütçe fonu, yalnızca proje bazlı operasyonlar için değil, acil insani ihtiyaçların giderilmesi için de kullanılarak hızlı hareket edilmesini sağlamaktadır.

İnsani yardım konusunda hızlı olmayı sağlayan bu durum, AFAD’ın yaptığı harcamaların da yeteri kadar denetlenmesi engellemektedir. Yeterli denetim yapılamayan harcamalar nedeni ile AFAD’ın yaptığı yardımlar da sorgulanmaya başlanmıştır. Sayıştay tarafından kamu kurumlarının bütçelerinin kanuna uygunluğu denetlense de AFAD’ın insani yardım faaliyetlerini özel olarak inceleyen bir kurum bulunmamaktadır. Yalnızca kanuna uygunluk denetimi yapan Sayıştay’ın, şekil ve usul itibarıyla yerinde inceleme yapma yetkisinden bulunmamaktadır (T.C. Sayıştay Başkanlığı, 2019). Yerinde denetim yapma yetkisi olan Devlet Denetleme Kurulu’nun denetimlerine ise AFAD tabi tutulmamıştır.

Genel anlamda insani yardım için önemli bir bütçe ayıran hükumet, aynı konu için AFAD'a da ayrı ve sınırsız bir bütçe vermiştir. AFAD'ın bütçesi, ortaya çıkan ihtiyaç durumuna göre anlık olarak planlanmakta ve yalnızca Sayıştay tarafından kanuna uygunluk anlamında denetlenmektedir. Sayıştay'ın raporları incelendiğinde, AFAD'ın giderlerinin muhasebeleştirilme aşamasında eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu eksiklikler, AFAD'ın yaptığı insani yardımların, Türkiye'nin yumuşak güç hedeflerine uygunluğunun sorgulanmasına neden olmaktadır.

Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların yürüttüğü yumuşak güç politikaları ise devlet kurumlarının çok gerisinde kalmıştır. Türkiye'deki STK'ların kurumsallaşma hızı, gelişmiş ülkelerdeki STK'lara nazaran çok daha yavaş ilerlemektedir. Çoğu STK aracılığıyla yapılan yardımlara rağmen, gelişmekte olan ülkelerin hükumetleri STK'ları denetleyip koordine edecek durumda değildir.

Yumuşak güç ile ilgili konularda da devlet eliyle politikalar yürüten Türkiye, bu stratejisi ile yumuşak güç politikalarını, siyasi parti ve hükumeti ön plana çıkarmaya çalışan faaliyetler olarak aksettirmektedir. Halbuki; yumuşak güç politikalarının, devletlerin uzun vadede yürüttüğü politikalar olması gerekmektedir. Yumuşak güç, siyasi parti ve hükumet parlatma amacıyla kullanıldığında kısa vadede sonuç alınması gerekliliğini ortaya çıkarmakta ve yumuşak gücü iç siyasi stratejilerin bir parçası haline getirmektedir.

Türkiye'nin yürüttüğü insani diplomasi faaliyetlerinin, istenilen iç ve dış etkiyi yaratamadığı söylenebilir. İnsani yardım ulaştırılan alıcı ülkelerle kurulan dostluk, istenilen düzeye gelmemiştir. Yumuşak güç politikaların yalnızca alıcı ülke ve donör ülkeyi etkilediği yanılsaması bu gücün, bir dış politika aracı olduğu gerçeğini unutturmuştur. Geçtiğimiz yıllarda Türkiye'nin Somali'de yürüttüğü insani yardım faaliyetleri, birçok ülke tarafından Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini artırma çabası olarak görülmüştür. Türkiye'nin bu girişimleri ile karşılaştığı sorunlar (Türkiye'nin eğittiği askerlerin, siyasi baskı unsuru olarak görülmesi; Türkiye'nin Somali'nin içişlerine karıştığına dair ihtar verilmesi vb.), yumuşak gücün hedef ülke ya da hedef ülke dışındaki diğer ülkelerle sorun yaratabildiğini kanıtlamıştır. Bu konudaki bir başka örnek de Türkiye'nin Myanmar'a yaptığı yardımlardır. Myanmar hükumeti bile Türkiye'nin bazı bölgelere yaptığı yardımları riskli bularak

desteklemediğini açıklamıştır. Çünkü Myanmar hükumetine göre; ülkenin bazı bölgelerindeki toplumların hizmet edilmesinden çok, kontrol altında tutulmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu gibi sorunlarla karşılaşmamak için herhangi bir yardımdan önce risk analizleri yapılmalı, avantaj ve dezavantajlar da önceden değerlendirilmelidir.

Tüm bu veriler, Türkiye'nin son yıllarda insani diplomasi konusunda rol üstlendiğini göstermektedir. Kamu diplomasisinin öneminin geç anlaşılmasına rağmen Türkiye, hızla konu ile ilgili kurumlar kurarak bir strateji yaratmıştır. Hızla aksiyon alınmasına ve yüksek meblağlar yatırılmasına rağmen bu çalışmalar, istenilen sonucu vermemiştir. Türkiye, gayri safi milli hasıla açısından kıyaslandığında en büyük yardımı yapan "en cömert ülke" seçilirken bu alanda geride bıraktığı birçok ülkenin gerisinde kaldığı sonuçlar da mevcuttur. Kişi başına düşen milli gelir, pasaport değer endeks oranı, söz konusu sonuçlara örnek teşkil etmektedir (Global Passport Power Rank, 2023).

Türkiye'nin yaptığı yardımlarla beklediği etkiyi bulamadığı bir başka konu da Suriye konusu olmuştur. Suriye konusunda en çok çabalayan ve en çok Suriyeli mülteciyi ağırlayan ülke olmasına rağmen Türkiye, uluslararası alanda beklediği desteği bulamamıştır.

Bahsettiğimiz negatif durum bu değerlendirmeler anlamında tek ölçüt olmasa da devletin yaptığı yatırımların karşılığında buna değen, eşit ya da en azından yakın bir sonuç almasını beklemek yanlış olmayacaktır.

AFAD kurumunun yürüttüğü dış yardımlardan büyük bir bütçe, Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeni ile bu bölgeye aktarılmıştır. 2008 yılında Suriyeli göçmenlerin durumunun "aciliyeti" kalmadığı için göçmenlerin sorumluluğu yine devlete bağlı olan Göç İdaresi Başkanlığı'na devredilse de Suriye'de yaşanan gelişmeler doğrultusunda AFAD, Suriye'ye yine de yardım göndermektedir.

Türkiye'nin AFAD ve diğer devlete bağlı olan kurumlar eliyle yürüttüğü Suriye politikasının hem yurt içinde hem de yurt dışında sıklıkla tartışmalara neden olduğu görülmüştür. Bu nedenle, okur yazarlık oranı ve bilinç düzeylerinin yüksek

olması amacıyla üniversite seviyesindeki on Suriye göçmeni ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, bu kişilere yukarıdaki sorular yöneltilmiştir.

Yapılan görüşmeler neticesinde; görüşme yapılan göçmenlerin, üniversite eğitimleri için Türkiye'yi seçme nedenlerinin ailelerinin burada olması, Türkiye'nin Suriye ile komşu olması, eğitimin olanaklarının bulunduğu coğrafyaya göre daha iyi ve Avrupa'ya yakın olması gibi sebeplere bağlı olduğu görülmüştür.

Görüşme yapılan kişilerin çoğunluğu, Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'nin Osmanlı kültürünü devam ettiren, daha az gelişmiş ve fakat yardımsever bir ülke olduğu kanaatine sahip ve okullarında gördükleri eğitimin bu algıyı oluşturduğu konusunda hemfikir olan göçmenler, Türkiye'yi dizilerden de tanıdıklarını fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin dizilerdekinden daha farklı bir ülke olduğunu da beyan etmişlerdir. Türkiye'nin, ulus marka değerini oluşturabilecek bir başka yumuşak güç unsuru olan dizi ve filmlerin ülkeyi tanıtabilecek etkinlikte büyük rol oynadığı ancak istenilen sonuca ulaşmada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılabilir.

Görüşme yapılan kişilerin hiçbiri, Suriye'de AFAD'dan yardım görmemiştir. Fakat kendileri yardım görmese bile, görüşme yapılan kişilerden %40'ı daha sonra AFAD'ın bölgede yardım faaliyetleri yürüttüğünü yakınlarından öğrenmiştir. Görüşme yapılan kişilerden %50'si tanıdıklarının, AFAD'ın Suriye'de yürüttüğü yardımlardan yararlandığını dile getirmiştir. 19-29 yaş aralığındaki göçmenlerle görüşüldüğü için bazıları emin olamadıklarını beyan etse de Türkiye'ye ilk geldikleri zamanlarda AFAD aracılığıyla geçici kimlikler çıkardıklarını ve aylık yardım aldıklarını hatırlamaktadırlar.

AFAD hakkında bilgisi olan ve AFAD'ın yardımlarını hala takip eden göçmenlere, AFAD'ın yürüttüğü yardımların Türkiye algıları üzerindeki etkisi sorulduğunda, %60'ı söz konusu yardımların Türkiye hakkındaki görüşlerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi olmadığını dile getirmiştir. Görüşme yapılan kişilerden %10'u, AFAD'ın değil fakat Kızılay ve İHH'nın bölgedeki yardımlarını gördüğünü ve bunun algısını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Görüşme yapılan kişilerin %30'u ise AFAD'ın çalışmalarının onları da teşvik ettiğini ve Türkiye algılarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Görüşme yapılan göçmenlere, imkanları olsa AFAD gönüllüsü olmak isteyip istemedikleri sorulduğunda %10'u halihazırda gönüllü olduğunu, %50'si gönüllü olmak istediğini, %30'u gönüllü olmak istemediklerini dile getirmiştir. Gönüllü olmak istemediğini belirten 1 kişi bunun nedenini, AFAD'ın koordinasyon eksikliği ve fazla bürokratik olması olarak özellikle belirtmiştir. AFAD gönüllüsü olmak isteyen kişilerden biri de AFAD'ın çok bürokratik olduğunu, bu nedenle geç ivme kazandığını, daha dinamik bir yapıya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

AFAD'ın yardımları ile ilgili öneri ve eleştiride bulunması istenen göçmenlerden %50'si yapılan yardımların yeterli olduğunu belirterek herhangi bir öneride bulunmamıştır. %30'u yapılan çalışmalarda aksaklıklar bulan göçmenlerin %20'si de AFAD'ın yaptığı dış yardımları iyi ve etkili bulurken ulusal yardımlarda çok büyük aksaklıklar getirildiğini dile getirmiştir. Görüşme yapılan kişilerden %10'u ise AFAD'ın afet eğitimlerini artırması ve bu eğitimlere Türkiye'de yaşayan yabancı uyrukluları da dahil etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı gibi, AFAD'ın yaptığı yatırımlar, Suriyeli göçmenler ve aileleri üzerinde de yeterli etkiyi bırakamamıştır. Çok büyük meblağlarda yapılan yardımlar, Türkiye'yi kısmen "iyi insanlardan oluşan bir ülke" olarak tanımlandırmaktan ileri götürememiştir. Bunun nedeni olarak yeterli analiz yapılmadan, duygularla hareket edilmesi, yapılan yardımların diğer ülkeler tarafından yanlış anlaşılması olarak nitelendirmek mümkündür. Türkiye'nin yaptığı yardımların yeterli etkiyi yaratamamasının ve yanlış değerlendirilmesinin bir sebebi olarak da Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşlarının günümüzde kullanımı zorunlu hale gelen sosyal medyayı, etkin ve doğru kullanmaması olarak değerlendirebilmektedir. Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşları sosyal medya hesaplarını genel olarak geleneksel medya aracı gibi kullanmaya devam etmektedir. Bu nedenle vermek istediği mesajı ve düşünceyi hedef kitleye aktaramamakta, hedef kitlenin gözündeki ön yargıyı yıkamamaktadır.

Türkiye, uluslararası anlamda beklediği karşılığı sadece siyasi anlamda değil, kültür ve bilim alanlarında bulamamıştır. Türkiye'nin insani yardım konusunda yarıştığı geride bıraktığı ülkeler yüzlerce (The Guardian, 2016) Nobel Ödülü alırken Türkiye, şimdiye kadar yalnızca iki (List of Turkish Nobel Laureates, 2023) Nobel

Ödülü almaya hak kazanmıştır. Bu durumun nedeni, Türkiye'nin insani yardıma ayırdığı yüklü meblağa karşın bilim ve araştırma alanlarına yatırımın yetersiz yapılmasıdır.

Türkiye'nin yumuşak güç çalışmaları kapsamında, yurt dışındaki vatandaşlarla ilişkileri geliştirmek amacıyla kurulan YTTB'nin, misyonundan uzaklaşarak Türkiye'de burs veren bir kurum haline dönüşmesi de bu alanda yapılan bir başka yanlış hamledir. Türkiye'de öğrenim görmekte olan yabancı kökenli öğrenciler genellikle belirli lokasyonlardan gelmekte ve bu öğrencilerin bir kısmına da YTTB aracılığı ile burs sağlanmaktadır. Bu noktadaki stratejilerde önemli bir nokta gözden kaçırılmaktadır. Bir ülkede okumayı çekici kılan, o ülkedeki üniversitelerin akademik başarıları, uluslararası endekslerdeki sıralamasıdır. Öğrenci adayları, o ülke ya da üniversitede eğitim gören yabancı sayısına değil, üniversitelerin kalitelerine bakarak tercih yapmaktadır. Yabancı öğrencilere verilecek olan burs kaynakları, üniversiteleri geliştirmek için harcanırsa, üniversiteler de yabancı ülke öğrencileri tarafından daha çok tercih edilecektir. Unutulmamalıdır ki, ülkemizde eğitim gören her öğrenci ve yurt dışına eğitim görmek için giden her öğrencimiz gönüllü birer kültür elçisidir ve kamu diplomasisi çalışmalarına hizmet etmektedir.

2. Dünya Savaşı'ndan bu yana her geçen gün daha fazla insan doğal afet ve silahlar nedeni ile yerinden, yurdundan olmaktadır. Her yıl ortalama 218 milyon kişi, afetler nedeni ile mağdur olmaktadır. Afetler nedeni ile dünya ekonomisi 300 milyar ABD dolarından fazla harcamaktadır (Dünya İnsani Zirvesi, 2016). Türkiye, insani yardım faaliyetleri alanında büyük bir çaba göstermektedir. Fakat bu büyük çaba ve yatırımlar doğru bir strateji ile yapılmadığı için istenilen sonucu getirmemektedir.

Türkiye'de aynı amaca hizmet eden ve kısıtlı iş birlikleri yürüten, büyük bütçeler tahsis edilmiş birçok kurum mevcuttur. Bu fazlalığın önüne geçilebilmesi için de söz konusu kurumlar gözden geçirilmeli ve yetki alanı net olarak belirlenmelidir. Bu kurumlarda, güvenilirlik yaratılması için hem ulusal hem de uluslararası arenada şeffaflık ilkesini benimsemeleri gerekmektedir. Aynı zamanda kurumlara, kurumun çalışma alanlarında yetkin, donanımlı kişiler getirilmelidir. Bu

kişiler hem güveni pekiştirir hem de daha doğru bir strateji izlenmesine katkı sağlamaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz nedenlerle AFAD'ın temel amacının ve yetki alanlarının da yeniden planlanması gerekmektedir. AFAD'a verilen geniş yetki alanı sorumluluğunun, söz konusu iş yüklerinin layığıyla yürütülmesine engel olduğu da göze alınmalıdır.

Bir dış politika unsuru olan insani diplomasi faaliyetlerinin dış politika uzmanları tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Fakat bu kurumlar genel anlamda Dışişleri Bakanlığı'ndan uzaktır. Örneğin; AFAD, temel amacı doğal afet bilinci geliştirmek, bu konuda planlama yaparak riskleri azaltmak ve afetlere müdahale etmek olduğu için İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Fakat daha ziyade Dışişleri Bakanlığı'nın çalışma alanı olan dış ilişkilerin insani yardımlarını yürütme sorumluluğunu da yerine getirmektedir.

İnsani yardım faaliyetlerinin, iyi bir diplomasi aracı olarak yönetilebilmesi çok riskli ve hassas bir süreç olduğu için her zaman beklenen başarının yakalanamaması normal kabul edilebilir. Bu nedenle bir ülkeye insani yardımları ulaştırmadan önce, fayda-maliyet analizi iyi yapılmalı, riskler tüm boyutları ile ele alınmalı, koşullar ve öncelikler değerlendirilmeli ve konunun uzmanları tarafından iyice analiz edilmelidir. Türkiye'nin oldukça etkin bir şekilde yürüttüğü insani yardım faaliyetlerinden istediği sonuçları alamamasının yegâne sebebi, bu yardımların bir diplomasi süreci olduğu göz ardı edilerek yardım sürecinde bu analizlerin yapılmaması, insani dürtülerle hareket etmesidir.

Dış politikanın bir aracı olan insani diplomasi faaliyetleri yürütülürken devletler öncelikle kendi vatandaşlarının beklentilerini tespit etmeli ve onların çıkarlarına göre hareket etmelidir. Güçlü bir dış politikanın sağlanması için gerekli olan diğer yumuşak güç unsurlarında da (eğitim, kültür, ekonomi, teknoloji vb.) gerekli önem atfedilerek Tüm bu faaliyetler, ülkenin çekiciliğini ve marka değerini artıracaktır. Tüm bu unsurlarda iyi bir strateji belirleyerek yatırım yapılmazsa istenilen iyi sonuçların alınması beklenmemelidir. Büyük hedefleri olan Türkiye

Cumhuriyeti, büyük ve sağlam stratejiler ile hareket ederse verilen tüm emekler ve yapılan tüm yatırımlar istenilen sonucu verecektir.

Yapılan tüm bu araştırmalar neticesinde, Hipotez 1'in doğru olduğu fakat bu çalışmalar ile istenilen sonuca ulaşılamadığı görülmüştür. Hipotez 2'nin ise doğruluğu kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

AFAD.: b.t. **AFAD Hakkında**. Https://Www.Afad.Gov.Tr/TR/Icerikdetay.Aspx?ID=1 Erişim Tarihi: 22 Ekim 2022.

AFAD.: b.t. **Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerinin Yürütülmesi**. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2311/files/GeciciKoruma_Altindaki_Yabancilara_Iliskin_Hizmetlerin_Yurutulmesi_2014-4_.pdf Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2023.

Alegöz, H. İ.: 2013 **Uluslararası İlişkilerde İnsani Diplomasinin Rolü: Türkiye-Somali Örneği**. https://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/handle/11352/172 Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2022.

Arı, T.: 2008 **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, Bursa, MKM.

Armstrong, M. C.: 2009 "**Operationalizing Public Diplomacy**". "Routledge Handbook Of Public Diplomacy", New York.

Atacanlı, S.: 1997 **Çağdaş Türk Diplomasisinde Medya ve NGO'larla İlişkiler**, "Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç", Haz. İsmail Soysal, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Aydemir**,** E.: 2018 **Kamu Diplomasisi Ülkeler-Avrupa Birliği Kurumlar-Uygulamalar**, İstanbul, Kalkedon.

Ba, A.: 2011 **Public Diplomacy and Civil Society,** "Public Diplomacy in the OIC Countires", Ed. Muharrem Hilmi Özev, İstanbul, TASAM.

Bakır, N.: 2023, 2 Mart **Kişi Başı Milli Gelir 9 Yıl Öncenin Altında.** (Dünya Gazetesi) https://www.dunya.com/kose-yazisi/kisi-basi-milli-gelir-9-yil-oncenin-altinda/687076 Erişim Tarihi: 15 Eylül 2023.

Bauman, Z.: 2017 **Akışkan Modernite,** İstanbul, Can Yayınları.

Berridge, G. R., Alan, J.: 2003 **Propaganda. A Dictionary of Diplomacy,** 2. Baskı. New York, Hamsphire.

Biber, A.: 2003 "Bir Meşrulaştırım Yöntemi Olarak Halkla İlişkilerin Meşruiyeti", **Amme İdaresi Dergisi.** Https://Atif.Sobiad.Com/İndex.Jsp?Modul=Makale-Detay&Alan=Sosyal&Id=Ays34xybu-Adcbsexwls Erişim Tarihi: 11 Ekim 2021.

Binark, M.: 2007 **Yeni Medya Çalışmaları,** Ankara, Dipnot Yayınları, Https://Yenimedya.Files.Wordpress.Com/2009/07/Yeni-Medya-Calismalari.Pdf Erişim Tarihi: 19 Haziran 2021.

Bloomberg.: b.t. C**ompany Owerview of Portland Ltd.** https://www.bloomberg.com/research/stocks/private/snapshot.asp?privcapId=192143578 Erişim Tarihi: 8 Ekim 2022.

Bostancı, M.: 2012 **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Brand Directory.: b.t. https://brandirectory.com/rankings?country=turkey Erişim Tarihi: 25 Aralık 2022.

Brand Finance.: b.t. **Raporlar**. https://brandirectory.com/reports, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2023.

Bülbül, K.: 2009 **Küreselleşmeler ve Sonrası: Bir Dikotomiler Dizgesi**, Ankara, Orion.

Caporaso, J. A.: 2020 "Changes in the Westphalian Order: Territory, Public Authority and Sovereignty", **Wile On Behalf Of International Studies Assocition,** Https://Www.Jstor.Org/Stable/3186426?Seq=1 , Erişim Tarihi: 7 Ağustos 2020.

Cassano, R.: 2019 **Corparate Global Responsibilty & Reputation Risk Managment**, Emerging Issues İn Management, 1.

Cooper, A. F.: 2013 "The Changing Nature Of Diplomacy", Ed. A. F. Cooper, J. Heine, R. Thakur. **The Oxford Handbook Of Modern Diplomacy**, The Oxford University Press.

Coplin, W. D.: 1980 **Introduction To International Politics,** 3. Eme Vd., Chapter 5.New Jersey, Prentice: Hall.

Cull, N. J.: 2009 **Public Diplomacy: Lessons From The Past**, http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2022.

Çelenk, B.: 2015 "Diaspora ve Markalaşma: Avrupadaki Türk Diasporasının Marka Gücü ve Eksiklikleri" Ed. M. Şahin, B. S. Çevik, **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi** Ankara, Nobel.

Çevik, S.: 2015 **Uluslararası İlişkilerde İnsani Yardımlar: Kamu Diplomasisi Boyutu**, İstanbul, Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları.

Çınarlı**,** İ.: 2009 **Stratejik İletişim Yönetimi**, İstanbul, Beta.

Dağı, Z. (der.): 2007 **Uluslararası Politikayı Anlamak: Ulus-Devlet'ten Küreselleşmeye**, "*Diplomasi: Çatışmanın ve İşbirliğinin Dili*", İstanbul, Alfa Yayınları.

Davidson, M.: 2008 "**Cultural Relations: Building Networks To Face Twenty-First Century Challenges**, Ed. Murphy, J., "Engagement Public Diplomacy in a Globalized World", London, Foreign And Commonwealth Office.

Davutoğlu, A.: 2001 **Stratejik Derinlik**, 100. Baskı. İstanbul, Küre Yayınları.

Debord, G.: 2021 **Gösteri Toplumu**, Çev. A. Ekmekçi ve O. Taşkent, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Demir, V.: 2012 **Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç**, İstanbul, Beta Yayınları.

Derrida, J.: 1995 **La Pharmacie De Platon,** Flammarion.

Dougherty, J. R.: 1976 "The Study of Global System", World Politics: An Introduction, Ed., James N. Rosenau; Kenneth W. Thompson, Gavin Boyd Michigan: Free Press.

Dursun, D.: 2004 **Siyaset Bilimi**, 2. Baskı, İstanbul, Beta yayıncılık.

Dünya İnsani Zirvesi.: 2016 **Zirve Hazırlık Dönemi**. http://dizturkiye.org/yeni-calisma-yontemi/hakkinda Erişim Tarihi: 2 Ocak 2021.

Erdoğan, İ.: 2011 **İletişimi Anlamak**, 4. Baskı, Ankara, Pozitif Matbaacılık.

Eytan, G.: 2016 **Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy**. Israel Affairs, 3.

Falkheimer, J. ve Heide, M.: 2014 **From Public Relations to Strategic Communication in Sweden the Emergence of a Transboundary Field of Knowledge**, Nordicom Rewiew, 35.

Fortune.: b.t. **"Global 500"** Https://Fortune.Com/Global500/ , Erişim Tarihi: 12 Aralık 2021.

Frandsen, F. ve Johensen, W.: 2016 **Organizational Crisis Communication: A Multivocal Approach,** London.

Frankel, J.: 2000 **Governance İn A Globalizng World**, *Globalization Of The Economy*. Ed. J. Donahue, v.d. Brookings Institution Press, Washington.

Giddens, A.: 2000 **The Global Transformations Reader**, *The Globalizing Of Modernity*, Ed. D Held, v.d. Polity Press.

Giddens, A.: 2004 **Modernliğin Sonuçları**, Çev. E. Kuşdil. 3. Basım, İstanbul, Ayrıntı yayınları,

Gilboa, E.: b.t. "Searching For A Theory Of Public Diplomacy", **The Annals Of The American Academy Of Political And Social Science,** Philadelphia: Universşty Of Pennsylvania V. 616. https://www.researchgate.net/publication/249666735_Searching_for_a_Theory_of_Public_Diplomacy Erişim Tarihi: 13 Mart 2021.

Global Passport Power Rank.: b.t. https://www.passportindex.org/byRank.php , Erişim Tarihi: 6 Temmuz 2023.

Gonesh, A. ve Melissen, J.: 2015 **Public Diplomacy: Imroving Practice**, *The New Public Dplomacy*, The Hauge, Nederlands Institute Of International Relations.

Gotsi, M. ve Wilson,A. M.: 2001 "Corporate Reputation: Seeking A Definiton", **Corparate Communication: An International Journal,** V. 6.

Gönlübol, M.: 1985 **Uluslararası Politika**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi.

Gönlübol, M.: 1993 **Uluslararası politika: İlkeler, Kavramlar ve Kurumlar**, Ankara, Atilla Kitabevi.

Görpe, S.: 2001 **Halkla İlişkiler Kavramları,** İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Gözen, R.: 2004 **Uluslararası İlişkiler Sonrası Küreselleşme, Çoğulculuk ve 11 Eylül,** İstanbul, Alfa Yayınları.

Guelph University.: 2006 "Teaching Support Service", ***Technology Brief.*** Https://Www.Yumpu.Com/En/Document/Read/24320707/ Digital-Media-University-Of-Guelph Erişim Tarihi: 16 Haziran 2021.

Güngör, E.: 2006 **Türk Kültürü ve Milliyetçilik,** İstanbul, Ötüken Yayınları.

Hallahan; K., v.d.: 2007 "Defining Strategic Communication", **International Journal Of Strategic Communication,** C:1, S:1.

Held, D., Mcgrew, A., Goldblatt, D. ve Perraton**,** J.: 1999 **Global Transformations: Politics, Economics And Culture**. Stanford, Stanford University Press. https://www.geog.mcgill.ca/documents/Held%20et%20al%201999.PDF Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022.

Heywood, A.: 2014 **Küresel Siyaset**. Ankara, Adres Yayınları.

Holsti, K. J.: 1974 **International Politics A Framework For Analysis**. London, Prentice/Hall.

Hürriyet.: 2018 **Türkiye'ye Gelen Yabancı Öğrenci Sayısı Beş Kat Arttı**. http://www.hurriyet.com.tr/egitim/turkiyeye-gelen-yabanci-ogrenci-sayisi-5-kat-artti-40777430 Erişim Tarihi: 04 Haziran 2019.

İletişim Başkanlığı.: 2022 **Türkiye'nin Dost Eli: İnsani Diplomasi.** (https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/TurkiyeninDostEliInsaniDiplomasi.pdf) Erişim Tarihi: 1 Haziran 2023.

İlgüner, M.: b.t. **Nation Brands Türkiye**. https://static.brandirectory.com/reports/Brand%20Finance%20Turkey%20100%202014.pdf Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2023.

İskit, T.: 2012 **Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması**. İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kemming, J. D., Sandıkçı, Ö.: 2007 "Turkey's EU Accession as a Question of Nation Brand Image", **Place Branding ABD Public Diplomacy.** V.3, N.1, Palgrave McMillan.

Joint Chiefs Of Staff.: b.t. **Dictionary Of Military And Associated Terms As January 2020.** Https://Www.Jcs.Mil/Portals/36/Documents/Doctrine/Pubs/Dictionary.Pdf Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021.

Kahraman, E.: 2020 **Kamu Diplomasisi.** *Diplomaside Değişim* Ed. Bingöl, O.; Şekercioğlu, S.: Ankara, Barış Kitap.

Kalın, İ.:2011 "Soft Power And Public Diplomacy Perceptions", **Autumn** V. 16.

Kalın, İ.: 2012 **Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi**. *Kamu Diplomasisi*, Ed. Özkan A., Ersoy Öztürk E., TASAM.

Kan, H.:2009 **Actors in World Politics.** *Gouverment And Politics Vol II Enclopedia Of Life Support Systems*, Ed. Masashi Sekiguchiaytexa. Https://Www.Eolss.Net/Sample-Chapters/C04/E6-32-05-03 Erişim Tarihi: 15 Aralık 2020.

Kantarcı, Ş.:2012 "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı "Koalisyonlar Dönemi Mi?", **Güvenlik Stratejileri Dergisi,** C: 8, S: 16. Https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Guvenlikstrtj/İssue/7527/99164 Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2020.

Kaplan, M.: b.t. **System And Process İn International Politics**. Chapter 2. New York, 1957, https://books.google.com.tr/books?id=lNObDHjGi_oC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false Erişim Tarihi: 6 Şubat 2022.

Kay, S.: 2004 "Globalization, Power and Security", **Security Dialogue,** V. 35, N:1.

Kaymakçı, O.: 2013 "Küresel Ekonomide Çok Uluslu Şirketler Ve Türkiye'deki Yansımaları", **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi,** 11.

Keohane, R.O.ve Nye, J. P.: 2001 **Power And Interdependence**. Boston, Longman,

Keohane, R.O.ve Nye, J. P.: 2000 **Gouvernance İn A Globalizing World**. Brookings Institution Press.

Knutsen, T.: 2006 **Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi**. İstanbul, Açılım Yayınları.

Koçtürk, M. ve Eker, M.: 2012 "Dünyada ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi", **Tarım Ekonomisi Dergisi,** C:18, S:1.

Küresel İnsani Yardım Raporu, 2016.: b.t. http://devinit.org/wp-content/uploads/2016/06/Global-Humanitarian-Assistance-Report-2016.pdf Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2023.

Küresel İnsani Yardım Raporu, 2017.: b.t. http://devinit.org/wp-content/uploads/2017/06/GHA-Report-2017-Full-report.pdf Erişim Tarihi: 29 Ağustos 2023.

List of Turkish Nobel Laureates.: b.t. https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/List_of_Turkish_Nobel_laureates.html Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2023.

Mcdonald, J.W.: 1992 "Citizen Diplomacy. Washington, Institue For Multi-Track Diplomacy", **Modern Science And Vedic Science Journal**, V.5, N.1-2.

Melissen, J.: 2013 **Public Diplomacy**. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* Ed. Cooper,A. F.; Heine,J.; Thakur, R.; The Oxford University Press,.

Molander, R. C., v.d.: 1996 **Strategic Information Warfare: A New Face Of War.** Rand Corporation,

Morgenthau, H.:1970 **Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi**. Cilt 2, Çev. B. Oran ve Ü. Oskay, Ankara, Sevinç matbaası.

Muhasabe 7 News.: b.t. **Figures Are Accounted According to the Avarage Exchange Rate of the Year 2016**. https://www.muhasebenews.com/ortalama-doviz-kuru-programi/ Erişim Tarihi: 19 Haziran 2023.

Mutlu, M.: 2003 **Vietnam'dan Körfeze Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**. İstanbul, Okumuş Adam Yayınları.

Murrow, E.: b.t. **What Is The Public Diplomacy?** *Public Diplomacy Center,* Https://Fletcher.Tufts.Edu/Murrow/Diplomacy Erişim Tarihi: 10 Eylül 2020.

Nation Brands 121.: 2023 **Brand Value Ranking League Table**. Brandirectory, https://brandirectory.com/rankings/nation-brands/ Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2023.

Neil, N.: 2015 **Assisting Uncertainty: How Humanitarian Aid Can Inadvertently Prolong Civil War**. International Studies Quarterly.

Nothhaft, H., Werder K. P. v.d.:2020 **Future Directions Of Strategic Communication.** London, Routledge Taylor&Francis Group.

Nye, J. P.: 2011 **The Future of Power**. New York, Philedelphia: Perseus Books. (E kitap).

Nye, J. P.: 2023 **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu, Yumuşak Güç**. Çev. R. Aydın, R. İnan, Serbest Akademi,

Nye, J. P.: 2004 **Power in a Global Information Age.** London, Routledge.

Nye, J. P.: 2008 "Public Diplomacy and Soft Power", **The Annals of the Academy of Political and Social Science,** N.616.

Nye, J. P.: 2008 **Public Diplomacy and Soft Power.** https://www.jstor.org/stable/25097996 Erişim Tarihi:11 Eylül 2021.

Nye, J. P.: 1990 **Soft Power**. Foreign Policy, 80, Twentieth Anniversary. Https://Www.Jstor.Org/Stable/1148580 Erişim Tarihi: 11 Eylül 2021.

Nye, J. P.: 2008 "Public Diplomacy And Soft Power", **The Annals Of The American Academy Of Political And Social Science,** N.616, Sage Publications. http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/PDandsoftpower.pdf Erişim Tarihi: 28 Aralık 2022.

Nye, J. P.: 1990 "The Changing Nature Of World Power", **Political Science Quarterly,** V. 105, 2.

Nye, J. P.: 2004 **The Changing Nature of Power, Soft Power: The Means to Success in World Politics**, New York, Public Affairs.

Nye, J. P.: 2011 **The Future Of Power,** New York, Public Affairs.

Nye, J. P.: 2008 **The Powers The Lead,** Oxford University Press,

Nye, J. P.: 2004 **Softpower,** New York, Public Affairs.

Nye, J. P.: 1992 "What New World Order?", **Foreign Affairs,** Vol. 71, Nu:2.

Nye, J. P.: 2004 **Soft Power: The Means To Success İn World Politics,** New York, Public Affairs.

Nye, J. P.: 2003 **The Paradox Of American Power,** 1. Baskı, Oxford University Press.

Nye, J. P.: b.t. **E Global Ranking of Soft Power,** *Foreword*. The Soft Power 30 https://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf Erişim Tarihi: 5 Eylül 2022.

Nye, J. P. ve Welch, D. : 2018 **Küresel Çatışmayı ve İş Birliğini Anlamak**. İş Bankası Yayınları.

Office Of Historian.: b.t. **Wilsons's Fourteen Points 1918,** Https://History.State.Gov/Milestones/1914-1920/Fourteen-Points Erişim Tarihi: 10 Şubat 2022.

Okay, A.: 2000 **Kurum Kimliği**, Ankara, Kapital Medya Hizmetleri A. Ş.

Online Etymology Dictionary.: b.t. Https://Www.Etymonline.Com/Search?Q=Reputation adresinden 3 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.

Oran, B.: 2015 **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı'ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**. 3. Cilt, 2001-2012, İstanbul, İletişim Yayınları.

Osmanlıca-Türkçe Sözlük.: b.t. Https://Www.Luggat.Com/İndex.Php#Ceviri Erişim Tarihi: 3 Ağustos 2020.

Oxford Learner's Dictionaries.: b.t. Https://Www.Oxfordlearnersdictionaries.Com Erişim Tarihi: 4 Ağustos 2020.

Örmeci, O.: 2014 **Türkiye'nin Yumuşak Gücü**, Uluslararası Politika Akademisi. http://politikaakademisi.org/2014/01/16/turkiyenin-yumusak-gucu/ Erişim Tarihi: 18 Haziran 2023.

Özkan, A.: 2006 **21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları**, https://www.abdullahozkan.com/wp-content/uploads/2019/02/T%C3%BCrkiyenin-sahip-oldu%C4%9Fu-kamu-diplomasisi-potansiyeli-abr.pdf Erişim Tarihi: 15 Aralık 2022.

Özkan, A.: 2012 **Kamu Diplomasisi ve Medya,** https://tasam.org/tr-TR/Icerik/4881/kamu_diplomasisi_ve_medya Erişim Tarihi: 13 Kasım 2022.

Pamment, J.: 2013 **New Public Diplomacy in The 21st Century**, New York.

Purtaş, F.: 2013 "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi", **Akademik Bakış,** C: 7, S: 13.

Rugh, W. A.: 2004 **Engaging the Arabs and Islamic Worlds Through Public Diplomacy**, The Public Diplomacy Council, Washington.

Russet, B. ve Starr, H.: 1982 **World Politics: The Menu for Choice,** https://www.jstor.org/stable/423391 Erişim Tarihi: 5 Eylül 2021.

Sancar, G. A.: 2012 **Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler**, İstanbul, Beta Yayınları.

Satow, E.: 2011 **A Guide to Diplomatic Practice**, New York, Cambridge University Press.

Saygılıoğlu, N.: 2017 **Türkiye'nin Dış Yardımları ve Suriye Üzerine**, Dünya. https://www.dunya.com/kose-yazisi/turkiyenin-dis-yardimlari-ve-suriye-uzerine/389016 Erişim Tarihi: 05 Haziran 2023.

Slim, H. ve Bonwik A.: 2005 **Protection: An ALNAP Guide For Humanitarian Agancies**. Overseas Development Institute, London, Https://Www.Odi.Org/Sites/Odi.Org.Uk/Files/Odi-Assets/Publications-Opinion-Files/2346.Pdf Erişim Tarihi: 23 Haziran 2021.

Snow, N.: 2009 **Rethinking Public Diplomacy**, *Handbook of Public Diplomacy*, Ed. N. Snow&P.M. Taylor, New York, Routledge.

Sönmezoğlu, F.: 2012 **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi,** İstanbul, Der Yayınları.

Sönmezoğlu, F.: 1987 **Ansiklopedik Politika Sözlüğü**. İstanbul, İletişim Yayınları.

Sönmezoğlu, F., Güneş, H. ve Keleşoğlu, E.: 2005 **Uluslararası İlişkilere Giriş,** İstanbul, Der.

Sönmezoğlu, F.: 2012 **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, 7. Basım, İstanbul, Der Yayınları.

Strange, S.: 1996 **The Retreat Of The State: The Diffusion Of Power in World Economy**, Cambridge University Press.

Sümer, G.: 2001 "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü", **Uluslararası İlişkiler,** V: 5, S: 9.

Szondi, G.: 2008 **Public Diplomacy and Nation Branding: Conseptual Similarities and Differences**, Hague: Clingendael.

Şekerci, Y.: 2020 "İnsani Diplomasi Aracı Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı: Türk Kızılay Örneği", **Doktora Tezi,** İstanbul Üniversitesi Ulusal Tez Merkezi, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/.

T.C. Dışişleri Bakanlığı.: b.t. **Dış Politika Genel Görünüm,** Http://Www.Mfa.Gov.Tr/Dis-Politika-Genel.Tr.Mfa Erişim Tarihi: 2 Haziran 2021.

T.C. İçişleri Bakanlığı.: b.t. **2020 Bütçe Sunumu Kitapçığı.** https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/ŞEREF/Stratejik-Yonetim/Butce-Sunumu.pdf Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2023.

T.C. İçişleri Bakanlığı.: b.t. **2022-2023 Bütçe Sunum Kitapçığı.** https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/Butce/2023_IcisleriHepIleri_K.pdf Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023.

T.C. İçişleri Bakanlığı.: b.t. **2023 Bütçe Sunum Kitapçığı,** https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/Butce/2023_Butce_GenelKurul_K.pdf Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023.

T.C. İçişleri Bakanlığı.: b.t. **2022 Bütçe Sunum Kitapçığı,** https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/Butce/2022_butce_final_SON.pdf Erişim Tarihi: 25 Temmuz 2023.

T.C. İçişleri Bakanlığı.: b.t. **2021 Bütçe Sunum Kitapçığı,** https://www.icisleri.gov.tr/strateji/butce-sunusu Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2023.

T.C. Sayıştay Başkanlığı.: b.t. **Sayıştay'ın Görevleri**, https://www.sayistay.gov.tr/tr/?p=2&CategoryId=73 Erişim Tarihi: 06 Temmuz 2022.

The Center For Citizen Diplomacy.: b.t. **Why İs Citizen Diplomacy Important**? Https://Www.Centerforcitizendiplomacy.Org/ Erişim Tarihi: 18 Kasım 2020.

The Guardian.: 2016 **Which Countries Have Had the Most Nobel Prize Winners?,** ttps://www.theguardian.com/science/datablog/2016/oct/08/which-countries-have-had-the-most-nobel-prize-winners Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2023.

The International Federation Of Red Cross And Red Crestenc Societies.: b.t. **Humanitarian Diplomacy Policy,** Https://Www.İfrc.Org/En/What-We-Do/Humanitarian-Diplomacy/Humanitarian-Dilomacy-Policy/ Erişim Tarihi: 15 Eylül 2021.

The New York Times.: 2020 **What is Brexit? A Simple Guide to Why It Matters And What Happens Next,** https://nyti.ms/2CXslRB , Erişim Tarihi: 20 Eylül 2022.

The Soft Power 30.: b.t. **Homepage,** Http://Softpower30.Portland-Communicationp.Com/ Erişim Tarihi: 1 Haziran 2021.

The Soft Power 30.: b.t. https://softpower30.com/country/turkey/ Erişim Tarihi: 24 Aralık 2022.

The Soft Power 30.: b.t. Https://Softpower30.Com/What-İs-Soft-Power/ Erişim Tarihi: 20 Kasım 2021.

The Soft Power 30.: b.t. Https://Softpower30.Com/ Erişim Tarihi: 4 Kasım 2022.

TİKA.: b.t. Https://Www.Tika.Gov.Tr/Tr/Sayfa/Tarihce-222 Erişim Tarihi: 2 Haziran 2022.

TİKA.: b.t. **TİKA Faaliyet Raporu 2017**, https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Faaliyet%20Raporu/TİKA%20Faaliyet%20Raporu%202017.pdf Erişim Tarihi: 04 Eylül 2021.

Tuncer, H.: 2009 **Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye**, İstanbul, Kaynak Yayınları.

Tuncer, H.: 1991 **Eski ve Yeni Diplomasi**, Ankara, Dış Politika Enstitüsü.

TÜİK.: 2023, 28 Şubat **Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim - Aralık, 2022,** https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2022-49664 adresinden 15 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü.: b.t. https://sozluk.gov.tr Erişim Tarihi: 18 Kasım 2022.

Türk Kızılayı.: 2019 **İTT Bölgesi'ndeki Ulusal Dernekler İş Birliği Ağı-OIC Red Network İstanbul'da Kuruldu**, Https://Www.Kizilay.Org.Tr/Haber/Kurumsalhaberdetay/4563 Erişim Tarihi: 2 Haziran 2022.

Türk Kızılayı.: b.t. **Tarihçemiz,** Https://Www.Kizilay.Org.Tr/Kurumsal/Tarihcemiz, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2022.

Uliwiki.: b.t. http://uliwiki.org/index.php?title=Akıllı_Güç_ Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2023.

USC Center Of Public Diplomacy.: 2009 **Immersive Storytelling Resources**, Https://Uscpublicdiplomacy.Org/Story/İmmersive-Storytelling-Resources Erişim Tarihi: 9 Eylül 2021.

Ünal Erzen, M.: 2014 **Kamu Diplomasisi,** 2. Baskı, Derin Yayınları.

Ünal Erzen, M.: 2012 **Kamu Diplomasisinin Kapsamı ve Geleceği**, Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. O, Ta Şam Yayınları.

Web Relief.: b.t. **Glossary Of Humanitarian Terms**, https://reliefweb.int/taxonomy-descriptions Erişim Tarihi: 2 Haziran 2023.

Wilson, E. J.: 2008 "Hard Power, Soft Power, Smart Power", **The Annals of the Academy of Political and Social Science,** N.616.

Yalsızuçanlar, S.: 1997 **Televizyon ve Kutsal**. İstanbul, Timaş Yayınları.

Yeşiltaş; M. ve Balcı: A.: 2011 "Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita", **Bilgi Dergisi,** N.23.

Zengin, G.: 2010 **Hoca, Türk Dış Politikasında Davutoğlu Etkisi**, İstanbul, İnkılap Yayınları.